

ORGANON OF MEDICIN

SAMUEL HAHNEMANN

Първият пълен превод на английски език на окончателното
шесто издание на оригиналния труд по хомеопатична медицина

Нов превод

Йост Кюнцли, д-р по медицина, Ален Ноде и Питър Пендълтън

J. P. TARCHER, INC.

Лос Анджелис

Разпространява се от Houghton Mifflin Company

Бостън

Каталогизиране на публикацията от Библиотеката на Конгреса

Ханеман, Самуел, 1755 – 1843. Органон на медицината.

Превод на „Organon der rationellen Heilkunde“. Съдържа показалец.

Хомеопатия

Заглавие

RX 68.0513 1982 615.532 82-3244

ISBN 0-87477-222-2 (твърда подвързия)

ISBN 0-87477-223-0 (мека подвързия)

Авторски права върху превода © 1982 г., The Hahnemann Foundation

Всички права запазени. Никаква част от това произведение не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да е начин – електронен или механичен, включително фотокопиране и записване, или чрез каквато и да е система за съхранение и извличане на информация, освен ако това е изрично разрешено от Закона за авторското право от 1976 г. или писмено от издателя.

Дизайн: Thom Dower

ОТПЕЧАТАНО В СЪЕДИНЕНИТЕ АМЕРИКАНСКИ ЩАТИ

ПЪРВО ИЗДАНИЕ

Предговор на преводачите

„Органон на медицината“ на Самуел Ханеман за първи път в историята излага ясно и изчерпателно истинската природа на здравето и болестта, естествените принципи на излекуването и основаната на тези принципи система на медицинска терапия, която познаваме като хомеопатия. И до днес той остава единственият основополагащ камък на хомеопатията, върховният авторитет по отношение на нейното учение и практика. Всичко, писано някога за хомеопатията, произтича от него.

За първи път е публикуван през 1810 г. в Кьотен, Германия. Приживе Ханеман издава пет издания на труда и завършва ръкописа на шестото и последно издание през 1842 г. – годината преди смъртта си на осемдесет и осем години. Това последно издание е публикувано едва през 1921 г.

Досегашната стандартна английска версия на „Органона“ беше превод от XIX век на петото издание, към който по-късно бяха добавени преводи на важните промени, въведени от Ханеман в шестото издание, в опит то да бъде осъвременено. За съжаление този превод е много отегчителен и труден за четене, защото пресъздава на тромав викториански английски плътния и тежък стил на Ханемановия немски. Езикът на Ханеман е труден дори за съвременното немско ухо, а буквалният му еквивалент на английски е

сериозна пречка за разбирането. Освен това в превода и в направените към него добавки има сериозни грешки.

Настоящите преводачи направиха изцяло нов превод от оригиналния текст на шестото издание. Ръкописът на Ханеман се съхранява в Медицинския факултет на Калифорнийския университет в Сан Франциско и ние имахме щастието да получим негово фотокопие. Придържахме се стриктно към всяка дума от текста на Ханеман, но го предадохме на стандартен съвременен английски език, като понякога разделяхме много дългите му изречения на няколко по-кратки заради яснотата и четивността.

През последните десет години се наблюдава забележително възраждане на интереса към хомеопатията и много важни учебници бяха преиздадени в различни англоговорящи страни. Затова изглеждаше още по-наложително да се издаде ясен английски превод на книгата, от която са произлезли всички останали в литературата и която те коментират.

Този превод е плод на много месеци упорит труд; той е щателно и систематично сверен с оригиналния текст от нас и от други учени. Той е поръчан от The Hahnemann Foundation, за да осигури надежден съвременен английски източник за хомеопатичните лекари и за обществеността.

С времето „Органонът“ може да бъде широко признат за една от най-важните книги в цялата история на медицината, защото в дългата история на борбата на човека с болестта той въвежда успешна система на лекарствена терапия, която коренно се различава от всичко, преподавано и практикувано дотогава.

Хомеопатията е призната и се практикува по целия свят, но все още е своеобразно предизвикателство за официалната медицина, която не може нито да я възприеме, нито да я отхвърли.

На фона на общественото недоверие и критиките, които днес помрачават образа на технологичната медицина, хомеопатията предлага ясен, прост и евтин начин за излекуване на болестите. Тя наистина може да се окаже новата медицина на света.

Йост Кюнцли, д-р по медицина; Ален Ноде; Питър Пендълтън

Благодарности

Бихме искали да изразим дълбоката си благодарност на следните хора, без които задачата ни не би могла да бъде изпълнена: Ричард Трап, ръководител на Катедрата по класически науки в Държавния университет на Сан Франциско, за превода на латинските пасажии в текста; Елинон Рус, за старателното изготвяне на отличен показалец към този труд; Николета Мъстарт, за многото часове машинопис и съвестна коректура; Мери Лътиънс, за прочита на окончателния ръкопис; и на всички останали верни приятели на хомеопатията в различни части на света, които ни помогнаха със своето насърчение и подкрепа.

Посвещение

Посвещаваме този превод на „Органона“ на неговия автор, Самуел Ханеман, с любов и уважение, и с надеждата, че той би го намерил за достоен.

Параграф - 1

Най-висшето призвание на лекаря, единственото му призвание, е да прави болните хора здрави – да лекува, както се казва.

а. То не е да изплита т.нар. системи от причудливи идеи и хипотези за вътрешната природа на жизнените процеси и произхода на болестите в невидимата вътрешност на организма (за което толкова много жадни за слава лекари са пропилили силите и времето си). Нито пък се състои в безкрайни опити да обясни болестните явления и тяхната непосредствена причина, която винаги ще му убягва.

Нито се състои в това да ораторства с неразбираеми думи или абстрактни и надути изрази в усилие да изглежда учен, за да смайва невежите, докато болният свят напразно вика за помощ.

Със сигурност вече ни стигат тези претенциозни фантазии, наречени теоретична медицина, за които дори са създадени университетски катедри, и е време онези, които се

наричат лекари, да престанат да заблуждават нещастните хора с приказките си и вместо това да започнат да действат – тоест истински да помагат и да лекуват.

Параграф - 2

Най-висшият идеал на терапията е да възстанови здравето бързо, нежно и трайно, да премахне и унищожи цялата болест по най-краткия, най-сигурния и най-малко вредния начин, съгласно ясно разбираеми принципи.

Параграф - 3

Ако лекарят ясно разбира какво трябва да се лекува в болестта, т.е. във всеки отделен случай на болест (познаване на болестта), ако ясно разбира какво е лечебното в лекарствата, т.е. във всяко отделно лекарство (познаване на лекарствените сили), ако прилага според точно определени принципи лечебното в лекарствата към онова, което ясно е разпознал като патологично у пациента, така че да последва излекуване, т.е. ако знае във всеки конкретен случай как да приложи най-подходящото по своя характер средство (избор на средството), да го приготви точно както е необходимо и да го даде в правилното количество (правилната доза) и да повтори дозата точно когато е нужно, и накрая, ако във всеки случай познава пречките пред излекуването и знае как да ги премахне, така че оздравяването да е трайно, тогава той знае как да лекува задълбочено и ефикасно и е истински лекар.

Параграф - 4

Лекарят е също така и пазител на здравето, ако познава нещата, които го нарушават, които причиняват и поддържат болестта, и ако знае как да ги отстрани от здравите хора.

Параграф - 5

Освен това на лекаря ще му помогне да постигне излекуване, ако може да определи най-вероятната предизвикваща причина при острата болест и най-значимите фази в развитието на хроничната, продължителна болест, което ще му позволи да открие нейната основна причина – обикновено хроничен миазъм.

При това той трябва да вземе предвид: видимата физическа конституция на пациента (особено при хронични заболявания), неговия емоционален и интелектуален характер, занимания, начин на живот, навици, обществено положение, семейни отношения, възраст, полов живот и т.н.

Параграф - 6

Безпристрастният наблюдател осъзнава безполезността на метафизичните спекулации, които не могат да бъдат проверени чрез опит, и колкото и да е умен, във всеки даден случай на болест вижда само сетивно доловимите нарушения на тялото и душата: субективни симптоми, съпътстващи симптоми, обективни симптоми, т.е. отклонения от предишното здраво състояние на сега болния индивид, които пациентът лично усеща, които околните забелязват и които лекарят вижда у него.

Съвкупността от тези доловими признаци представлява целия обхват на болестта; заедно те съставляват нейната истинска и единствено мислима форма. а

а. Ето защо не разбирам как до болничното легло човек може да си въобразява, че трябва да търси и може да намери онова, което трябва да се лекува в болестта, единствено в скритата и непознаваема вътрешност на човешкия организъм; как може да не обръща най-внимателно внимание на симптомите и да не се ръководи стриктно от тях при лечението. Не разбирам как човек може да бъде толкова смешен и самонадеян, че да се опитва да разпознае какво се е променило в дълбините на тялото, без да обръща специално внимание на симптомите, или как може да се опитва да възстанови неговия ред с лекарства, за които не знае нищо, наричайки този метод единствената радикална и рационална терапия.

Що се отнася до лекаря, нима онова, което се разкрива на сетивата чрез симптомите, не е самата болест? Той никога не може да види нематериалния елемент – жизнената сила, причиняваща болестта. Не е и нужно да я вижда; за да лекува, му е нужно само да вижда и разбира нейните болестотворни въздействия.

Каква *prima causa morbi* търси старата школа в скритите дълбини на тялото, ако отхвърля и високомерно пренебрегва разбираемите и ясно доловими прояви на болестта, т.е. симптомите, говорещи на разбираем език? Какво друго искат да лекуват в болестта освен тези симптоми?

Параграф - 7

Тъй като болестта може да се познае само по нейните симптоми, когато няма очевидна предизвикваща или поддържаща причина (*causa occasionalis*), която да бъде отстранена, а е ясно, че единствено симптомите, заедно с евентуален миазъм и допълнителни обстоятелства, трябва да ръководят избора на подходящото, лечебно лекарство (пар. 5).

Следователно съвкупността от симптомите – външният образ, изразяващ вътрешната същност на болестта, т.е. на нарушената жизнена сила – трябва да бъде главното, дори

единственото средство, чрез което болестта ни позволява да намерим необходимото лекарство, единственото, което може да определи подходящия избор.

Накратко, във всеки отделен случай на болест съвкупността от симптомите ѝ трябва да бъде главната грижа на лекаря, единственият обект на неговото внимание, единственото, което трябва да бъде отстранено чрез неговата намеса, за да се излекува, т.е. да се превърне болестта в здраве.

Очевидно е, че всеки разумен лекар най-напред ще отстрани *causa occasionalis*; след това неразположението обикновено изчезва от само себе си. Например той изнася от стаята на болния силно ухаещите цветя, предизвикали примаяване и истерични прояви; отстранява от роговицата чуждото тяло, което причинява офталмия; разхлабва и наглася отново стегнатата превръзка, която заплашва да предизвика гангрена в ранения крайник; разкрива и превързва прекъснатата артерия, която причинява шок; опитва се чрез повръщателни средства да изкара погълнатите плодове на *Belladonna* и т.н.; отстранява чуждите тела, попаднали в естествените отвори на тялото (нос, гърло, уши, уретра, ректум, вагина); раздробява камъните в пикочния мехур; отваря неперфорирания анус на новороденото и т.н. Обикновено не знаейки какво друго да прави, старата школа винаги се е опитвала да се бори и, където е възможно, да потиска с лекарства само един от многото симптоми, които болестите проявяват – късоглед метод, наречен симптоматична терапия.

Той справедливо си е спечелил всеобщо презрение, не само защото не носи истинска полза, а защото причинява много вреда.

Единичният симптом не е цялата болест, както един крак не е целият човек. Този метод е още по-неприемлив, защото лекува отделния симптом с противоположно средство (по чисто енантиопатичен и палиативен начин), в резултат на което след кратко облекчение симптомът се връща много по-силен от преди.

Параграф - 8

След отстраняването на всички симптоми и доловими признаци на болестта не може да се предположи, нито да се докаже с какъвто и да е опит на света, че остава нещо друго освен здраве, че би могло да остане нещо друго освен здраве; нито може да се съмнява, че всички патологични промени във вътрешността на организма са неутрализирани. а

а. Когато някой е бил излекуван от истински лекар, така че не е останал нито един признак или симптом на болестта и всички белези на здравето трайно са се възвърнали, може ли човек, без да оскърбява човешкия разум, да твърди, че болестта продължава да пребивава някъде в организма?

И все пак точно това твърди един бивш авторитет на старата школа, Хуфеланд, когато казва (Homöopathie, с. 27, ред 19): „Хомеопатията може да премахне симптомите, но болестта остава.“ Той казва това отчасти от злоба заради напредъка на хомеопатията в полза на човечеството и отчасти заради своята все още изцяло материалистична представа за болестта. Той не можеше да я схване като състояние на организма, динамично разстроен от нарушена жизнена сила, като промяна в състоянието на здравето, а я смяташе за материално нещо, което след излекуването може да остане скрито в някое тайно кътче на организма, за да разкрие по-късно своето материално присъствие, избухвайки по свое желание наред цветущото здраве!

Такава е все още слепотата на старата патология! След всичко това не е чудно, че тя няма друга терапия за предлагане освен „изчистването“ на нещастния пациент!

Параграф - 9

В състояние на здраве духоподобната жизнена сила (dynamis), която одушевява материалния човешки организъм, властва с върховен суверенитет.

Тя поддържа усещанията и дейностите на всички части на живия организъм в хармония, която предизвиква възхищение. Така разумният дух, който обитава организма, може свободно да използва този здрав жив инструмент, за да постигне възвишената цел на човешкото съществуване.

Параграф - 10

Без жизнената сила материалният организъм не е в състояние да усеща, да действа или да се поддържа. а Само благодарение на нематериалното същество (жизнен принцип, жизнена сила), което го одушевява в здраве и в болест, той може да усеща и да поддържа жизнените си функции.

а. Без жизнената сила тялото умира; и тогава, предоставено изцяло на силите на външния материален свят, то се разлага, връщайки се към химическите си съставки.

Параграф - 11

Когато човек се разболее, първоначално само тази самоподдържаща се духоподобна жизнена сила (жизнен принцип), присъстваща навсякъде в организма, бива разстроена от динамичното а влияние на враждебния болестотворен агент.

Единствено така разстроената жизнена сила предизвиква в организма неприятните усещания и анормалните функции, които наричаме болест. Тъй като е невидима и разпознаваема само по въздействията си върху организма, тя може да изрази и да разкрие своето разстройство само чрез патологични прояви в усещанията и функциите (единствените страни на организма, достъпни за сетивата на наблюдателя и лекаря), т.е. чрез симптомите на болестта.

а. Какво е динамично влияние, динамична сила? Виждаме, че Земята кара Луната да се върти около нея за двадесет и осем дни и няколко часа чрез някаква невидима тайнствена сила и че Луната на свой ред предизвиква в океана на равни интервали редуващи се приливи и отливи (с известни отклонения при пълнолуние и новолуние). Виждаме това и се удивляваме, защото сетивата ни не схващат как става. Очевидно то не се дължи на материални средства или на механичните приспособления на хората. И виждаме около себе си много други събития, причинени от действието на едно вещество върху друго, без да можем да открием видима последователност от причина и следствие. Само образован човек, свикнал със сравнението и абстракцията, може интуитивно да си състави представа за това явление: при размисъл той вижда, че то е извън материалните и механичните влияния. Той го нарича динамично, виртуално действие на силите – онова, което става чрез абсолютната, специфична, чиста мощ, която една сила упражнява върху друга.

По същия начин динамичната сила, с която болестотворните влияния действат върху здравите индивиди, и динамичната сила, с която лекарствата действат върху жизнения принцип, за да възстановят здравето, не са нищо друго освен зараза, лишена от какъвто и да е материален или механичен аспект. По подобен начин магнитът силно привлича намиращо се близо до него парче желязо или стомана: вижда се, че парчето желязо се привлича от полюса на магнита, но не се вижда как става това. Невидимата сила на магнита не се нуждае от никакво механично (материално) средство като кука или лост; тя привлича желязото или стоманената игла чрез своята собствена чиста, нематериална, невидима, духоподобна сила. Тук имаме динамично явление. Освен това тя невидимо (динамично) предава магнитна сила на стоманената игла, която на свой ред става магнитна, дори без да е докосвана от магнита, дори от известно разстояние, и после е в състояние да предаде същото магнитно свойство на други стоманени игли (динамично).

По подобен начин дете с едра шарка или морбили ще ги предаде на здраво дете, като се приближи до него, дори без да го докосне. Това заразяване става невидимо (динамично) от разстояние, без пренасяне на каквато и да е материална частица от едното към другото, както и от магнита към стоманената игла. Специфично, духоподобно влияние предава едрата шарка или морбилите на детето наблизо, точно както магнитът предава магнитна сила на иглата.

Действието на лекарствата върху живите хора трябва да се преценява по подобен начин. Природните вещества, за които е установено, че са лечебни, са такива единствено по силата на способността си (специфична за всяко от тях) да променят човешкия организъм чрез динамично, духоподобно въздействие (предавано чрез чувствителната жива тъкан) върху духоподобния жизнен принцип, който управлява живота.

Онези природни вещества, които в по-тесен смисъл наричаме лекарства, са такива само защото имат способността да предизвикват промени в животинския живот. Тези лекарствени вещества, способни да действат върху организма, упражняват своето нематериално (динамично) влияние единствено върху духоподобната жизнена сила. По същия начин магнитният полюс предава на стоманената игла, сякаш чрез зараза, само магнитна сила, а не други качества като повишена твърдост или ковкост и т.н.

Така всяко отделно лекарство ще промени състоянието на здравето на човека (чрез своеобразна зараза) по свой собствен специфичен начин, а не по начина, по който би действало някое друго лекарство, също толкова сигурно, колкото близостта на дете с едра шарка ще предаде на здраво дете едра шарка, а никога морбили.

Влиянието на лекарствата върху нашия организъм се упражнява динамично, сякаш чрез зараза, без пренасяне и на най-малката частица от материалното лекарствено вещество.

Когато е показана, най-малката доза от правилно динамизирано лекарство – в която изчисленията показват, че е останало само безкрайно малко количество материално вещество, толкова малко, че дори най-добрите математици не могат да си го представят или осмислят – упражнява много по-голяма лечебна сила от силните материални дози на същото лекарство. Тази много фина доза, която не съдържа почти нищо друго освен освободената и разкрепостена духоподобна лекарствена сила, може да постигне единствено чрез своята динамична мощ резултати, невъзможни за постигане със суровите лекарствени вещества, дори в огромни дози.

Специфичната невидима лекарствена сила на тези високо потенцирани средства не зависи от техните материални атоми или от физическите им повърхности – идеи, които са продукт на безполезно и все още материалистично теоретизиране за по-високата сила на потенцираните средства. Напротив, в мъничката напоена глобула или в нейния разтвор се

намира невидимата енергия на суровото вещество, освободена и разкрепостена в най-голямата възможна степен. При контакт с живата тъкан тази лекарствена сила действа динамично върху целия организъм по специфичен начин, без да му предава и най-малката материална частица, колкото и фина да е тя; и го прави все по-мощно, колкото по-свободна и по-малко материална става тя чрез прогресивната динамизация (пар. 270).

Нима в нашето време, което се гордее с толкова просветени и дълбоко мислещи умове, трябва да е толкова невъзможно да си представим нематериална динамична сила, когато всеки ден виждаме около себе си толкова много явления, които не могат да бъдат обяснени по друг начин? Нима чрез приемане на значителни дози повръщателно средство, предизвикващо антиперисталтични движения в стомаха, изпитваме гадене при вида на нещо отвратително? Не е ли това изключително динамичното действие на гледката на нещо отблъскващо върху нашето въображение? Нужен ли ни е лост или видимо материално приспособление, за да вдигнем ръка? Не е ли единствено нематериалната динамична сила на волята, която я вдига?

Параграф - 12

Единствено патологично разстроена жизнена сила причинява болестите. а

Патологичните прояви, достъпни за нашите сетива, изразяват всички вътрешни промени, т.е. цялото патологично разстройство на dynamis: те разкриват цялата болест.

Обратно, прекратяването чрез лечение на всички симптоми, т.е. изчезването на всички доловими отклонения от здравето, неизбежно означава, че жизненият принцип е възвърнал своята цялост и следователно целият организъм се е върнал към здравето.

Обратно, прекратяването чрез лечение на всички симптоми, т.е. изчезването на всички доловими отклонения от здравето, неизбежно означава, че жизненият принцип е възвърнал своята цялост и следователно целият организъм се е върнал към здравето.

а. Как жизнената сила кара организма да произвежда симптоми, т.е. как създава болестта? Такива въпроси нямат никаква стойност за лекаря. Отговорите винаги ще бъдат скрити от него. Владетелят и Господарят на живота е разкрил пред сетивата му само онова, което е необходимо и напълно достатъчно, за да лекува болестите.

Параграф - 13

От това следва, че болестта (с изключение на хирургичните случаи) не е, както вярват алопатите:

същност, колкото и фина да е тя, скрита във вътрешността на организма и отделена от неговата жива цялост; или същност, отделена от жизнената сила, от динамичната мощ, която дава живот на организма.

Подобен призрак а може да бъде замислен само от материалистични умове. Именно този призрак от хилядолетия тласка официалната медицина по гибелния път, който тя е извървяла, превръщайки я в изкуство на мрака, неспособно да лекува.

а. Materia peccans!

Параграф - 14

Няма излечима болест или болестотворна промяна, скрита във вътрешността на тялото, която да не се проявява пред съвестно наблюдаващия лекар чрез обективни и субективни симптоми. Това е осигурил в безкрайната си доброта всезнаещият Пазител на човешкия живот.

Параграф - 15

В невидимата вътрешност на тялото страданието на патологично разстроената духоподобна *dynamis* (жизнена сила), която одушевява организма, и съвкупността от произтичащите доловими симптоми, които представляват болестта, са едно и също.

Организмът е материалният инструмент на живота; но той е също толкова немислим без животворящата, регулираща, инстинктивно чувстваща *dynamis*, колкото и *dynamis* е немислима без организма. Двете са едно, макар мисълта да ги разделя, за да улесни разбирането.

Параграф - 16

Външните вредоносни агенти, които увреждат здравия организъм и нарушават хармоничния ритъм на живота, могат да достигнат и засегнат духоподобната dynamis само по начин, който също е динамичен и духоподобен.

Лекарят може да отстрани тези патологични разстройства (болестите) само като въздейства върху нашата духоподобна жизнена сила с лекарства, които имат също толкова духоподобни, динамични а въздействия, възприемани от нервната чувствителност, присъстваща навсякъде в организма.

Следователно единствено чрез динамично действие върху жизнения принцип лекарствата могат да възстановят здравето и хармонията на живота, след като доловимите промени в здравето (съвкупността от симптоми) са разкрили болестта пред внимателно наблюдаващия и разпитващ лекар достатъчно пълно, за да бъде излекувана.

а. Вж. бележката към параграф 11.

Параграф - 17

Излекуването, което представлява премахване на всички доловими признаци и симптоми на болестта, означава също и отстраняване на вътрешните изменения на жизнената сила, които стоят в основата им; по този начин цялата болест е унищожена. а

Следователно лекарят трябва само да премахне съвкупността от симптоми, за да отстрани едновременно вътрешната промяна, патологичното разстройство на жизнения принцип, като по този начин изцяло премахне и унищожи самата болест. b

А когато болестта е унищожена, здравето е възстановено – и това е най-висшата цел, единствената цел на лекаря, който съзнава значението на своето призвание, а то е да помага на ближния си, а не да се отдава на претенциозно бърборене.

а. Възможно е да се предизвика много тежка болест чрез въздействие върху жизнения принцип посредством силата на въображението и да се излекува по същия начин.

Пророчески сън, суеверна фантазия или тържествено предсказание за смърт в определен ден или час често са предизвиквали всички влошаващи се симптоми на болестта, дотам че да се очаква скорошна смърт – а дори и самата смърт в предсказания час; това не би било възможно без едновременното възникване на вътрешна промяна, равна на видимата външна.

Чрез подобно влияние, например изкусна преструвка или противоположно внушение, често е възможно да се прогонят всички признаци, предвещаващи скорошна смърт, и бързо да се възстанови здравето. Това не би било възможно, ако това изключително психологическо средство не отстраняваше вътрешните и външните нарушения, водещи до очакването на смъртта.

b. Бог, Пазителят на човечеството, разкрива своята мъдрост и доброта при излекуването на болестите, които сполетяват хората, като ясно показва на лекаря какво трябва да премахне в болестите, за да ги унищожи и да възстанови здравето. Но какво би трябвало да заключим за неговата мъдрост и доброта, ако (както твърди старата школа, преструвайки се, че притежава пророческо прозрение в скритата природа на нещата) той вместо това беше обвинил в тайнствен мрак онова, което трябва да се лекува, заключвайки го във вътрешността и лишавайки лекаря от възможността ясно да разпознае злото и да го излекува?

Параграф - 18

Несъмнена истина е, че няма абсолютно нищо друго освен съвкупността от симптоми – включително съпътстващите обстоятелства на случая (пар. 5) – чрез което болестта може да изрази нуждата си от помощ.

Можем категорично да заявим, че съвкупността от симптоми и обстоятелства, наблюдавани във всеки отделен случай, е единственото указание, което може да ни насочи към избора на лекарството.

Параграф - 19

Тъй като болестите са само отклонения от здравето състояние и тъй като се изразяват чрез симптоми, и тъй като излекуването също е само промяна от болестното състояние обратно към състоянието на здраве, лесно се вижда, че лекарствата могат да лекуват болестта само ако притежават силата да променят начина, по който човек се чувства и функционира. Всъщност само поради тази сила те са лекарства.

Параграф - 20

Невъзможно е само с усилията на разума да се разпознае самата духоподобна сила, която, скрита в съкровената същност на лекарствата, им дава способността да променят начина, по който хората се чувстват, и по този начин да лекуват болестите.

Единствено чрез въздействията ѝ върху човешкия организъм можем да я изпитаме и ясно да я доловим.

Параграф - 21

Безспорно лечебната същност на лекарствата не може да бъде разпозната сама по себе си. Чистите опити, провеждани дори от най-проницателния наблюдател, не могат да разкрият нищо, което да обясни защо лекарствените вещества лекуват, освен че те предизвикват очевидни промени в човешкия организъм; по-конкретно, че предизвикват редица определени симптоми у здравите хора. От това следва, че когато лекарствата лекуват, те го правят единствено чрез способността си да променят човешкото здраве, предизвиквайки характерни симптоми.

Затова трябва да се занимаваме изключително със симптомите на болестта, които лекарствата предизвикват у здравите – единственото средство, чрез което те разкриват присъщите си лечебни свойства, – за да открием болестотворната сила на всяко от тях и по този начин неговата лечебна сила.

Параграф - 22

За да се превърнат болестите в здраве, единственото, което трябва да се премахне, е съвкупността от субективните и обективните симптоми.

Лечебната сила на лекарствата се състои изключително в способността им да предизвикват симптоми на болест у здравите и да ги премахват у болните.

От това следва, от една страна, че веществата стават лекарства и са в състояние да унищожат болестта само като предизвикват определени прояви и симптоми, т.е. определени изкуствени болестни състояния, които са способни да премахнат и унищожат вече съществуващите симптоми, т.е. лекуваната естествена болест; и обратно, че за да се излекува съвкупността от симптоми, трябва да се търси онова лекарство, което е показало най-голяма склонност да предизвиква или подобни, или противоположни симптоми.

А дали нарушенията трябва да се лекуват с подобни или с противоположни лекарствени симптоми, за да се премахнат съществуващите симптоми на болестта и да се възстанови здравето възможно най-нежно, сигурно и трайно, е нещо, което само опитът ще разкрие.

а

а. Освен тези два възможни начина на лечение има и трети – алопатичният метод, който предписва лекарства със симптоми, нямащи пряка патична връзка с болестното състояние, симптоми нито подобни, нито противоположни, а напълно разнородни.

Както вече съм заявявал другаде, този метод си играе безотговорно и убийствено с живота на пациента със своите огромни дози опасно силни лекарства с неизвестно действие, избрани въз основа на чисти догадки, със своите болезнени процедури, които уж трябва да отклонят болестта към други части на тялото, с изтощаването на пациента чрез изпразването му отгоре и отдолу, чрез предизвикване на потене или слюноотделяне, но най-лошото – според сегашната мода – чрез сляпото и безмилостно пилеене на незаменимата му кръв... Всичко това се прави под предлог, че лекарят трябва да подражава и да подпомага усилията, които болната природа полага, за да се възстанови, без да се разбира, че е безсмислено да се опитваш да подражаваш и да подпомагаш твърде несъвършените и най-често неуместни усилия на чисто инстинктивната и неразумна жизнена сила. Жизнената сила ни е дадена, за да поддържа живота ни в хармония, докато сме здрави, а не да лекува сама себе си, когато е болна, защото ако притежаваше способност, толкова достойна за подражание, тя никога не би позволила на организма да се разболее.

Когато е засегната от болестотворни агенти, нашата жизнена сила може да изрази своето разстройство само чрез нарушения в нормалните функции на организма и чрез болка, с което зове за помощта на мъдър лекар. Ако такава помощ не дойде, тя се опитва да се спаси на всяка цена, като засилва страданието и особено чрез бурни изпразвания, често с цената на огромни жертви, понякога с цената на самия живот.

Патологично разстроена жизнена сила притежава толкова малка способност да лекува, че със сигурност не заслужава да ѝ се подражава, тъй като всички симптоми и промени, които тя предизвиква в организма, са именно самата болест! Нима някой разумен лекар, който не желае да пожертва пациента си, би се опитал да ѝ подражава, за да лекува?

Параграф - 23

Всички внимателно проведени опити и изследвания ни доказват, че упоритите симптоми на болестта, далеч от това да бъдат заличени и унищожени чрез противоположни лекарствени симптоми (при антипатичния, енантиопатичния или палиативния метод), вместо това се връщат с нова сила и очевидно влошаване, след като за кратко време са изглеждали подобри (пар. 58 до 62 и пар. 69).

Параграф - 24

Следователно само хомеопатичният метод на прилагане на лекарствата при болестите обещава да бъде полезен.

Тази терапия избира измежду всички лекарства, чието действие върху здравите е установено, онова, което има силата и склонността да предизвика изкуствено болестно състояние, най-подобно на лекуваното естествено състояние. Това лекарство се използва за съвкупността от симптоми на случая, след като са взети предвид предизвикващата причина, ако е известна, и всички допълнителни обстоятелства.

Параграф - 25

Чистият опит а – единственият непогрешим водач в лечебното изкуство – ни учи при всички съвместно проведени изпитвания, че лекарството, предизвикало у здравото човешко тяло най-голям брой симптоми, подобни на тези на лекуваната болест, е единственото, което ще излекува. Приложено в правилно потенцирана форма и в малки дози, това лекарство бързо, изцяло и трайно ще унищожи съвкупността от симптомите на болестта, което означава цялата болест, превръщайки я в здраве (пар. 6 до пар. 16). Всички лекарства без изключение лекуват онези болести, чиито симптоми най-много наподобяват техните собствени, и не оставят нито една от тях неизлекувана.

а. Тук нямам предвид онзи вид опит, с който се хвали обикновеният лекар от старата школа. След като години наред са лекували с многосъставни рецепти редица болести, които никога не са изследвали както трябва, а разпознават само според категориите на ортодоксалната патология, те си въобразяват, че виждат в тях въображаемо болестно вещество или някаква друга хипотетична вътрешна аномалия.

Те винаги виждат нещо, но никога не знаят какво е то; получават резултати, които никой човек, а само бог би могъл да разгадае в такава бъркотия от сили, насочени към неизвестен обект – резултати, от които няма какво да се научи и няма какво да се спечели. Петдесет години от този вид опити са като петдесет години, прекарани в гледане в калейдоскоп, пълен с пъстри непознати неща, които безкрайно се въртят; накрая човек е видял хиляди непрестанно променящи се форми, без да може да си обясни нито една от тях.

Параграф - 26

Това е в съответствие с естествения закон на хомеопатията, който винаги е бил в основата на всяко истинско излекуване – закон, понякога предусещан в миналото, разбира се, но никога досега неприет:

В живия организъм по-слабото динамично заболяване трайно се угасява от по-силно, което, макар и различно по природа, все пак силно наподобява първото по своите прояви. а

а. По този начин се лекуват както физическите, така и нравствените разстройства.

Защо блестящият Юпитер изчезва за зрителния нерв на наблюдателя в светлината на зората? Защото върху зрителния нерв действа много подобна, макар и по-голяма сила – светлината на настъпващия ден. Как ефективно се успокояват обонятелните нерви, раздразнени от неприятни миризми? С енфие, което въздейства на обонянето по подобен, но по-силен начин. Нито с музика, нито със сладкиши бихме могли да излекуваме това отвращение от миризмите, защото те действат върху други сетивни нерви. С каква хитрост умният войник заглушаваше в състрадателните уши на зрителите хленченето на онези, които минаваха през шпицрутени? С пронизителния, ободряващ звук на високата флейта, придружен от шумния барабан. А как заглушаваше далечния тътен на вражеските оръдия, който всяваше ужас в армията му? С дълбокия, разтърсващ грохот на големия барабан. Той не би постигнал тези резултати, като мъмри полка или като раздава лъскави униформи!

По същия начин скръбта и траурът угасват в душата при новината, макар и измислена, че по-голямо нещастие е сполетяло някой друг; отрицателните последици от силната радост се премахват с кафе, което само по себе си предизвиква състояние на прекомерна радостност.

Един народ като германците, който векове наред постепенно затъваше все по-дълбоко в угодническо робство и жалка апатия, трябваше да бъде стъпкан още по-дълбоко в праха и до самия предел на търпимостта от западния завоевател, преди презрението му към самия себе си да надхвърли себе си дотам, че да бъде преодоляно и чувството за човешко достойнство да се върне, така че най-сетне хората му отново да вдигнат глава като германци.

Параграф - 27

Следователно лечебната сила на лекарствата зависи от това симптомите им да са подобни на тези на болестта, но по-силни (пар. 12 до пар. 26).

От това следва, че във всеки отделен случай болестта може да бъде унищожена и отстранена най-сигурно, изцяло, бързо и трайно само чрез лекарство, което може да накара човека да усети съвкупност от симптоми, възможно най-пълно подобна на нея, но по-силна.

Параграф - 28

Тъй като този естествен закон на излекуването се потвърждава при всички обективни опити и при всеки достоверен опит в света, той е установен като факт. Научните обяснения на това как действа той имат малко значение и не виждам голяма полза от опитите за такова обяснение. Въпреки това следващото обяснение се оказва най-вероятното, защото се основава на опита.

Параграф - 29

Всяка болест, която не е изключително хирургичен случай, се състои в особено патологично, динамично разстройство на усещанията и функциите на нашата жизнена сила (жизнен принцип).

Така при хомеопатичното излекуване този жизнен принцип, динамично разстроен от естествената болест, бива овладян от подобна и малко по-силна изкуствена болест чрез прилагане на потенцирано лекарство, точно избрано според сходството на симптомите му.

В резултат (по-слабата) естествена динамична болест угасва и изчезва; оттук нататък тя вече не съществува за жизнения принцип, който е овладян и зает само от по-силната изкуствена болест; тя от своя страна скоро отслабва, така че пациентът остава свободен и излекуван. а Освободена по този начин, *dynamis* отново може да поддържа организма в здраве.

Това обяснение, най-вероятното, се основава на следващите положения.

а. Жизнената сила се освобождава много по-лесно от изкуствените болести, отколкото от естествените, макар първите да са по-силни, защото болестотворните агенти, наречени лекарства, които предизвикват изкуствените болести, имат кратко действие.

Естествените болести (с псорична, сифилитична и сикотична природа), макар и по-слаби от изкуствените, имат по-продължително действие, почти винаги колкото самия живот, и не могат да бъдат преодолен и угасени от жизнената сила без помощта на терапевтично

средство. За да ги угаси, лекарят въздейства върху жизнената сила със сила (хомеопатичното лекарство), която може да предизвика много подобна, но по-силна изкуствена болест. Подобно явление е излекуването на болест с многогодишна давност (пар. 46) от избухване на едра шарка или морбили – и двете протичащи за няколко седмици.

Параграф - 30

Тъй като правилните лекарства лекуват и преодоляват естествените болести, изглежда, че човешкият организъм се променя по-сигурно от лекарствата, отколкото от естествените болестотворни агенти (особено след като можем да контролираме дозировката на лекарствата).

Параграф - 31

Психичните и физическите враждебни влияния, които срещаме в света и които наричаме болестотворни агенти, нямат абсолютна сила да разстроят нашия организъм. а Ние се разболяваме под тяхното влияние само когато организмът е достатъчно предразположен и възприемчив към атаката им, за да бъдат усещанията и функциите му променени и разстроени спрямо нормата. Затова тези болестотворни агенти не разболяват всеки човек всеки път.

а. Когато говоря за болестта като за настройване или разстройване на човешкия организъм, далеч съм от мисълта да се опитвам да дам метафизично обяснение на вътрешната природа на болестта изобщо или на който и да е отделен случай на болест. Просто посочвам, че болестите очевидно не са и не могат да бъдат механични или химични промени в материалното вещество на тялото, че не зависят от материално болестно вещество, а са изключително динамично, духоподобно разстройство на живота.

Параграф - 32

Но изкуствените болестотворни сили, които наричаме лекарства, са съвсем друго нещо. Всяко истинско лекарство може по всяко време и при всякакви обстоятелства да засегне всеки жив човек и да предизвика у него своите особени симптоми (дори ясно доловими, ако дозата е достатъчно голяма). От това следва, че всеки жив човешки организъм може по всяко време и без изключение (безусловно) да бъде засегнат – така да се каже, заразен – от лекарствена болест, а, както казах, това съвсем не е така при естествените болести.

Параграф - 33

Следователно от целия опит неопровержимо следва, че живият човешки организъм е много по-възприемчив и предразположен да бъде повлиян от лекарствените болестотворни сили, отколкото от обикновените естествени сили и заразните миазми. а С други думи, естествените болестотворни агенти имат само подчинена и условна, често много условна сила да променят човешкото здраве, докато лекарствените сили имат много по-голяма сила да го правят – абсолютна и безусловна.

а. Поразителен пример за това: до 1801 г. епидемии от гладката скарлатина на Сиденхам избухвали от време на време сред децата и засягали без изключение всички, които все още не са били изложени на нея. Но при епидемията в Кьонигслутер, на която бях свидетел, всички деца, приели достатъчно рано много малка доза белладона, останаха имунизирани срещу тази силно заразна болест.

Щом лекарствата могат да ни предпазят от заразата на бушуваща епидемия, те трябва да притежават по-голяма сила да променят нашата жизнена сила, отколкото епидемията.

Параграф - 34

Изкуствената болест, предизвикана от лекарството, обаче не трябва само да бъде по-силна, за да излекува естествената болест.

Преди всичко тя трябва да има възможно най-голямо сходство с лекуваната естествена болест. Чрез своята малко по-голяма сила тя трябва да превърне разстройството на жизнения принцип, който е инстинктивен, неразумен и без памет, в изкуствено болестно състояние, много подобно на естественото. Тя не трябва само да притъпи усещането на жизнения принцип за естественото болестно състояние, а да го угаси напълно и да го унищожи.

Това е толкова вярно, че самата природа не може да излекува дори малко по-стара болест, като добави нова, несходна с нея, колкото и силна да е тя. Не може да постигне това и медицинското лечение, както се опитват алопатите, с лекарства, които нямат способността да предизвикат у здрав индивид болестно състояние, подобно на лекуваното.

Параграф - 35

За да илюстрираме това, ще разгледаме трите различни възможности, които могат да възникнат, когато две несходни болести се срещнат у един и същ човек – независимо дали са две несходни естествени болести, или естествена болест и лекарствена болест, които са несходни, като последната е резултат от обичайното и неподходящо алопатично лечение с лекарства, които не могат да предизвикат изкуствено болестно състояние, подобно на лекуването.

От това ще докажем, от една страна, че дори природата не може да излекува съществуваща болест с нова, несходна, нехомеопатична болест, дори ако тя е по-силна, и, от друга страна, че лекарствата, колкото и мощни да са, никога няма истински да излекуват която и да е болест, ако се използват нехомеопатично.

Параграф - 36

I. Две несходни естествени болести (едната предшестваща другата), срещнали се у един и същ пациент. Ако са еднакво силни или ако първата е по-силна от втората, по-новата бива отблъсната.

Така човек, страдащ от тежка хронична болест, няма да бъде засегнат от есенна дизентерия или от друга лека епидемия.

Според Лари левантийската чума не избухва там, където е разпространен скорбутът, и хората, страдащи от лишеи, също не се заразяват. а Дженър твърди, че при хората с рахит ваксинацията срещу едра шарка не се прихваща. Фон Хилденбранд твърди, че хората с туберкулоза не се заразяват с леки епидемични трески.

a. Larrey, „Mémoires et observations“, в Description de l'Égypte, т. I.

Параграф - 37

По същия начин старите хронични болести остават неизлекувани и непроменени при обичайното алопатично лечение, т.е. лечение със средства, които не могат да предизвикат у здрави индивиди състояние, подобно на която и да е част от болестта.

Те не се повлияват от такова лечение, дори когато то продължава с години, ако тези лечения са меки. а Това се потвърждава ежедневно в практиката и не се нуждае от допълнително доказване.

а. От друга страна, ако болестта се лекува със силни алопатични лекарства, на нейно място се създават други, по-тежки и по-животозастрашаващи заболявания.

Параграф - 38

II. Ако по-късната несходна болест е по-силната, тя временно потиска и спира по-ранната, по-лека болест, докато новата болест не премине или не бъде излекувана; тогава старото заболяване се появява отново, неизлекувано.

Две деца с епилепсия, заразили се с *tinea capitis*, престанали да получават епилептични пристъпи, но те се появили отново непроменени веднага щом обривът по главата изчезнал, според Николас Тулп. а

Шьопф наблюдавал изчезването на краста веднага щом се появил скорбут и връщането ѝ веднага щом скорбутът бил излекуван. b

Тежка инфекция с тиф прекъснала развитието на туберкулоза, която продължила да се развива веднага щом тифът свършил. c

Когато у пациент с туберкулоза настъпи мания, тя спира тази болест с всичките ѝ симптоми, но туберкулозата се връща и продължава своя ход до смъртния изход веднага след като психичното разстройство престане. d

Когато морбили и едра шарка се появят едновременно у едно и също дете, морбилите, които се проявяват по-рано, обикновено биват спрени от едрата шарка, която се проявява по-късно; морбилите се появяват отново и подновяват развитието си едва след като едрата шарка напълно изчезне. Не рядко се случва и обратното: Манже отбелязва, че присадената едра шарка нерядко спира за четири дни, ако по това време се появят морбили, и подновява развитието си до края след лющенето на морбилите. e Джон Хънтър казва, че инфекция с морбили спряла възпалението от ваксинация срещу едра шарка шест дни след като присаждането се е прихванало и че пустулите избили едва след като морбилите преминали своя седемдневен ход.

По време на епидемия от морбили обривът от морбили се появил у редица пациенти на четвъртия или петия ден след присаждането на едра шарка и през целия си ход попречил на образуването на шарковите пустули; те се развили и преминали своя ход едва след този период.

Истинската, гладка, подобна на еризипел скарлатина на Сиденхам, придружена от възпалено гърло, била прекъсната на четвъртия ден от кравешка шарка, която продължила развитието си до края, след което скарлатината се върнала. ^h Но тъй като тези две болести изглеждат еднакво силни, случвало се е и кравешката шарка да бъде прекъсната на осмия ден от началото на случай на истинска, гладка скарлатина на Сиденхам. Червеният ореол на кравешката шарка изчезнал, докато скарлатината отмине, след което се върнал и продължил до края.

Случай на кравешка шарка бил внезапно спрял близо до кулминацията си на осмия ден от появата на морбили. След лющенето на последните кравешката шарка подновила развитието си по такъв начин, че според Кортум на шестнадесетия ден изглеждала така, както нормално би изглеждала на десетия. ^j Същият автор наблюдавал как присаждане на кравешка шарка се прихваща по време на вече придобити морбили, но развитието ѝ било отложено, докато морбилите отминат.

Аз самият видях как заушка (angina parotidea) изчезна веднага щом присаждане на кравешка шарка се прихваща и наближи кулминацията си. Едва след като пустулите и червеният им ореол изчезнаха, трескавият оток на паротидните и подчелюстните жлези, причинен от миазмата на заушката, се върна и премина своя седемдневен ход.

Така стоят нещата с всички несходни болести: по-силната спира по-слабата (освен ако не се усложнят взаимно, което рядко се случва при острите заболявания). Но никога не се излекуват една друга.

Obs., lib. I, obs. 8.

В Hufeland's Journal, т. XV, с. 2.

Шевалие, в Hufeland's Neuesten Annalen der französischen Heilkunde, т. II, с. 192.

Райл, Memorab., fasc. III, с. 171. Mania phtisi superveniens eam cum omnibus suis phaenomenis aufert, verum mox redit phthisis et occidit abeunta mania. [„Манията, настъпила у туберкулозно болен, премахва болестта с всичките ѝ симптоми, но скоро туберкулозата се връща и го погубва, щом манията престане.“]

В Edinb. Med. Comment., т. I, с. 1.

Джон Хънтър, On the Venereal Diseases, с. 5.

Рейни, в Edinb. Med. Comment., т. III, с. 480.

Много точно описана също от Уидъринг и Пленчиц. Тя е напълно различна от пурпурната милиарна треска (или треската Roodvonk), която също неправилно е наричана скарлатина. Едва през последните години тези две първоначално много различни болести започнаха да си приличат по симптомите.

Дженър, в Medicinische Annalen, август 1800 г., с. 747.

В Hufeland's Journal der praktischen Arzneikunde, т. XX, бр. 3, с. 50.

Параграф - 39

Ортодоксалната школа е била свидетел в продължение на векове, че самата природа нито веднъж не е излекувала съществуваща болест с друга, несходна с нея, колкото и силна да е тя.

Какво да мислим тогава за тази школа, която въпреки това продължава да лекува хроничните болести алопатично – с лекарства и рецепти, които могат да предизвикат само болестно състояние (един Бог знае какво), несходно с лекуваното? Дори ако досега тези лекари не са наблюдавали природата достатъчно внимателно, жалките резултати от лечението им би трябвало да са ги научили, че вървят по грешен път. Нима не са видели, че обичайната им практика да прилагат силни алопатични средства при хронична болест създава само несходна изкуствена болест, която, докато се поддържа, единствено заглушава, потиска и временно спира първоначалното страдание? Нима не са видели, че първоначалната болест се появява отново – и винаги трябва да се появи отново – щом отслабването на силите на пациента вече не позволява алопатичната атака срещу живота му да продължи?

По този начин, разбира се, със силни и често повтаряни очистителни средства обривът от краста ще изчезне доста бързо от кожата. Но когато пациентът вече не може да понася несходната чревна болест, причинена му от очистителните, и трябва да спре приема им, или кожният обрив избива както преди, или вътрешната псора развива някакъв тежък симптом, тъй като освен първоначалното си страдание, което остава ненамалало, пациентът сега страда и от болезнено разстроено храносмилане и от изтощението, предизвикано от очистването.

Така, когато ортодоксалните лекари предизвикват изкуствени кожни язви и поддържат фонтанели по повърхността на тялото, за да премахнат хроничната болест, те никога не могат да я излекуват, защото тези изкуствени кожни язви са напълно чужди и алопатични спрямо вътрешната болест. Тъй като обаче дразненето от множеството фонтанели представлява несходна болест, понякога поне по-силна от вътрешно присъщата, то в началото я заглушава и спира, но само за много кратко време, понякога за няколко седмици, докато пациентът постепенно линее. Както са заявили Пехлин а и други, епилепсията, потискана в продължение на много години с фонтанели, винаги се връща по-тежка от всякога, щом фонтанелите бъдат оставени да зараснат. Фонтанелите не са по-чужди, несходни и силно алопатични спрямо епилепсията, нито очистителните спрямо крастата, отколкото са всички онези смеси от неизвестни съставки, използвани в обичайната практика, спрямо всички останали безброй известни и неизвестни форми на болести, които лекуват. Тези смеси само смекчават, потискат и временно спират страданието, без да го лекуват, и то само за кратко, а продължителната им употреба винаги прибавя ново болестно състояние към старото.

Параграф - 40

III. Може също така да се случи новата болест, след като е действала дълго време върху организма, накрая да се присъедини към старата, несходна с нея, и да образува с нея сложна болест. Всяка от тях заема определена област от организма – само, така да се каже, мястото, което ѝ е присъщо, т.е. органите, към които има особен афинитет, – и оставя останалото на несходната с нея болест.

Така пациент с венерическа болест може все пак да се зарази с краста и обратно; но тези две болести, бидейки несходни, не могат да се заличат или излекуват една друга. В началото, докато обривът от краста започва да се появява, венерическите симптоми намаляват и се спират; но с времето (тъй като венерическата болест е поне толкова силна, колкото и крастата) двете се свързват, а т.е. всяка завладява само онези части от организма, към които има афинитет, и така пациентът става по-болен и по-труден за излекуване.

Когато се срещнат две несходни остри заразни болести – например едра шарка и морбили, – както вече казах, обикновено едната спира другата. Въпреки това е имало редки случаи при тежки епидемии, когато две несходни остри болести са се появявали в едно и също тяло и, така да се каже, за кратко време са се усложнявали взаимно.

По време на едновременни епидемии от едра шарка и морбили П. Ръсел открил само един случай, при който обривите на тези две несходни болести се появили у един и същ човек едновременно. b Сред засегнатите имало 300 случая, при които двете болести се изключвали или спирали една друга, докато първата болест не премине напълно своя ход; при определен брой морбилите, първоначално спрени, избили едва двадесет дни след обрива от едра шарка; при други едрата шарка избила седемнадесет до осемнадесет дни след обрива от морбили.

Рейни видял у две момичета едра шарка и морбили, съществуващи заедно. c Дж. Морис казал, че е наблюдавал само два такива случая през цялата си практика. d Подобни примери се срещат у Етмюлер e и няколко други автори.

Ценкер видял кравешка шарка да следва обичайния си ход заедно с морбили и заедно с милиарна треска, f a Дженър видял кравешка шарка да протича необезпокоявано по време на лечение на сифилис с живак.

Точните опити и излекувания, постигнати в тази категория сложни болести, вече напълно ме убедиха, че те не са сливане, а че в такива случаи двете несходни болести съществуват само една до друга в организма, всяка в частите, към които има афинитет, тъй като тяхното излекуване се постига напълно чрез навременно редуване на най-добрите противосифилитични и противокрастни средства, всяко приготвено по най-подходящия начин и приложено в най-подходящата доза.

V. Transactions of a Society for the Improvement of Med. and Chir. Knowledge, т. II.

B Edinb. Med. Comment., т. III, с. 480.

B Med. and Phys. Journ., 1805 г.

Opera, т. II, ч. I, гл. 10.

B Hufeland's Journal, т. XVII.

Параграф - 41

Свързването и взаимното усложняване на несходни естествени болести в едно и също тяло се случва много по-рядко от онези усложнения на болестите, които са обичаен резултат от неподходящо алопатично лечение чрез продължителна употреба на неподходящи лекарства.

От непрекъснатото повтаряне на неподходящи лекарства към лекуваната естествена болест се присъединяват нови и често много хронични болестни състояния, съответстващи на природата на тези лекарства. Тези лекарствени болестни състояния не могат да излекуват естествената болест, защото използваните вещества не действат върху нея чрез сходство на въздействието, т.е. хомеопатично. Постепенно те се съчетават с несходното хронично страдание и го усложняват, така че към старата болест се прибавя нова несходна изкуствена болест с хроничен характер. Така пациентът, който и без това е бил труден за излекуване, понякога става неизлечим, а често дори умира. Много случаи, обсъждани в медицинските списания и описани в литературата, потвърждават истинността на това.

Подобни са и честите случаи, при които сифилис, усложнен особено с краста, но също и с хронична кондиломна гонорея, далеч от това да бъде излекуван чрез продължително или често повтаряно лечение с големи дози неподходящи живачни препарати, заема място в организма до хроничната живачна болест, която лекарството постепенно е породило. а

Така се образува сложна болест, често доста чудовищна, обикновено наричана маскирана венерическа болест, която, ако не е напълно неизлечима, може все пак да бъде излекувана само с най-голяма трудност.

а. Живакът, прилаган в големи дози, поражда нови болести и причинява значителни разрушения в организма, особено когато венерическата болест е усложнена с псора, което често се случва, тъй като освен симптоми, сходни с тези на сифилиса, чрез които може да излекува сифилиса хомеопатично, живакът носи в природата си и много други, несходни с него, например екзостози и кариес на костите и др.

Параграф - 42

Както видяхме в параграф 40, природата понякога допуска в определени случаи съвместното съществуване на две (дори три) естествени болести в едно и също тяло. Но трябва да отбележим, че това усложнение се получава само при несходни болести: според вечните закони на природата те не могат да се отстранят, унищожат или излекуват една друга.

Това преплитане изглежда става по такъв начин, че двете (или трите) болести си поделят организма, като всяка заема органите и системите, към които има характерен афинитет. Поради несходството на тези болести помежду им това разделяне може да се осъществи, без да се нарушава единството на живота.

Параграф - 43

Но резултатът е съвсем различен, когато две сходни болести се срещнат в организма, т.е. когато към вече съществуващата болест се прибави сходна и по-силна. Тук наблюдаваме начина, по който може да се осъществи излекуване в природата, и начина, по който хората трябва да лекуват.

Параграф - 44

Две сходни болести не могат нито да се отблъснат една друга (разд. I, пар. 36, пар. 37), нито да се спрат една друга (разд. II, пар. 38, пар. 39) по такъв начин, че по-старата от двете да се върне след изчезването на по-новата. Нито пък две сходни болести могат да съществуват една до друга (разд. III, пар. 40, пар. 41) в един и същ организъм и да образуват комплекс от две болести.

Параграф - 45

Не! Две болести, различни по природа а, но много сходни в проявите и въздействията си, в съответните си страдания и симптоми, винаги и безотказно се унищожават една друга, щом се срещнат в организма. Не е трудно да се разбере защо по-силната унищожава по-слабата: тя има сходно действие и поради превъзходството си завладява точно онези части от организма, които дотогава са били засегнати от по-слабата, която, тъй като вече не може да действа, изчезва. b

С други думи, щом новият болестен агент, сходен с първия, но по-силен, завладее усещанията на пациента, жизненият принцип поради своето единство вече не може да усеща по-слабата сходна болест; тя угасва, не съществува повече, тъй като никога не е нещо материално, а само динамично (духоподобно) засягане. Затова жизненият принцип остава засегнат (но само мимолетно) единствено от новата сходна, но по-силна болестна сила на лекарството.

Вж. бележката към параграф 26.

Точно както образът на пламъка на лампа върху зрителния нерв бързо бива надвит и заличен от по-силния слънчев лъч, който пада в окото.

Параграф - 46

Бихме могли да посочим много примери за хомеопатични излекувания, предизвикани от естествени болести със сходни симптоми. Но тъй като се нуждаем от точни и несъмнени данни, ще се ограничим с малкия брой болести, винаги верни на своя тип, които произлизат от неизменни миазми и поради това носят отделно име.

Едрата шарка, изтъкната сред тях и толкова прочута с многото си тежки симптоми, е премахнала и излекувала множество страдания със сходни симптоми.

Колко чести са възпаленията на очите при едра шарка и колко тежки – дори до слепота! Чрез присаждане едрата шарка напълно и трайно излекувала хронично възпаление на очите в един случай, цитиран от Дезото а, и в друг, цитиран от Лъороа. b

Човек, който бил сляп в продължение на две години след потискането на обрив по скалпа, напълно възвърнал зрението си след едра шарка, според Клайн. c

Колко често едрата шарка е предизвиквала глухота и задух! И тя е премахвала и двете тези хронични оплаквания, когато е достигала кулминацията си, както отбелязва Й. Ф. Клос. d

Подуването на тестисите, дори много силно, е чест симптом на едрата шарка; затова тя е могла чрез сходство да излекува голям, твърд оток на левия тестис, причинен от травма (Клайн). e Друг наблюдател също отбелязва, че тя излекувала подобен оток на тестиса. f

Сред неприятните оплаквания, които се появяват при едрата шарка, има особено, подобно на дизентерия изхождане; и затова чрез сходство едрата шарка е излекувала дизентерия (Ф. Вендт). g

Добре известно е, че едра шарка, придобита по време на кравешка шарка, веднага заличава кравешката шарка хомеопатично и я прекъсва – както поради по-голямата си сила, така и поради близкото си сходство. От друга страна, ако кравешката шарка вече е близо до зрялост, поради голямото ѝ сходство с настъпващата едра шарка последната поне бива силно отслабена хомеопатично, h и протича по-леко, както са заявили Мюри i и много други.

В лимфата от присаждането на кравешка шарка освен елемента, който предпазва от едра шарка, има и съвсем различно вещество, което предизвиква обрив по цялата кожа, обикновено от малки, сухи (понякога доста големи, гноящи) пъпки, заобиколени от червен ореол и често примесени с кръгли червени петна, които често сърбят изключително силно.

При много деца този обрив излиза няколко дни преди да се появи червеният ореол на кравешката шарка, но по-често излиза няколко дни след това и изчезва за два-три дни, като оставя малки, твърди, червени петна. Именно чрез сходството си с този вторичен заразен агент кожните обриви при децата, често много стари и упорити, биват излекувани хомеопатично, напълно и трайно, от ваксинацията с кравешка шарка, щом тя се прихване – нещо, което са забелязали много наблюдатели. f

Кравешката шарка, която сред симптомите си има характерен оток на ръката, k излекувала подута, полупарализирана ръка, след като избила. l

Треската, която настъпва при кравешката шарка с появата на червения ореол, e излекувала

(хомеопатично) два случая на интермитентна треска, както съобщава Хардеге Младши. m Това потвърждава забележката на Дж. Хънтър, че две трески (сходни болести) не могат да съществуват в едно и също тяло едновременно. n

Има голямо сходство между треските и кашлиците при морбили и тези при магарешка кашлица. При епидемия, в която тези две болести върлували едновременно, Боскийон забелязал, че много деца, които току-що били прекарвали морбили, останали свободни от магарешка кашлица. Всички те щели да останат трайно свободни от магарешка кашлица и морбилите щели да ги направят имунни, ако магарешката кашлица не беше само отчасти сходна с морбилите, т.е. ако имаше и сходен кожен обрив. Затова морбилите предпазили от магарешката кашлица само част от децата и само по време на тази епидемия.

Но когато морбилите срещнат болест, сходна с тях в главния им симптом – обрива, – те безспорно ще я унищожат и излекуват хомеопатично.

Така хроничен херпесен обрив бил излекуван р (хомеопатично) бързо, напълно и трайно от обрив от морбили, както отбелязва Кортум. q

Шестгодишен милиарен обрив по гърлото, лицето и ръцете с изключително парене, който се влошавал при всяка промяна на времето, се свел до обикновен оток на кожата, когато избили морбили; а след морбилите бил излекуван и никога не се върнал. r

Traité de l'inoculation, с. 189.

Heilkunde für Mütter, с. 384.

Interpres clinicus, с. 293.

Neue Heilart der Kinderpocken, Улм, 1769 г., с. 68; и Specim., obs. 18 e. Op. cit.

Nov. Act. Nat. Cur., т. I, obs. 22.

Nachricht von dem Krankeninstitut zu Erlangen, 1783 г.

Това изглежда е причината за забележителния благотворен резултат от широкото прилагане на ваксинацията с кравешка шарка на Дженър. Оттогава едрата шарка не се е появявала сред нас с такава широко разпространена вирулентност. Преди четиридесет или петдесет години, когато даден град бивал поразен, той губел поне половината, а често и три четвърти от децата си.

Уилън, Ueber die Kuhpockenimpfung.

Особено Клавие, Юпел и Дезормо, в Bulletin des sciences médicales, publié par les membres du comité central de la Société de Médecine du

Département de l'Eure, 1808 г.; също в Journal de médecine continué, т. XV, с.

206

Балхорн, в Hufeland's Journal, т. X, с. 2.

Стивънсън, в Duncan's Annals of Medicine, Iustr. II, т. I, ч. II, № 9.

В Hufeland's Journal, т. XXIII.

On the Venereal Diseases, с. 4.

Кълън, *Eléments de médecine pratique*, френски превод, ч. II, I, 3, гл. 7.

Или поне този симптом бил премахнат.

В *Hufeland's Journal*, т. XX, бр. 3, с. 50.

Pay, *Ueber d. Werth des hom. Heilv.*, Хайделберг, 1824 г., с. 85.

Параграф - 47

Би било невъзможно да се намерят по-ясни и по-убедителни примери от тези, за да се научи лекарят на най-добрия начин за избор на изкуствени болестни агенти (лекарства), с които да лекува сигурно, бързо и трайно според природния закон.

Параграф - 48

Всички споменати примери ни показват, че нито природата, нито лекарското изкуство могат да унищожат и излекуват неразположение или болест с несходен болестен агент, колкото и силен да е той, а само с такъв, който може да предизвика сходни симптоми и е малко по-силен – според вечните и неотменими закони на природата, досега непризнати.

Параграф - 49

Бихме открили много повече такива автентични естествени хомеопатични излекувания, ако, от една страна, наблюдателите бяха по-внимателни към тях и ако, от друга страна, природата не беше толкова бедна на лечебни хомеопатични болести.

Параграф - 50

Като инструменти за хомеопатично излекуване виждаме, че самата могъща природа разполага едва ли с повече от няколко постоянни миазматични болести – краста, морбили и едра шарка. а Но някои от тези болестни агенти са по-смъртоносно опасни и по-страшни като лекарства от болестите, които лекуват, b а някои, след като излекуват сходни болести, на свой ред трябва да бъдат лекувани (например крастата). И двете обстоятелства правят използването им като хомеопатични средства трудно, несигурно и опасно.

Освен това колко малко са болестните състояния у хората, които намират своето сходно (хомеопатично) средство в едрата шарка, морбилите и крастата! Затова природата може да излекува само много малко болести с такива пагубни хомеопатични средства.

Такива процеси са още по-изпълнени с опасност и сериозни недостатъци, защото за разлика от лекарствата тяхната доза не може да бъде намалена според обстоятелствата. Тъкмо напротив: за да бъде излекуван от стара болест, пациентът бива поразен от всички мъчителни и опасни страдания на цялата нова сходна болест – едра шарка, морбили или краста.

Въпреки това можем да посочим прекрасни хомеопатични излекувания от щастливата среща на сходни болести – толкова красноречиви доказателства за единствения велик природен закон на лекуването, който господства в тях: излекуване чрез сходство на симптомите.

И гореспоменатият обривен агент, съдържащ се в лимфата на кравешката шарка. А именно едрата шарка и морбилите.

Параграф - 51

Такива случаи са достатъчни, за да разкрият убедително пред разума ни този закон на лекуването. Но вижте какво предимство има човекът пред случайностите на грубата природа! Нима той не разполага в лекарствените вещества, разпръснати из цялото творение, с хиляди повече хомеопатични лечебни агенти, с които да помага на страдащите си братя! Те му дават средствата да създава всички възможни разновидности на болестни състояния, с които да лекува хомеопатично безброй мислими и немислими естествени болести.

Щом постигнат лечебната си цел, действието на тези лекарствени болестни агенти изчезва от само себе си и бива преодоляно от жизнената сила, без да се налага на свой ред да бъде изгонвано, както при крастата.

Лекарят може да разрежда, подразделя и потенцира тези изкуствени болестни агенти почти до безкрайност и така да намалява дозата им, докато станат само малко по-силни от сходните естествени болести, които лекуват.

Така при тази несравнима терапия няма нужда организмът да бъде атакуван с насилие, за да се унищожи вкоренено страдание. Страданието и мъките на естествената болест отстъпват на желаното състояние на трайно здраве нежно, незабележимо и често съвсем бързо.

Параграф - 52

Съществуват само две основни терапии: първата, основана във всяко отношение изключително на точното наблюдение на природата, на прецизни опити и на чист опит – хомеопатичният метод, никога съзнателно използван преди мен; и втората, която не прави това – алопатичният (или хетеропатичният) метод.

Те са пряко противоположни една на друга и само някой, който не познава нито едната, нито другата, би могъл да бъде толкова глупав, че да предполага, че те някога биха могли да се сближат или обединят, и да стане толкова смешен, че да лекува ту хомеопатично, ту алопатично, за да угоди на пациентите си. Това е престъпно предателство спрямо божествената хомеопатия!

Параграф - 53

Истинските, нежни излекувания са изключително хомеопатични. Този метод, както установихме по-горе по друг начин – чрез изводи, извлечени от опита (пар. 7 до пар. 25), – е неоспоримо правилният път към най-сигурното, най-бързото и най-трайното излекуване на болестите, защото се основава на вечен и безпогрешен природен закон.

Чистият хомеопатичен метод на лекуване е единственият правилен, единственият възможен за човешкото изкуство; той е най-прекият, точно толкова сигурно, колкото между две дадени точки има само една възможна права линия.

Параграф - 54

Алопатичният метод, който е опитвал толкова много различни неща срещу болестите, но, разбира се, винаги неподходящи (ἄλλοία), е бил господстващата терапия от началото на човешката памет и се е изразявал в най-различни форми, наречени системи. С времето всяка от тези системи е била последвана от друга, напълно различна, но всяка е имала честта да бъде наричана рационална медицина. а

Всеки от основателите на тези системи претенциозно *simillimo*. Да се опитваш да лекуваш по този начин, с точно идентичен болестен агент (*per idem*), противоречи на всякакъв здрав разум, а следователно и на всякакъв опит.

Онези, които първи въведоха тази т.нар. изопатия, вероятно са имали предвид доброто, което ваксинацията е донесла на човечеството: ваксинираните оставали свободни от всякаква бъдеща зараза с едра шарка и, така да се каже, били излекувани от болестта предварително.

Кравешката шарка и едрата шарка обаче са само много сходни, а съвсем не една и съща болест; те се различават в много отношения, особено в по-бързото развитие и по-лекото протичане на кравешката шарка, но преди всичко в това, че човек никога не се заразява с нея чрез близост. Широкото прилагане на ваксинацията сложи край толкова ефективно на всички епидемии от ужасно смъртоносна едра шарка, че сегашното поколение вече няма ясна представа за този отвратителен отминал бич. Други болести, присъщи на животните, разбира се, също могат да се използват като лекарства за излекуване на много сходни и важни човешки болести, като за щастие увеличават броя на наличните хомеопатични средства.

Но опитът да се лекува с вещество от човешка болест – например да се използва *psoricum*, получен от човешка краста, за лечение на същата болест у човека или на страдания, произтичащи от нея – е прекаляване! От това не може да излезе нищо друго освен нещастие и влошаване на болестта.

Параграф - 57

Ортодоксалният лекар, който лекува според този антипатичен метод, дава средство срещу един-единствен мъчителен симптом, пренебрегвайки всички останали – средство, за което е известно, че предизвиква точно обратното на симптома, който трябва да бъде овладян, и от което може да се очаква най-бързо (палиативно) облекчение; вековната медицина го е учила да прави това повече от хиляда и петстотин години: *contraria contrariis*.

Той дава силни дози опиум при всякакви болки, защото бързо притъпява всички усещания; дава го дори при диария, защото бързо потиска перисталтиката на червата и ги упоява, и при безсъние, защото бързо предизвиква замайващ, коматозен сън. Дава очистителни при упорит запек; потапя изгорялата ръка в студена вода и студът сякаш мигновено и магически премахва болката от изгарянето; слага зиморничавия пациент в топли бани, които го затоплят, но само за момент; дава вино на хронично отслабения, което го съживява и ободрява за момент. Използва и други антипатични лечебни мерки, но малко, защото ортодоксалната медицина познава характерното първично действие само на малък брой лекарства.

Параграф - 58

Когато преценявам този начин на употреба на лекарствата, засега ще пренебрегна основната му грешка – че предписва само симптоматично (вж. бележката към пар. 7), т.е.

тясно, само за един от симптомите, само за малка част от цялото, следователно очевидно без да облекчава целостта на болестта, което е единственото, което пациентът може да желае.

Но нека попитаме опита: сред всички случаи, при които лекарствата са били използвани антипатично при хронични или упорити оплаквания, има ли един, при който временното облекчение да не е било последвано от влошаване не само на първоначално облекчения симптом, но и на цялата болест?

Всеки добросъвестен наблюдател ще се съгласи, че след това твърдял, че може да проникне и разбере съкровената същност на човешкия живот в здраве и болест. Съответно той постановявал коя *materia peccans* б трябва да бъде отстранена от пациента и как трябва да стане това, за да бъде излекуван – всичко това според празни предположения и любими допускания, без искрено да пита природата и безпристрастно да се вслушва в опита.

Те смятали, че болестите са състояния, които винаги се проявяват горе-долу по един и същ начин. Затова повечето от тези системи давали имена на своите измислени болестни образи, като всяка ги класифицирала по различен начин. Те приписвали на средствата по догадка (вижте всички различни *materiae medicae*!) действия, които уж трябвало да премахват тези аномални състояния, т.е. да ги лекуват. с

Сякаш наука, която трябва да се основава само на наблюдението на природните явления и на опита, може да бъде постигната чрез празни умувания и схоластични спорове!

Защото доскоро хората търсели онова, което трябва да бъде излекувано при болестите, в някаква материя, която да бъде изгонена, тъй като не могли да се издигнат до представата за динамично (бележка, пар. 11) действие на болестните сили и лекарствата в живота на животинския организъм.

За да увенчаят самозаблудата си, те смесвали (много учено) повече от едно, всъщност няколко различни лекарства в т.нар. си рецепти и ги давали в чести големи дози. Така скъпоценният и крехък човешки живот, толкова лесно разрушим, често бил излаган на опасност в ръцете на тези извратени ... използвали се също пришков пластир, фонтанели, сетони, каустици и каутеризации.

Параграф - 55

Скоро след въвеждането на всяка от тези системи и терапии за обществото ставало ясно, че ако се следва точно която и да е от тях, страданието на пациентите само се увеличава и умножава, и отдавна хората щели напълно да изоставят тези алопатични лекари, ако те не

успявали донякъде да запазят доверието в себе си, като от време на време осигурявали палиативно облекчение на пациентите с няколко емпирично открити средства, впечатляващи с ласкателното си, често почти мигновено действие.

Параграф - 56

С този палиативен (антипатичен, енантипатичен) метод, въведен преди седемнадесет века според учението на Гален, *contraria contrariis*, лекарите и до днес могли да се надяват да спечелят най-безотказно доверието на пациента, като го заблуждават с почти мигновено подобрение. От следващото ще видим колко из основи безполезен и колко вреден е този вид лечение (при болести, които не преминават бързо).

Всъщност това е единственото нещо в алопатичната терапия, което има някаква очевидна връзка с част от симптоматиката на естествената болест – но каква връзка? Всъщност обратната на правилната; тя трябва старателно да се избягва, ако човек не иска да заблуждава и да се подиграва с хронично болните. а

а. Има хора, които биха искали да въведат трети вид терапия, наречена изопатия – лечение на болест със същата миазма, която я е предизвикала. Но дори това да беше възможно, тъй като тази миазма би достигнала до пациента само във висока потенция и следователно в променен вид, тя би лекувала, като противопостави *simillimum* на -----
----- липсват страници 52 и 53

краткото антипатично подобрение във всеки случай без изключение бива последвано от влошаване, макар че ортодоксалният лекар обикновено обяснява това влошаване на пациента по друг начин, като го отдава на злокачествеността на първоначалната болест, едва сега разкрита, или на появата на някаква нова болест. а

а. Колкото и малко да са били свикнали досега лекарите да наблюдават, влошаването, което неизбежно следва такова палиативно лечение, не би могло да им убегне. Поразителен пример за това намираме в *Diss. qua corporis humani momentaneorum alterationum specimina quaedam expenduntur* [Дисертация за това как се преценяват някои признаци на моментни промени в човешкото тяло] на Й. Х. Шулце, Хале, 1741 г., пар. 28. Уилис съобщава нещо подобно в *Pharm. rat.*, разд. 7, гл. 1, с. 298: *Opiata dolores atrocissimos plerumque sedant atque indolentiam procurant, eamque aliquamdiu et pro stato quodam tempore continuant, quo spatio elapso, dolores mox recrudescunt et brevi ad solitam ferociam augentur.*
[„Опиатите обикновено успокояват и най-силните болки и предизвикват безчувственост, и поддържат тази безчувственост известно време, дори за определен срок. Когато този срок

изтече, болките скоро се връщат и за кратко време се засилват до обичайната си степен на жестокост.“] И също на с. 295: *Exactis opii viribus illico redeunt tormina, nec atrocitatem suam remittunt, nisi dum ab eodem pharmaco rursus incantantur.* [„Когато силата на опиума се изчерпи, коликите веднага се връщат и не намаляват жестокостта си, освен ако отново не бъдат омагьосани от същото лекарство.“] Дж. Хънтър (*On the Venereal Diseases*, с. 13) казва, че виното увеличава енергията на слабите хора, без да им дава истинска сила, и че след това духът им спада толкова, колкото първоначално е бил стимулиран, така че те не печелят нищо, а напротив, обикновено губят голяма част от силите си.

Параграф - 59

Изпъкващите симптоми на дълготрайна болест никога на този свят не са били лекувани по този палиативен, антипатичен начин, без да се появят отново след няколко часа, често явно по-тежки.

За преодоляване на хронична склонност към сънливост през деня се предписва кафе. Първичното му действие е да стимулира, но когато вече няма ефект, дневната сънливост се засилва.

При често събуждане през нощта се предписва опиум преди лягане, без да се вземат предвид другите симптоми на болестта. Поради първичното си действие той осигурява замайващ, коматозен сън за една нощ, но следващите нощи са още по-безсънни.

Същият този опиум се използва при хронични диарии, без да се вземат предвид другите симптоми; първичното му действие запича, но след кратко спиране диарията се връща по-тежка от преди.

Силни, често повтарящи се болки от всякакъв вид могат да бъдат потиснати с опиум, който притъпява усещанията, но само за кратко; болките винаги се връщат по-силни от преди, често до непоносимост, или пък биват заменени от други, далеч по-тежки страдания.

При упорита нощна кашлица обикновеният лекар не знае нищо по-добро от това да даде опиум, който в първичното си действие потиска всяко дразнене. Кашлицата може би ще изчезне първата нощ, но се връща още по-силно през следващите нощи и ако лекарят продължи да я потиска с все по-силни дози от това палиативно средство, към разстройството се прибавят треска и нощно изпотяване.

При слабост на пикочния мехур и произтичащото от нея жалко задържане на урина се използва тинктура от кантарида, за да се стимулират антипатично пикочните пътища, и

макар в началото това наистина да предизвиква изпускане на урина, впоследствие мехурът става все по-малко способен да бъде стимулиран и да се свива, докато не стане заплашително близо до парализа.

Твърди се, че хроничната склонност към запек отстъпва пред силни дози очистителни и слабителни соли. Те наистина дразнят червата към често изхождане, но вторичното им действие запича още повече.

Обикновеният лекар се опитва да преодолее хроничната слабост, като предписва пиене на вино, но стимулира само първичното му действие, а при последващия вторичен ефект силите на пациента спадат още повече.

Той твърди, че горчивите неща и лютите подправки укрепват и затоплят хронично слабия и студен стомах. Само първичното действие на тези палиативи стимулира стомаха, а вторичното им действие го прави още по-бездеен.

Зиморничавостта и хроничният недостиг на жизнена топлина уж се повлияват от топли бани, но след това пациентите са по-слаби и по-зиморничави от преди.

Студената вода наистина носи незабавно облекчение на болката при тежко изгаряне, но след това болката се усилва невероятно, тъй като възпалението се разпространява към околните тъкани и се засилва.

Алопатите лекуват хроничното запушване на носа от хрема със средства, които предизвикват кихане и отделяне на слуз, но не забелязват, че това антипатично лечение във вторичното си действие постепенно влошава състоянието, така че носът се запушва още повече от преди.

Първичното действие на електричеството и галванизма силно стимулира мускулното движение и веднага предизвиква енергично раздвижване на хронично слаби, почти парализирани крайници, но вторичното му действие е пълно умъртвяване на всякаква мускулна възбудимост и пълна парализа.

Смята се, че кръвопускането премахва хроничния застой в главата и други части – напр. при сърцебиене, – но винаги е последвано от по-голям застой в тези органи, по-силни и по-учестени сърцебиения и т.н.

Обикновената медицина не познава по-добър начин да лекува паралитичното вцепенение на тялото и ума, съчетано с безсъзнание, срещано при много видове тиф, от силни дози валериана, защото тя е едно от най-мощните известни стимулиращи средства. Но в невежеството си тези лекари не знаят, че това е само първичното действие на

лекарството и че във вторичното действие (противодействието), което следва, организмът неизменно изпада в още по-голямо вцепенение и неподвижност, т.е. в парализа на душевните и телесните органи, дори в смърт. Те не виждат, че именно пациентите, на които са давали най-много валериана (използвана антипатично), са тези, които най-сигурно умират.

Лекарят от старата школа а се радва, когато с първата доза *Digitalis purpurea* е забавил насилствено за няколко часа малкия, учестен пулс при кахексия. Но това е първичното действие на лекарството и скоро сърцето бие два пъти по-бързо от преди. Повтаряните по-силни дози са все по-малко ефективни и накрая изобщо не намаляват пулса. Нещо повече, във вторичното действие пулсът става неизброим; сънят, апетитът и силите отслабват и смъртта е неизбежна, или пък настъпва лудост.

С една дума, колко често вторичното действие на противоположните (антипатични) средства влошава болестта или дори предизвиква нещо по-лошо. Лъжливото учение не го забелязва, но опитът ни го доказва по ужасяващ начин.

а. Вж. Хуфеланд, в труда му „Homöopathie“, с. 20.

Параграф - 60

Тези зловещи резултати са естествена последица от антипатичното използване на лекарства. Ортодоксалният лекар си въобразява, че може да се измъкне от затруднението, като предписва по-силна доза от лекарството при всяко ново влошаване. Това води само до поредно кратко заглушаване на симптомите и – поради необходимостта дозата на палиатива непрекъснато да се увеличава – или до друго, още по-тежко оплакване, или доста често до състояние на пълна неизлечимост, опасност за живота, дори смърт. а Това никога не води до излекуване на болест, която е поне малко стара или хронична.

а. Както виждаме тук, всички обичайни палиативи имат вторично действие, което увеличава страданието на пациента, и лекарите от старата школа трябва да ги повтарят във все по-силни дози, за да постигнат същото облекчение. Облекчението никога не е трайно и симптомите винаги се връщат по-тежки от преди.

Преди двадесет и пет години Бруссе се противопостави на безсмислената практика да се смесват няколко лекарства в една рецепта и я прекрати във Франция (за което човечеството с право му е задължено) и, без да се съобразява с хомеопатията, вече широко разпространена по онова време, въведе своята т.нар. физиологична система, която ефективно облекчаваше страданията на пациента и, за разлика от обичайните

палиативи от онова време, трайно предотвратяваше всички те да се върнат по-тежки от преди. И тя беше приложима към всички човешки болести.

Неспособен да постигне истински излекувания и да възстанови здравето с меки, безвредни лекарства, Бруссе намери по-лесния път и все по-успешно успокояваше човешките страдания, отново и отново, докато накрая угасяше живота на пациента – лечение, което за съжаление задоволяваше недалновидните му съвременници.

Колкото по-силен беше пациентът, толкова по-забележими бяха оплакванията му и толкова по-жива болката му. Той хленчеше, стенеше, викаше, молеше за помощ все по-високо, докато околните не можеха да доведат лекаря достатъчно бързо, за да му донесе покой. Единственото, което Бруссе смяташе за необходимо, беше да отслаби пациентите си и да изсмуче жизнените им сокове с пиявиците и вендузите си (защото смяташе тази невинна и незаменима кръв за причина на почти всяко страдание!) – и колкото повече се отслабваше пациентът, толкова повече губеше способността си да усеща болка и да изразява влошаването на състоянието си с бурни оплаквания и жестове.

Колкото по-слаб ставаше, толкова по-спокоен изглеждаше. Наблюдаващите се радваха на привидното му подобрене; и ако спазмите, задушаването, тревогата или болката започнеха да се връщат, те бързаха да повторят средствата, които толкова ефективно го бяха успокоили преди и обещаваха да го успокоят още повече.

Ако пациентът имаше продължителна болест и все още разполагаше с някаква сила, го лишаваха от храна, за да се намали жизнеността му и да се овладее тежкото му състояние. Силно изтощен, той не беше в състояние да протестира или да забрани по-нататъшното отслабване на състоянието си чрез кръвопускания, пиявици, мехурни пластири, топли бани и т.н. Все по-малко съзнаващ състоянието си, той не осъзнаваше, че такова често повтаряно намаляване и източване на жизнената му сила трябва да завърши със смърт. А близките бяха толкова хипнотизирани от лекото облекчение, което кръвопусканията и хладките бани бяха донесли на последните му страдания, че бяха доста изненадани от неочаквания начин, по който той им се изплъзна от ръцете. „В края на краищата, бог знае, с него не се отнасяха грубо на болничното легло; лекото убождане с ланцета при всяко кръвопускане едва ли беше болезнено; разтворът от гума арабика“ – почти единственото лекарство, което Бруссе позволяваше – „беше мек на вкус и без видим ефект; пиявиците хапват само леко и пускат предписаното количество кръв съвсем незабележимо; а хладките бани можеха да бъдат само успокояващи. Болестта трябва да е била смъртоносна от самото начало и пациентът е трябвало да напусне тленната си обвивка въпреки всички грижи на лекаря.“ Така се утешаваха близките на скъпия покойник – особено онези, които го наследяваха!

Лекарите в Европа и другаде охотно възприеха този единствен лесен метод за лечение на всички болести, защото той ги освобождаваше от всякакъв размисъл (най-трудната работа под слънцето!); и за да заглушат угризенията на съвестта си и донякъде да се утешат, им беше достатъчно да си помислят, че в крайна сметка не те са основателите на тази система и терапия, че хиляди други последователи на Бруссе правят същото и че може би, както ги беше учил публично техният Учител, всичко и без това завършва със смърт. Така хиляди лекари, забравили заповедта на нашия пръв законодател – „Не проливай кръв, защото животът е в кръвта“, – бяха жалко заблудени и хладнокръвно проливаха на потоци топлата кръв на пациенти, които биха могли да бъдат излекувани. Верни на Бруссе, те постепенно убиха повече милиони, отколкото Наполеон някога е избил насилствено в битка.

Не беше ли може би отредено от Провидението тази система на Бруссе, която медицински убиваше пациенти, които биха могли да бъдат излекувани, да излезе в света преди хомеопатията, за да отвори очите на хората за това единствено истинско изкуство на лечението – най-трудното от всички изкуства, – което, ако се практикува чисто и съвестно от неуморен и интелигентен лекар, лекува всички пациенти, които са лечими, и им дава нов живот?

Параграф - 61

Ако лекарите бяха способни да размислят върху печалните резултати от прилагането на противоположни средства, отдавна биха открили великата истина, че истинското и трайно изкуство на лечението трябва да се крие в точно обратното на този антипатичен начин на лечение на болестните симптоми.

Те биха осъзнали, че ако такова лекарствено действие в противовес на болестните симптоми (антипатично използвано лекарство) носи само краткотрайно облекчение, винаги последвано от влошаване, то обратното – хомеопатичното използване на средствата, основано на сходството на симптомите – непременно трябва да доведе до трайно, съвършено излекуване, при условие че се дават възможно най-малки, а не големи дози.

Нито тези лоши резултати, нито фактът, че лекарите постигаха трайно излекуване на стара или хронична болест само когато случайно някое от важните лекарства в рецептите им действаше хомеопатично, нито фактът, че всички бързи и съвършени излекувания, постигнати някога в природата (пар. 46), са били предизвикани от сходна болест, наслоила се върху старата – нищо от това не ги научи през толкова много векове на този единствен правилен начин за лекуване на болните.

Параграф - 62

Следните открития, извлечени от многобройни наблюдения, обясняват пагубните резултати от палиативния антипатичен метод и благотворните ефекти на противоположния – хомеопатичния метод. Преди мен никой не ги беше забелязал, макар че бяха толкова близо, толкова очевидни и макар че имаха безкрайно значение за изкуството на лечението.

Параграф - 63

Всяка сила, която действа върху живота, всяко лекарство, променя жизнената сила в по-голяма или по-малка степен и предизвиква в човешкото здраве определени изменения с по-голяма или по-малка продължителност. Наричаме това първично действие. Макар че е продукт както на лекарствената, така и на жизнената сила, това първично действие все пак принадлежи повече към областта на първата.

Нашата жизнена сила се стреми да противопостави енергията си на това въздействие. Тази нейна запазваща живота реакция е автоматична дейност, наречена вторично действие или противодействие.

Параграф - 64

По време на първичното действие на изкуствените болестотворни агенти (лекарствата) върху здравето ни тяло, както показват следващите примери, нашата жизнена сила изглежда се държи чисто възприемчиво или пасивно. Сякаш е принудена да приеме в себе си изкуствената сила, действаща отвън, и така позволява състоянието на здравето ѝ да бъде променено.

Но след това тя сякаш се мобилизира в отговор на това въздействие (първично действие), което е приела.

Тя създава точно противоположното състояние (противодействие, вторично действие), ако такова състояние съществува в природата. Интензивността на тази реакция е пропорционална на въздействието (първичното действие), упражнено върху нея от изкуствения болестотворен агент, и, разбира се, на собствената ѝ енергия.

Или, ако такова състояние, пряко противоположно на първичното действие, не съществува в природата, тя се опитва да възстанови властта си, като заличи промяната, предизвикана в нея отвън (от лекарството), и възстанови нормалната си функция (вторично действие, лечебно действие).

Параграф - 65

Примерите за а са изобилни. Ръка, потопена в гореща вода, отначало естествено е много по-топла от другата, непотопена ръка (първично действие), но щом бъде извадена от горещата вода и напълно подсушена, скоро става студена, а след това много по-студена от другата ръка (вторично действие).

Човек, който се е разгорещил от енергично физическо усилие (първично действие), след това е обхванат от студ и треперене (вторично действие).

Човекът, който вчера се е стоплил от твърде много вино (първично действие), днес усеща студ от всяко малко течение (противодействие на организма, вторично действие).

Ръка, дълго потопена в най-студената вода, отначало естествено е много по-бледа и по-студена от другата (първично действие), но извадена от студената вода и подсушена, тя впоследствие става не само по-топла от другата ръка, но дори гореща, червена и възпалена (вторично действие, противодействие на жизнената сила).

Прекомерна живост настъпва от пиенето на силно кафе (първично действие), но след това дълго време остават вялост и сънливост (противодействие, вторично действие), освен ако не бъдат премахнати чрез повторно пиене на още кафе (кратки палиации).

Тежкият, вцепеняващ сън от опиума (първично действие) е последван на следващата нощ от по-голямо безсъние (противодействие, вторично действие).

Тежкият, вцепеняващ сън от опиума (първично действие) е последван на следващата нощ от по-голямо безсъние (противодействие, вторично действие).

Запекът от опиума (първично действие) е последван от диария (вторично действие), а разстройването с лекарства, които стимулират червата (първично действие), е последвано от запек, продължаващ много дни (вторично действие).

Така на първичното действие на всяко вещество, което в големи дози силно променя състоянието на здравето тяло, нашата жизнена сила винаги отговаря във вторичното действие с точно противоположното състояние (когато, както беше казано по-горе, такова състояние съществува).

Параграф - 66

Но в здравето тяло няма да се забележи никакво видимо вторично действие или противодействие на въздействието на много малките хомеопатични дози болестотворни вещества.

Първичното действие, което някои от тези средства предизвикват, е доловимо за достатъчно внимателния наблюдател, но противодействието (вторичното действие) на живия организъм е само толкова, колкото е необходимо, за да се възстанови нормалното състояние.

Параграф - 67

Тези неоспорими истини, които природата и опитът сами ни предлагат, ни обясняват ползите от хомеопатичните излекувания и, обратно, доказват абсурдността на антипатичното и палиативното лечение с противоположни средства. а

а. Само в най-спешните случаи, когато опасността за живота и непосредствената смърт не оставят време за действие на хомеопатично средство – нито часове, нито често четвърт час, нито дори минути, – при внезапни злополуки със здрави индивиди, като задушаване, привидна смърт от мълния, задавяне, замръзване, удавяне и т.н., само в такива случаи можем и трябва като първа мярка поне да върнем възбудимостта и чувствителността (физическия живот) чрез палиатив като леко електрическо дразнене, клизми от силно кафе, амонячна сол за подушване, постепенно затопляне и т.н.

След това стимулиране дейността на жизнените органи се връща към предишния си здравословен ход, тъй като това не е било болест, която трябва да бъде премахната,* а само ограничение или потискане на жизнената енергия, която сама по себе си е здрава.

Към това спадат и различни противоотрови при внезапни отравяния: основи при поглъщане на минерални киселини, *Nerap sulphuris* при отравяния с метали, кафе и камфор (и *Ipecacuanha*) при отравяния с опиум и т.н.

Хомеопатичното средство не е непременно погрешно избрано само защото един или повече от неговите симптоми са противоположни на някои болестни симптоми със средна или малка значимост, при условие че останалите по-силни, изпъкващи (характерни) и особени симптоми на болестта се унищожават и заличават от същото средство чрез сходство на симптомите (хомеопатично покрити и неутрализирани). Малкото противоположни симптоми на средството изчезват сами, след като то престане да действа, без ни най-малко да забавят излекуването.

* И все пак съвременната смесена секта (напразно) се позовава на това наблюдение, за да намира навсякъде подобни изключения от правилото и да вмъква тайно удобните си алопатични палиативи и всички останали вредни алопатични боклуци. Правят го само за да си спестят труда да търсят правилното хомеопатично средство за всеки случай на болест, като много удобно се представят за хомеопатични лекари, докато вредните им действия доказват обратното.

Параграф - 68

При хомеопатичните излекувания опитът ни показва, че след необичайно малките дози лекарство, които се изискват в тази терапия (пар. 275 до пар. 287) – дози, достатъчни точно колкото да преодолеят естествената болест чрез сходство на симптомите и да я прогонят от усещанията на жизнения принцип, – понякога наистина се случва в организма отначало да остане сама някаква лека лекарствена болест. Но поради изключителната нищожност на дозата тя е толкова мимолетна и лека и изчезва толкова бързо сама, че единствената енергия, която жизнената сила трябва да упражни срещу такова малко смущение, е необходимата, за да издигне полученото състояние на здраве до пълно излекуване, което след заличаването на първоначалната болест не е много (пар. 64b).

Параграф - 69

Точно обратното се случва при антипатичния (палиативния) подход: за да противодейства на даден симптом, лекарят избира противоположен лекарствен симптом (напр. противопоставя първичното обезболяващо действие на опиума на острата болка). Тези два симптома не са чужди и напълно алопатични един спрямо друг; между тях има очевидна връзка – обратна. Болестният симптом трябва уж да бъде унищожен от противоположния лекарствен симптом, но това е невъзможно.

Вярно е, че антипатично избраното средство засяга същата болна точка в организма като хомеопатично избраното. Но антипатичното средство маскира противоположния естествен болестен симптом само повърхностно и го скрива за кратко време от жизнения принцип. Така в първите мигове на палиацията жизнената сила не усеща нищо неприятно – нито от симптома, нито от противопоставения лекарствен симптом. Двете сили изглеждат взаимно премахнати и, тъй да се каже, динамично неутрализирани в усещанията на жизнения принцип (напр. обезболяващата сила на опиума изглежда унищожава болката). Жизнената сила се чувства през първите минути сякаш е здрава и не усеща нито опиата, нито болката от болестта.

Но противоположният лекарствен симптом не може да измести болестното разстройване в организма (в усещанията на жизнения принцип), както би направила една сходна, по-силна изкуствена болест при хомеопатичния подход; не може да въздейства върху жизнения принцип, като замени първоначалната естествена болест с много сходна изкуствена, както би направило едно хомеопатично средство.

Палиативното средство създава състояние, напълно различно от болестното разстройване, и затова го оставя непокътнато. В началото това палиативно средство прави жизнената сила нечувствителна към естествената болест в една привидна динамична неутрализация, а но действието му бързо изчезва само – както при всички лекарствени болести – и оставя естествената болест непроменена.

Нещо повече, след първичното действие на палиатива (тъй като всички палиативи трябва да се дават в големи дози, за да се постигне видимост на облекчение) следва противоположно противодействие от страна на жизнената сила (пар. 63 до пар. 65).

Това вторично действие, противодействие, е сходно със съществуващата естествена болест, която не е била унищожена, и неизбежно трябва да я засили и увеличи. b

Затова болестният симптом (тази отделна част от цялата естествена болест) се влошава, след като действието на палиатива престане; колкото по-голяма е дозата, толкова по-голямо е влошаването. За да се върнем към нашия пример, колкото по-силна е дозата опиум, дадена за потискане на болката, толкова повече болката се усилва над първоначалната си интензивност, щом опиумът престане да действа. c

У живите хора противоречивите или противоположни усещания не се неутрализират окончателно, както вещества с противоположни свойства могат да се неутрализират взаимно в химическата лаборатория, където например сярната киселина и поташът се съединяват в напълно различно съединение – неутрална сол, която не е нито основна, нито кисела и която дори в огън не се разпада отново. Както казахме, такива съвършени сливания, създаващи нещо неутрално и устойчиво, никога не се осъществяват и не разрешават противоположните динамични впечатления в нашия сетивен апарат. Има само привидна неутрализация и взаимно унищожаване за известно време; антагонистичните усещания не се отменят трайно едно друго. Човек, който е тъжен, изсушава сълзите си само за кратко при вида на някакво забавно зрелище; скоро след това той забравя това разсейване и сълзите потичат още по-обилно.

Колкото и ясно да е това положение, то все пак е било погрешно разбрано и хората са възразявали, че „вторичното действие на палиатива, като сходно с първоначалната болест, би трябвало да лекува също толкова добре, колкото първичното действие на хомеопатичното лекарство“. Те не са взели предвид следното: вторичното действие никога не е продукт на лекарството, а винаги е противодействие на жизнената сила;

следователно от тази реакция на жизнената сила спрямо палиатива произтича състояние, сходно с болестния симптом, и тъй като палиативът не е изкоренил този болестен симптом, противодействието на жизнената сила спрямо палиатива се добавя към него.

Както в тъмна тъмница, където затворникът само постепенно и с мъка различава непосредствената си околност, внезапното запалване на лампа веднага утешително осветява всичко около него, но щом тя угасне, колкото по-ярък е бил пламъкът, толкова по-гъст е мракът, който следва, и бедният затворник много по-трудно от преди вижда околността си.

Параграф - 70

От всичко казано дотук следните истини са безпогрешни:

При болестите всичко, което лекарят може да открие като наистина болестно и нуждаещо се от лечение, се състои изключително от състоянието и оплакванията на пациента и от всички промени в здравето му, доловими за сетивата – с една дума, от съвкупността от симптоми, чрез която болестта изисква правилното лекарство за излекуването си. От друга страна, всяка т.нар. вътрешна причина на болестта, всяко скрито състояние, всяко въображаемо материално болестно вещество е празна мечта.

Разстройването, което наричаме болест, може да бъде превърнато в здраве само чрез връщане на жизнената енергия посредством лекарства, чиято лечебна сила следователно не е нищо друго освен способността им да променят здравето, т.е. да предизвикват симптоми по характерен начин. А тези симптоми могат най-добре и най-ясно да бъдат установени чрез изпитвания върху здрави хора.

Според целия опит естествената болест никога не може да бъде излекувана чрез лекарства, които имат присъщата сила да предизвикват у здравите болестно състояние, различно от, чуждо на болестта, която трябва да се лекува (несходни болестни симптоми). Затова алопатичната терапия никога не лекува. Дори в природата никога не се случва вътрешно присъща болест да бъде премахната, унищожена и излекувана от втора, несходна болест, наслоила се върху нея, колкото и силна да е новата.

Също според целия опит лекарствата, които имат присъщата склонност да предизвикват у здравите изкуствен болестен симптом, противоположен на този, който трябва да се лекува, предлагат само мимолетно подобрение. Те никога не лекуват по-старо оплакване – то винаги се връща по-тежко от преди. С една дума, този антипатичен и чисто палиативен подход води до резултати, точно противоположни на желаните, при сериозни оплаквания с каквато и да е продължителност.

И накрая, единствената ефективна терапия е третият метод, единственият, който остава да бъде разгледан (хомеопатичният). Той използва в подходяща дозировка срещу съвкупността от симптоми на естествената болест лекарство, способно да предизвика у здравите възможно най-сходни симптоми. Болестта е само чисто динамичен разстройващ стимул; тя бива преодоляна и заличена в усещанията на жизнения принцип от сходния и по-силен разстройващ стимул на хомеопатичното лекарство – без вредни последици, напълно и трайно заличена, престава да съществува. Случайни събития в природата ни дават примери за това: когато нова, сходна болест се наслои върху стара, старата бързо и трайно бива унищожена и излекувана.

Параграф - 71

Ясно е, че човешките болести не са нищо друго освен групи от определени симптоми и че те биват унищожени и превърнати в здраве (процесът на всяко истинско излекуване) посредством лекарствени вещества, но само чрез онези, които могат изкуствено да предизвикат сходни болестни симптоми.

Така задачата на лечението се свежда до следните три точки:

Как лекарят установява онова, което трябва да знае за болестите, за да ги лекува?

Как изследва болестотворната сила на лекарствата – инструментите, предоставени за лечение на естествените болести?

Как да използва тези естествени болестотворни агенти (лекарствата) най-ефективно, за да лекува естествените болести?

Параграф - 72

Следващите общи бележки са предварително разглеждане на първата точка [вж. пар. 105 и пар. 146]:

Човешките болести са остри или хронични.

Тези, които наричаме остри, са бързи болестни процеси на необичайно разстроения жизнен принцип. Характерно за тях е, че протичат и завършват повече или по-малко бързо.

Другите, незначителни и често незабелязани в началото, динамично разстройват живия организъм, всяка по свой начин, и постепенно го отдалечават от здравето – по такъв

начин, че автоматичната жизнена енергия (жизнена сила, жизнен принцип), предназначена да поддържа здравето, може да им окаже само несъвършена, неподходяща и неефективна съпротива както в началото, така и по-нататък, и никога не може да ги угаси сама, със собствените си сили, така че трябва безсилно да ги остави да процъфтяват, докато самата тя се разстройва все повече, докато организъмът накрая бъде унищожен. Наричаме ги хронични болести; те възникват от динамичната зараза на хроничен миазъм.

Параграф - 73

Има остри болести, засягащи отделни индивиди – болести, предизвикани от вредни влияния, на които са били изложени определени лица. Предизвикващи причини за такива остри трескави състояния са: излишества или лишения в храненето, травми, простуда или прегряване, умора, напрежение при вдигане на тежести и т.н., или пък душевна възбуда и разстройства. В действителност повечето от тези остри болести са само преходни обострения на латентна псора, която сама се връща в спящо състояние, ако обостренията не са твърде силни и ако бъдат бързо премахнати.

Има и спорадични остри болести, които засягат по няколко души тук-там – остри болести, предизвикани от вредни метеорологични или телурични влияния, към които в даден момент са податливи само малко хора.

Близки до тях са епидемичните болести, при които много индивиди се засягат по много сходен начин от сходна причина. В пренаселени места те обикновено стават заразни. Тези епидемии причиняват трески, всяка със свои собствени характеристики; а и тъй като всеки случай на болест в една и съща епидемия има един и същ произход, засегнатите проявяват сходен болестен процес, който, оставен сам на себе си, завършва или със смърт, или с оздравяване в рамките на ограничено време. Войни, наводнения и глад често са предизвикващите причини или развъдниците на такива болести.

Има и онези остри миазми, които винаги се повтарят в своята особена форма, поради което са известни с установено име. Някои от тях се прекарват само веднъж в живота, като едрата шарка, морбилите, магарешката кашлица, старата, яркочервена, гладка скарлатина на Сиденхам, б заушката и т.н., докато други се повтарят често по доста сходен начин, като левантинската чума, жълтата треска на крайбрежните райони, азиатската холера и т.н.

Лекарите от ортодоксалната школа посочват само няколко имена за такива трески (извън които плодовитата природа няма право да създава други, защото те искат в лечението си да следват установена рутина). Но хомеопатичните лекари не са пленници на тези

предубеждения на старата школа и не признават имената затворническа треска, жлъчна треска, тифусна треска, гнилосна треска, нервна треска или лигавична треска; те лекуват всяка според собствените ѝ характеристики, без да ѝ дават особено име.

След 1801 г. лекарите объркват една определена *purpura miliaris* (Roodvonk), дошла от запад, със скарлатината, въпреки че характеристиките на двете болести са съвсем различни. Аконитът предотвратявал и лекувал първата, която винаги била епидемична, а беладоната – втората, която най-често била спорадична. През последните няколко години тези две болести понякога изглеждат слети в една обривна треска със собствена природа, за която нито едно от двете средства вече не е точно хомеопатично.

Параграф - 74

Към хроничните болести за съжаление трябва да причислим и всички онези широко разпространени заболявания, изкуствено създадени от алопатичното лечение – от продължителната употреба на силни, „героични“ лекарства в големи и нарастващи дози, от злоупотребата с каломел, сублилат, живачен мехлем, сребърен нитрат, йод и неговите мехлеми, опиум, валериана, хининова кора и хинин, напръстник, синилна киселина, сярна и сярна киселина, постоянни очистителни, кръвопускане на потоци, а пиявици, фонтанели, сетони и т.н.

Всички те безмилостно отслабват жизнената сила и ако не я изтощят напълно, постепенно я разстройват, всяко по свой характерен начин, до такава степен, че тя трябва да предизвика преврат в организма, за да запази живота срещу тези враждебни и разрушителни атаки. Тя трябва да потисне или да засили възбудимостта или чувствителността на дадена част от организма, да разшири или свие, да размекне или втвърди, или дори напълно да унищожи определени части, и да предизвика вътрешни или външни увреждания (вътрешно и външно осакатявайки тялото), за да предпази организма от пълно унищожаване на живота при непрекъснато подновяваните враждебни атаки на такива пагубни сили. b

От всички терапии, измисляни някога, няма по-алопатична, безсмислена и безполезна от изтощителното кръвопускане и гладната диета на Брусе, които от години са широко разпространени. Нито един разумен човек не би могъл да открие някаква медицинска полза от такова лечение, докато едно истинско лекарствено вещество, дори избрано произволно, от време на време е помагало на пациента, защото случайно се е оказвало хомеопатично. Но какво друго може да очаква здравият разум от кръвопускането, освен сигурното увреждане и съкращаване на живота?

Да си представяме, че повечето, дори всички болести са само местни възпаления, е жалко и напълно неоснователно. Дори истинските местни възпаления се лекуват най-сигурно и бързо с лекарства, които динамично премахват артериалното дразнене в основата им, без ни най-малка загуба на жизнени сокове и сили, докато кръвопусканията, дори направо върху засегнатата част, само увеличават склонността към ново възпаление в тези части. По същия начин при възпалителните трески обикновено е безполезно и дори убийствено да се източват много фунтове кръв от вените, докато малка доза от показано средство би премахнала, често за няколко часа, артериалната раздразнимост, която раздвижва кръвта, допреди толкова спокойна, заедно с основната болест, без ни най-малка загуба на жизнени сокове и сили. Такава обилна загуба на кръв често не може да бъде възстановена през остатъка от живота на пациента, защото органите, предназначени от Създателя за производството на кръв, са толкова дълбоко отслабени, че макар отново да могат да произвеждат същото количество кръв, никога не могат да я произвеждат със същото качество.

Невъзможно е тази въображаема плетора, която би трябвало да се източи с многократни кръвопускания, да е възникнала толкова внезапно, когато пулсът на пациента, сега толкова трескав, е бил толкова спокоен час преди пристъпа на треска. Никой човек, никой пациент никога няма твърде много кръв* или твърде много сила. Напротив, на всеки пациент му липсва сила, защото ако не беше така, жизненият му принцип щеше да отблъсне болестта. Затова е толкова безсмислено, колкото и жестоко (просто убийствена злоупотреба, основана на теория, измислена от нищото), на един вече слаб пациент да се причинява още по-голяма слабост, най-тежката, която може да си представим, чрез кръвопускане. То не премахва болестта му, която винаги е динамична и може да бъде премахната само динамично.

Ако пациентът накрая почине, при аутопсията онзи, който е довел такова лечение докрай, обикновено много хитро представя на неутешимите близки тези вътрешни органични отклонения, причинени от собствените му ръце, като първоначалното, nelечимо страдание. Вж. моята книга: „Алопатията: предупреждение към всички пациенти“, Лайпциг, Баумгартнер [преведена в „Малки съчинения“].

Резултатите от такова партачене намираме илюстрирани в паметно нечестните трактати по патологична анатомия. Селяните и бедните хора от градовете, които умират от естествени болести и избягват такова вредно лечение, обикновено не се подлагат на аутопсия. И със сигурност никога не бихме намерили в телата им такива разрушения и деформации. От това можем да съдим за достоверността на онези красиви илюстрации и за почтеността на тези господа – авторите на книги.

* Единственият вид плетора, за който може да се говори, се наблюдава у здравата жена няколко дни преди месечния цикъл: тя усеща известна пълнота в матката и в гърдите, без никакво възпаление.

Параграф - 75

Разрушенията на човешкото здраве, причинени от това пагубно алопатично лечение (в най-лошия му вид през последно време), са най-трагичните и най-нелечимите от всички хронични болести. Със съжаление трябва да кажа, че когато са преминали определена граница, вероятно е невъзможно някога да се открие или измисли каквото и да е средство за лечението им.

Параграф - 76

В хомеопатията благосклонното Провидение ни е дало облекчение само за естествените болести.

Що се отнася до изтощението, често продължаващо с години, безсърдечно причинено от погрешни практики

(разхищаване на кръв и предизвикване на изтощение със сетони и фонтанели), и вътрешните и външни разрушения и осакатявания на човешкия организъм от вредни и неподходящи лечения – те би трябвало да бъдат премахнати от самата жизнена сила (с подходяща помощ срещу евентуален миазм на заден план), ако тя вече не е изтощена от тези насилия и ако може необезпокоявана да посвети няколко години на това огромно начинание.

Никакво човешко средство не може някога да поправи онези безбройни отклонения, толкова често причинявани от пагубното алопатично лечение.

Параграф - 77

Болестите, породени от продължително излагане на вредни влияния, които могат да бъдат избегнати, не бива да се наричат хронични. Към тях спадат болестите, причинени от:

навика да се консумира вредна храна или напитки; всякакви излишества, които подкопават здравето; продължително лишаване от неща, необходими за живота; нездравословни места, особено блатисти райони; живеене само в мазета, влажни работни места или други затворени помещения; липса на движение и чист въздух; физическо или умствено пренапрежение; продължителен емоционален стрес и т.н.

Тези самопричинени разстройства изчезват сами при подобрени условия на живот, ако не е налице хроничен миазъм, и не могат да бъдат наричани хронични болести.

Параграф - 78

Истинските естествени хронични болести са онези, които възникват от хроничен миазъм и които, оставени сами на себе си без специфичното им средство, продължават да се засилват безкрайно, измъчвайки пациента с все по-големи страдания до края на дните му, въпреки най-добрите душевни и хранителни навици.

Тези болести са далеч най-тежките и най-многобройните бичове на човечеството след онези, причинени от медицински злоупотреби (пар. 74). Най-здравата физическа конституция, най-подреденият начин на живот и най-живата жизнена енергия не са в състояние да ги изкоренят. а

а. В разцвета на младостта или в началото на редовната менструация, ако условията на живот са благоприятни за сърцето, ума и тялото, хроничните болести често остават скрити с години. Засегнатите от тях изглеждат на близките и познатите си напълно здрави, а болестта, придобита чрез зараза или наследственост, сякаш е изчезнала напълно. Тя обаче неизбежно се проявява отново в по-късни години при неблагоприятни събития или обстоятелства. Колкото повече жизненият принцип е изтощен от изтощителни страсти, скръб и тревоги, и особено от неподходящо медицинско лечение, толкова по-бързо се развива тя и толкова по-тежка е.

Параграф - 79

Досега само сифилисът е донякъде признат за хронична миазматична болест, която, когато не се лекува, изчезва едва със смъртта.

Сикозата (болестта на смокиновидните брадавици), която по същия начин не може да бъде изкоренена от жизнената сила без лечение, не е призната за особена хронична миазматична болест, каквато тя несъмнено е; смята се, че тя се излекува с унищожаването на израстъците по кожата, въпреки продължаващото след това влошаване.

Параграф - 80

Неизмеримо по-разпространена и следователно далеч по-важна от двете предходни е хроничната миазма на псората.

Докато другите две проявяват специфичното си хронично вътрешно страдание съответно чрез венерическия шанкър и подобните на карфиол израстъци, вътрешната, чудовищна хронична миазма на псората се обявява след пълното вътрешно заразяване на целия организъм чрез характерен кожен обрив, придружен от непоносимо сладостно гъделичкащо сърбеж и специфична миризма, а понякога състоящ се само от няколко мехурчета.

Тази псора е истинската основна причина и създател на почти всички многобройни, всъщност безбройни болестни форми, които не се дължат на сифилис и сикоза. а

Към тях спадат: неврастения, истерия, хипохондрия, мания, меланхолия, идиотия, лудост, епилепсия и всякакви припадъци, размекване на костите (рахит), скрофулоза, сколиоза и кифоза, костен кариес, рак, fungus hematodes, новообразувания, подагра, хемороиди, жълтеница и цианоза, воднянка, аменорея, кръвоизливи от стомаха, носа, белите дробове, пикочния мехур и матката, астма и нагнояване на белите дробове, импотентност и безплодие, мигрена, глухота, катаракта и амавроза, бъбречни камъни, парализи, недостатъци на сетивата и всякакъв вид болки и т.н., всички описани в книгите по патология като отделни болести.

а. Отне ми дванадесет години изследвания, за да открия източника на този невероятен брой хронични болести, да проуча и потвърдя тази велика истина, скрита от всички мои предшественици и съвременници, и да открия основните (антипсорни) лекарства, които обикновено са в състояние да се справят с това хилядоглаво чудовище в неговите най-различни форми и прояви.

Откритията ми по този въпрос са изложени в моята книга „Хронични болести“ (4 т., Дрезден, Арнолд, 1828, 1830; и 2-ро изд., Дюселдорф, Шауб, в 5 т.).

Преди да придобия това знание, можех да уча учениците си да лекуват тези хронични болести само като множество различни отделни болести и да използват онези лекарства, чието действие върху здравите дотогава е било изпитано. Така при всеки случай на хронична болест моите ученици лекуваха групата от симптоми, проявяваща се в момента, като самостоятелна болест. Често те я облекчавах до такава степен, че страдащото човечество с право можеше да се радва на богатството от лекарства, с които новата терапия вече разполагаше.

Но колко повече основания имат да се радват сега, когато са толкова по-близо до желаната цел, сега, когато публикувах, със специални указания за приготвянето и употребата им, откритите впоследствие хомеопатични лекарства, които са далеч по-специфични за хроничните оплаквания, произтичащи от псората. Истинският лекар сега може да избере измежду тези лекарства онези, чиито лекарствени симптоми най-

хомеопатично съответстват на хроничната болест, която трябва да се излекува, и които по този начин почти без изключение довеждат до съвършено излекуване.

Параграф - 81

Постепенното предаване и невероятното развитие на тази древна зараза през стотици поколения и през много милиони човешки организми обяснява до известна степен безбройните болестни форми, в които тя се е развила в целия човешки род, особено когато вземем предвид големия брой външни фактори а и неописуемото разнообразие от различни вродени човешки конституции, които са допринесли за образуването на това голямо многообразие от хронични болести (вторични симптоми на псората).

Не е чудно, че толкова много различни, често продължителни вътрешни и външни вредни влияния произвеждат такова безкрайно разнообразие от недостатъци, влошавания, разстройвания и страдания в толкова различни организми, пропити от псорната миазма. Досега старата патология погрешно ги е представяла като самостоятелни болести под множество особени имена.^b

Някои от тези външни фактори, които видоизменят развитието на псората в хронични страдания, са очевидно климатът; особените природни условия на мястото на живеене; нередностите във физическото и нравственото възпитание на младежта – занемаряване, изкривяване или прекалена изтънченост; физически и нравствени злоупотреби в професионалния или личния живот; храненето; човешките страсти; различните нрави, обичаи и навици.

Много от тези неправилни имена могат да означават различни неща. Едно и също име може да описва напълно различни болестни състояния, които често имат общ само един симптом, напр. треска, жълтеница, воднянка, туберкулоза, бяло течение, хемороиди, ревматизъм, апоплексия, гърчове, истерия, хипохондрия, меланхолия, мания, ангина пекторис, парализа и т.н., всяко от които се смята за непроменлива, установена болест и се лекува според утвърдена рутина въз основа на името си.

Как може еднаквостта на имената да оправдае еднаквост на лечението; и ако не винаги се изисква еднакво лечение, тогава защо да се използва еднакво име, което подвеждащо го внушава? *Nihil sane in artem medicam pestiferum magis unquam irrepsit malum, quam generalia quaedam nomina morbis imponere iisque aptare velle generalem quandam medicinam* [„Наистина, никое по-пагубно зло не се е промъквало някога в медицинското изкуство от налагането на някои общи имена на болестите и желанието към тях да се приспособи някакво общо лечение.“], казва Хъксъм, чиято проникателност и чувствителна съвест заслужават уважение (Op. phys. med., т. I).

Фрице (Annalen, т. I, с. 80) също се оплаква, че „по същество различни болести се наричат с едно и също име“.

Старата школа дава особени имена дори на онези широко разпространени остри болести, които наистина може да се разпространяват от специфичен, неизвестен заразен агент в рамките на всяка отделна епидемия, сякаш те са известни, установени болести, които винаги се повтарят в точно същата форма: тифус, болнична треска, затворническа треска, лагерна треска, гнилоствна треска, коремен тиф, нервна треска, лигава треска и т.н.

И все пак всяка епидемия от такива странстващи трески се проявява всеки път като нова болест, която никога преди не е съществувала точно в тази форма: тя се различава значително по своя ход, по много от най-изявените си симптоми, по цялото си поведение. Всяка поява е толкова несходна с всички предишни епидемии, както и да ги наричаме, че човек би трябвало да се отрече от всякаква логика и точност на мисълта, за да даде на толкова различни епидемии името, установено от приетата патология, и да ги лекува всички еднакво според този погрешен етикет. Само честният Сиденхам е осъзнал това, защото той настоява (Oper., гл. 2, De Morb. Epid., с. 43), че никоя епидемична болест не трябва да се приема за някоя предишна и да се лекува по същия начин, тъй като всички, които избухват по различно време, се различават една от друга: *Animum admiratione percellit, quam discolor et sui plane dissimilis morborum epidemicorum facies; quae tam aperta horum morborum diversitas tum propriis ac sibi peculiaribus symptomatis tum etiam medendi ratione, quam hi ab illis disparem sibi vindicant, satis illucescit. Ex quibus constat, morbos epidemicos, utut externa quatenus specie et symptomatis aliquot utrisque pariter convenire paullo incautioribus videantur, re tamen ipsa, si bene adverteris animum, alienae esse admodum indolis et distare ut aera lupinis.* [„Поразява ума с удивление колко различен и явно несходен е видът на епидемичните болести; толкова очевидна е разликата между тези болести не само в собствените и присъщите им симптоми, но и в начина на лекуването им и в това, че всяка изисква за себе си различен метод от всяка друга. Следователно, по какъвто и начин и до каквато и степен епидемичните болести да изглеждат сходни по външен вид и по броя на симптомите за онези, които не внимават, самият факт показва, ако се вгледаме внимателно, че тези епидемични болести са с напълно различна природа и се различават една от друга, както фалшивите пари от истинските.“]

От всичко това е ясно, че истинският лекар няма да позволи тези безполезни и неправилни имена на болести да влияят на лечението му. Той знае, че не трябва да преценява и лекува болестта според номиналното сходство на отделен симптом, а според съвкупността от симптомите на пациента. Той трябва внимателно да разкрие страданията на пациента и никога да не прави прибързани заключения за тях въз основа на празни хипотези.

Въпреки това, ако някой все още смята, че от време на време е необходимо да се използват особени имена на болести, за да се съобщи бързо на обикновените хора, когато се говори за пациент, те трябва да се използват само като събирателни имена. Може да се каже например, че пациентът има вид хорея (танц на свети Вит); вид воднянка; вид нервна треска; вид треска.

Никога обаче не бива да се казва (за да се сложи веднъж завинаги край на объркването с тези имена): „Той има хорея“, „Той има нервна треска“, „Той има воднянка“, „Той има треска“, тъй като просто не съществуват установени, непроменливи болести, които да се познават под такива имена.

Параграф - 82

Въпреки че откриването на този голям източник на хроничните болести – псората – и на нейните по-специфични хомеопатични лекарства доближи с няколко крачки занимаващите се с лечебното изкуство до разбирането на истинската природа на повечето болести, хомеопатичният лекар все още трябва да събира възприемаемите симптоми и особености на лекуваната хронична (псорна) болест също толкова внимателно, както преди, за да състави показателна картина, защото никакво истинско излекуване на псорна или друга болест не може да настъпи без строгата индивидуализация на всеки случай.

При това изследване трябва да се прави разлика между острите болести с внезапно начало и хроничните болести. При първите основните симптоми стават изяви и разпознаваеми за сетивата по-бързо, така че снемането на случая изисква много по-малко време и трябва да се задават далеч по-малко въпроси, а тъй като повечето симптоми са очевидни; докато при хронична болест, която се е развивала постепенно в продължение на редица години, е много по-трудно да се получат симптомите.

а. Затова следващата схема за издирване на симптомите е само отчасти приложима към острите болести.

Параграф - 83

Това индивидуализиращо изследване на болестния случай, което тук получава само общо въведение и от което лекарят ще задържи само приложимото във всеки случай, изисква от лекаря само безпристрастност, здрави сетива, внимателно наблюдение и вярност при записването на болестната картина.

Параграф - 84

Пациентът разказва историята на оплакванията си.

Близките описват оплакванията му, поведението му и всичко, което са забелязали у него. Лекарят вижда, чува и наблюдава с другите си сетива какво е променено и особено у пациента.

Той записва всичко точно, включително дословните изрази на пациента и близките. Когато е възможно, той мълчи, за да им позволи да кажат докрай това, което имат да кажат, без да ги прекъсва, стига да не се отклоняват прекомерно. а

В началото той ги моли само да говорят бавно, за да може да запише всички съществени сведения.

а. Всяко прекъсване нарушава хода на мисълта на говорещите и след това те не могат да си спомнят точно какво са искали да кажат.

Параграф - 85

Казаното от пациента или от близките му трябва да се записва на отделни редове, така че всички симптоми да се виждат поотделно, един под друг.

Така лекарят може да добави към всеки от тях, който в началото е твърде неясен, сведенията, изложени по-късно по-ясно.

Параграф - 86

Когато говорещите приключат с това, което са искали да кажат, лекарят допълва всеки отделен симптом с по-точни сведения, като задава въпроси по следния начин. Той прочита списъка със симптоми и пита за подробности за това и онова, например:

Кога се появи този симптом?

Появи ли се преди да започнете последното лекарство?

Появи ли се, докато взимате лекарството?

Или едва няколко дни след като го спряхте?

Каква беше болката на онова място?

Опишете точно какво усещахте. Къде точно беше?

Появяваше ли се болката на пристъпи, в различно време?

Или беше постоянна и непрекъсната?

Колко дълго?

В кое време на деня или на нощта и в какво положение на тялото се засилваше или пък изобщо изчезваше?

Опишете ясно точното естество на съобщения симптом или обстоятелство.

Параграф - 87

Така лекарят изяснява допълнителни подробности за всяко от твърденията на пациента, без никога да му влага думи в устата а и без да задава въпрос, на който може да се отговори само с „да“ или „не“. Такъв въпрос подтиква пациента да потвърди нещо невярно или полувярно, или пък да отрече нещо действително налично, за да избегне неудобство или от желание да угоди, и така да даде погрешна картина на болестта, което би довело до погрешно лечение.

а. Например лекарят не бива да пита: „Нямаше ли и това или онова обстоятелство?“ Той никога не бива да прави такива внушения, водещи до погрешен отговор и погрешно описание на състоянието на пациента.

Параграф - 88

Ако в дадените дотук по собствена воля сведения не е казано нищо за някои части или функции на тялото или за нагласата, лекарят пита дали има нещо да се каже за тези части и функции на тялото или за психическото и емоционалното състояние на пациента. а Но това трябва да става с общи въпроси, така че говорещият да е принуден сам да даде подробностите.

а. Например: Как е с изхождането? Как е с уринирането? Как е със съня – през деня, през нощта? Как е с чувствата му, с настроението, с паметта? Какви са апетитът и жаждата? Какъв вкус има в устата? Коя храна и напитка харесва най-много? Коя най-малко? Имат ли всички неща пълния си естествен вкус, или имат странен вкус? Как се чувства след ядене или пиене? Има ли нещо да се каже за главата, крайниците, корема?

Параграф - 89

Едва когато пациентът – чието собствено описание на усещанията му заслужава най-голямо доверие (освен ако не симулира болест) – свободно е разказал съответните сведения само след като е бил поканен да го направи, и когато картината на болестта е

сравнително пълна, лекарят може да задава по-точни и по-конкретни въпроси. Всъщност той е длъжен да го направи, ако смята, че все още не е напълно осведомен. а

а. Например: Колко често са изхожданията? Какво е точното им естество? Бялото изхождане слуз ли беше или изпражнения? Имаше ли болки при изхождането? Какви и къде точно? Какво повърна пациентът? Лошият вкус в устата гнил ли е, горчив, кисел или друг? Появява ли се преди, след или по време на ядене и пиене? В кое време на деня е най-силен? Какъв е вкусът на оригванията? Мътна ли става урината при престояване, или веднага след уриниране? Какъв е цветът ѝ веднага след уриниране? Какъв е цветът на утайката?

Какво прави пациентът по време на сън и какви звуци издава? Хленчи ли, стене ли, говори ли или вика насън? Стръска ли се насън? Хърка ли при вдишване или при издишване? Лежи ли само по гръб или на една страна; на коя страна? Завива ли се топло, или не понася завивките? Събужда ли се лесно, или спи прекалено дълбоко? Как се чувства веднага след събуждане? Колко често се появява това или онова оплакване и какво го предизвиква всеки път? Появява ли се при седене, лежане, стоене, движение? Само на гладно или поне сутрин, или само вечер, или само след ядене, или кога?

Кога настъпват студените тръпки? Само усещане за студ ли е, или е и обективно студен? В кои части? Или всъщност е горещ на допир, докато усеща студ? Само усещане за студ без треперене ли е? Горещ ли е, без лицето му да е зачервено? В кои части е горещ на допир? Оплаква ли се от горещина, без да е горещ на допир? Колко дълго траят студените тръпки? Колко дълго трае горещината?

Кога ожаднява? По време на студените тръпки? По време на горещината? Или преди или след тях? Колко е жаден? За какво е жаден?

Кога се поти? В началото или в края на горещината? Или колко часа след нея? По време на сън или будност? Колко се поти? Топла или студена е потта? По кои части на тялото? Как мирише?

От какво се оплаква преди или по време на студените тръпки; по време на горещината; след нея; по време на или след изпотяването?

При жените: какво е месечното течение и какви са другите отделения?

Параграф - 90

След като лекарят е записал тези твърдения, той отбелязва какво самият той наблюдава у пациента а и установява доколко от това е било налице преди заболяването.

а. Например: Как се е държал пациентът по време на прегледа? Бил ли е неприятен, свадлив, припрян, плачлив, тревожен, унил или тъжен, весел, спокоен и т.н.? Сънлив ли е или напълно в безсъзнание? Гласът му дрезгав ли е, тих ли е? Говорил ли е несвързано или по някакъв друг начин? Какъв е цветът на лицето му, на очите му, на кожата като цяло? Има ли живот и сила в изражението му, в очите му? Какво е положението с езика, дишането, мирисата на дъха, слуха? Доколко са разширени или свити зениците? Колко бързо и доколко реагират на различна осветеност? Какъв е пулсът? Какъв е коремът? Колко влажна или суха, колко студена или топла на допир е кожата в отделни части или като цяло? Лежи ли с отметната назад глава; с полуотворена или напълно отворена уста; с ръце над главата; по гръб; в някакво друго положение? Колко трудно му е да се изправи в седнало положение? Има ли нещо друго, което прави впечатление на лекаря?

Параграф - 91

Симптомите и усещанията на пациента непосредствено след предходен курс на лечение с лекарства не дават истинската картина на болестта.

От друга страна, симптомите и оплакванията, от които е страдал, преди да вземе лекарствата, или няколко дни след като ги е спрял, са тези, които дават истинската, основна представа за първоначалната форма на болестта. Именно тях лекарят трябва особено да запише.

Ако болестта е хронична и пациентът е приемал лекарства дотогава, лекарят би могъл също да го остави изцяло без лекарства за няколко дни или междувременно да му даде нещо нелекарствено, като отложи по-подробното изследване на случая за по-късно, за да може да види трайните, несмесени симптоми на старото оплакване в тяхната чистота и да запише вярна картина на болестта.

Параграф - 92

Ако, от друга страна, болестта се развива бързо и е толкова спешна, че не позволява никакво забавяне, лекарят трябва да се задоволи да я разгледа такава, каквато е, дори изменена от лекарствата, ако не може да открие какви са били симптомите преди това. Тогава той може да състави пълна картина на болестта поне в настоящата ѝ форма (лекарствената болест, съчетана с първоначалната), която обикновено е станала по-тежка и по-опасна от първоначалната поради погрешното лечение и поради това често спешно се нуждае от ефективно лечение. И тогава той ще може да преодолее болестта с

подходящото хомеопатично лекарство и да спаси пациента от смърт поради вредното лекарство, което е приел.

Параграф - 93

Ако болестта е била предизвикана от някакво забележително събитие – наскоро или, при хронично страдание, преди известно време, – пациентът ще съобщи за него или по своя инициатива, или при внимателно разпитване; а ако не, близките ще съобщат за него, когато бъдат разпитани насаме.

а. Всичко срамно, което е предизвикало болестта и което пациентът или близките не съобщават доброволно или не разкриват с желание, лекарят трябва да се опита да открие чрез умело формулирани въпроси или чрез други разпитвания насаме. Сред тези неща са следните: опит за самоубийство или отравяне; онанизъм; невъздържано отдаване на страсти или противоестествени страсти; злоупотреба с вино, ликьори и други алкохолни напитки, чай или кафе; преяждане изобщо и с особено вредни храни; венерическа болест или краста; нещастна любов; ревност; семейни раздори; яд; трагедия в семейството; мъка от претърпяно унижение; потиснато негодувание; наранена гордост; загуба на имущество; суеверни страхове; глад; някакъв дефект в интимните части – херния, пролапс; и т.н.

Параграф - 94

При снемането на случай на хронична болест трябва внимателно да се изследват и преценят особените условия на ежедневните занимания на пациента, неговите навици, хранене, домашна обстановка и т.н. Трябва да се установи дали в тях има нещо, което може да предизвиква или поддържа болестта, и то да се отстрани, за да се подпомогне излекуването.

а. При хроничните болести у жените трябва да се обърне особено внимание на неща като бременност, безплодие, полово желание, раждане, спонтанни аборти, кърмене, вагинално течение и състоянието на месечния цикъл, като особено се отбележи дали се повтаря на твърде кратки или твърде дълги интервали, колко дни продължава, дали е прекъсван или не, количеството, колко тъмен е цветът, има ли бяло течение преди или след цикъла и преди всичко всякакви оплаквания на тялото или психиката, всякакви усещания или болки преди, по време на или след цикъла. Ако има бяло течение, какво е то, какви усещания го придружават, какво е количеството му, при какви условия се появява, какво го предизвиква?

Параграф - 95

При хроничните болести изследването на гореспоменатите симптоми и на всички останали трябва да се провежда възможно най-внимателно и задълбочено, като се обръща внимание и на най-малките подробности – отчасти защото при хроничните болести те са най-характерни и значими и най-различни от тези при острите болести и не могат да бъдат обмислени прекалено внимателно, ако искаме да постигнем излекуване, и отчасти защото пациентите така свикват с продължителното страдание, че вече почти не обръщат или изобщо не обръщат внимание на многото по-малки съпътстващи обстоятелства, които често са много значими (характерни) и решаващи при търсенето на лекарството, като ги смятат почти за част от естественото си състояние, почти за самото здраве, защото след петнадесет или двадесет години страдание почти са забравили какво всъщност е здравето. Едва ли им хрумва, че тези по-малко обезпокоителни симптоми, които са по-големи или по-малки отклонения от здравето, могат да имат нещо общо с основното им оплакване.

Параграф - 96

Самите пациенти са с много различни темпераменти; някои, особено т.нар. хипохондрици, а също и други, които са много чувствителни и не понасят болка, представят оплакванията си прекалено ярко и използват преувеличени изрази, за да подтикнат лекаря да им помогне. а

а. Дори най-крайните хипохондрици няма да измислят изцяло оплакванията и симптомите си: виждаме това, когато сравним оплакванията, които представят по различно време, докато лекарят не предписва нищо или предписва нещо съвсем нелекарствено. Човек прави отстъпка за тяхното преувеличение или поне отдава силата на изказа им на прекомерна чувствителност; самото високопарно описание на страданието им трябва да се смята за важно сред симптомите, които заедно съставят картината на болестта.

Съвсем различен е случаят с душевноболните и злонамерените пациенти, които измислят болестите си.

Параграф - 97

Има и други, с противоположна природа, които премълчават редица оплаквания – било от леност, от неуместна скромност, от известна мекота на характера или от стеснителност – и ги описват неясно или представят някои от тях като маловажни.

Параграф - 98

Тъй като лекарят трябва да обръща особено внимание на това, което самият пациент казва за своите оплаквания и усещания, и особено на точните изрази, които пациентът използва, за да ги опише – защото в устата на близките и придружителите те често се изменят и изкривяват, – разкриването на истинската, пълна и подробна картина на всяка болест, но особено на хроничната, изисква висока степен на такт, внимание, познаване на човешката природа, грижа при разпитването и търпение.

Параграф - 99

Като цяло за лекаря ще бъде по-лесно да снее случая при болести, които са остри или са възникнали наскоро, защото всички симптоми и отклонения от здравословното състояние, което е било загубено съвсем наскоро, са още свежи в паметта на пациента и близките му, още нови и поразителни.

Разбира се, и тук лекарят трябва да знае всичко, но му се налага да разпитва много по-малко, защото всичко, което трябва да знае, му се казва, и то в по-голямата си част спонтанно.

Параграф - 100

При изследването на съвкупността от симптоми на епидемиите и спорадичните болести няма абсолютно никакво значение дали нещо подобно, със същото или с друго име, някога вече се е появявало по света.

Дали такава епидемия е нова или необичайна, също няма значение нито за изследването, нито за лечението, тъй като във всеки случай лекарят трябва да приема истинската картина на всяка епидемия за нова и непозната и трябва щателно да я изследва такава, каквато е, във всичките ѝ подробности, ако иска да бъде истински и задълбочен лекар, който никога не замества наблюдението с догадки, който никога не си позволява да предполага, че лечението на даден случай, поверен на грижите му, е изцяло или отчасти известно предварително и че не е нужно внимателно да търси всичките му прояви.

Това е още по-необходимо, защото всяка епидемия в много отношения е уникална и при внимателно изследване се оказва много различна от всички предишни, които погрешно носят същото име – с изключение на онези епидемии, които произлизат от един и същ неизменен заразен агент, като едра шарка, морбили и др.

Параграф - 101

Обикновено лекарят не долавя веднага пълната картина на епидемията още при първия случай, който лекува, тъй като всяка колективна болест разкрива съвкупността от своите признаци и симптоми едва след като няколко случая бъдат внимателно наблюдавани. Въпреки това наблюдателният лекар често може да се доближи толкова, след като е видял само един или двама пациенти, че да осъзнае характерната картина на епидемията и вече да може да намери подходящото за нея хомеопатично средство.

Параграф - 102

Чрез записването на симптомите на няколко такива случая очертанията на болестната картина стават все по-пълни – не по-обширни и многословни, а по-характерни, обхващащи по-точно особеността на конкретната колективна болест. Обичайните симптоми – напр. липса на апетит, безсъние и др. – стават по-точно определени, а онези, които са по-изключителни, специфични и при дадените обстоятелства необичайни и принадлежат само на малко болести, се разкриват и съставят характерната картина на тази епидемия. а

Всички, които се заразят от епидемия в определен момент, имат болест, произтичаща от един и същ източник, и следователно една и съща болест. Но целият обхват на такава епидемична болест, съвкупността от нейните симптоми (която трябва да познаваме, за да обхванем цялата болестна картина и да изберем подходящо хомеопатично средство за нея), не може да бъде доловен у нито един отделен пациент, а може да бъде напълно извлечен и събран само от страданията на няколко пациенти с различна телесна конституция.

а. В следващите случаи или ще се потвърди уместността на хомеопатичното средство, избрано при първите случаи, или пред лекаря ще се разкрие по-подходящо, най-подходящото средство.

Параграф - 103

Същия метод, който преподавах за епидемичните болести – обикновено остри – трябваше да приложим много по-прецизно от когато и да било преди и към по същество неизменните миазматични хронични болести, главно към псората.

Тези хронични болести трябва да бъдат изследвани в целия обхват на своите симптоми. Всеки отделен пациент поема само част от една хронична болест, докато втори, трети и

т.н. страдат от някои от другите ѝ симптоми – други части, сякаш откъснати от съвкупността от симптоми, които съставят целия обхват на същата хронична болест.

Така съвкупността от симптоми на такава миазматична хронична болест, особено на псората, може да бъде установена само от много голям брой отделни случаи.

Без такъв обзор и цялостна картина не могат да бъдат издирени лекарствата, които хомеопатично ще излекуват цялата хронична болест (например антипсоричните) и които същевременно са истинските лекарства за отделните пациенти, страдащи от нея.

Параграф - 104

Когато картината на даден болестен случай, т.е. съвкупността от симптомите, които особено го определят и отличават, е точно записана, а тогава най-трудната част от задачата вече е изпълнена.

При лечението, особено на хроничните болести, лекарят винаги може да се позовава на нея. Той може да я преглежда във всичките ѝ части и да избира характерните симптоми, за да им противодейства, т.е. да противодейства на самото страдание с подходящо подобния изкуствен болестотворен агент – хомеопатичното лекарство, избрано от списъците със симптоми на всички лекарства, чието чисто действие е установено.

А когато по време на лечението той разпитва за действието на лекарството и за промените в здравето на пациента и записва констатациите си в своя дневник, всичко, което трябва да направи, е да зачеркне от първоначалния набор симптоми, записани в началото, онези, които са излекувани, да отбележи още наличните и да добави новите, които може да са се появили.

а. Лекарят от старата школа си го е улеснявал изключително много в това отношение. Той не е разпитвал точно за всички обстоятелства на случая; дори често е прекъсвал пациента, който описва индивидуалните си оплаквания, за да не бъде разсейван, докато бързо пише рецептата, съставена от няколко съставки, чието истинско действие не му е било известно. Както казахме, никой алопатичен лекар никога не е искал да знае всички точни обстоятелства на случая, а още по-малко е записвал нещо от тях. Когато е виждал пациента отново след няколко дни, той е знаел малко или нищо от малкото подробности, които е чул преди (тъй като междувременно е видял толкова много различни пациенти); чутото е влизало през едното ухо и е излизало през другото. И при следващите посещения той е задавал само няколко общи въпроса, правел се е, че мери пулса на китката, поглеждал е езика и в същите няколко секунди, също толкова безсмислено както преди, е

изписвал друга рецепта или е продължавал първата (обикновено в значителни дози няколко пъти дневно), а после хубавичко е бързал към петдесетия или шестдесетия пациент, когото е трябвало да посети със същото лекомислие през същата сутрин. Ето така хора, които са се наричали лекари, рационални лекари, са упражнявали онова, което всъщност е най-сериозното от всички занимания – съвестното и внимателно изследване на всеки отделен случай и подходящото лечение, основано на него. Естествено, резултатите им са били лоши, почти без изключение. Но пациентите е трябвало да ходят при тях – отчасти защото нямало нищо по-добро, отчасти поради модата и установената традиция.

Параграф - 105

Втората точка [вж. пар. 72 и пар. 146] е, че истинският лекар трябва да изследва средствата, предназначени за излекуване на естествената болест; той трябва да изследва болестотворната сила на лекарствата, за да може, когато лекува, да избере такова, което има в набора си от симптоми такива, които съставляват изкуствена болест, възможно най-подобна на основния симптоматен комплекс на лекуваната естествена болест.

Параграф - 106

Трябва да се познава цялото болестотворно действие на отделните лекарства.

С други думи, всички патологични симптоми и промени в здравето, които всяко от тях специфично може да предизвика у здравите, трябва първо да бъдат наблюдавани, преди да може да се надяваме да намерим и изберем измежду тях правилните хомеопатични лекарства за повечето естествени болести.

Параграф - 107

Ако човек се опита да направи това изследване, като дава лекарствата само на болни хора, дори ако всяко лекарство се прилага несмесено и самостоятелно, той вижда малко или нищо убедително за тяхното чисто действие, защото специфичните промени в здравето, които може да се очаква да предизвикат, само рядко могат да бъдат ясно възприети, когато са примесени със симптомите на вече наличната естествена болест.

Параграф - 108

Няма друг възможен начин за правилно установяване на характерното действие на лекарствата върху човешкото здраве – няма нито един по-сигурен, по-естествен начин –

освен да се дават отделни лекарства експериментално на здрави хора в умерени дози, за да се установи какви промени, симптоми и ефекти предизвиква всяко от тях в тялото и психиката, т.е. какви болестни елементи то може да произведе и е склонно да произвежда. а

Както беше посочено по-рано (пар. 24 до пар. 27), всички лечебни качества на лекарствата се състоят изключително в това – в тяхната сила да променят човешкото здраве, и тази сила да лекуват се разкрива чрез наблюдението на тези ефекти.

а. Според мен за последните три хиляди и петстотин години нито един лекар, никой освен великия, безсмъртен Албрехт фон Халер, не е стигнал до това толкова естествено, толкова абсолютно необходимо, единствено валидно изпитване на чистото, характерно действие на лекарствата – тяхната способност да променят човешкото здраве, – за да се установи кои болестни състояния може да излекува всяко от тях.

Макар и да не е бил практикуващ лекар, той единствен преди мен е съзрял необходимостта от това. (Вж. предговора към неговата *Pharmacopoeia Helvet.*, Базел, 1771, fol., с. 12: *Nempe primum in corpore sano medela tentanda est, sine peregrina ulla miscela; odoreque et sapore ejus exploratis, exigua illius dosis ingerenda et ad omnes, quae inde contingunt, affectiones, quis pulsus, qui color, quae respiratio, quaenam excretiones, attendendum. Inde ad ductum phaenomenorum, in sano obviorem, transeas ad experimenta in corpore aegroto, etc.*) [„Наистина, едно лекарство трябва най-напред да бъде изпитано върху здраво тяло, без никаква чужда примес; след като се изследват миризмата и вкусът му, трябва да се приеме малка доза от него и да се обърне внимание на всяка промяна, която настъпи след това – какъв е пулсът, каква е температурата, дишането и отделянията. След това, след изследване на симптомите, наблюдавани у здравия човек, може да се пристъпи към опитите върху тялото на болния.“]

Но никой, нито един лекар, не обърна внимание на неговия безценен намек и не го последва.

Параграф - 109

Аз пръв тръгнах по този път. А твърдостта на намерението ми се породила и се поддържаше само защото бях напълно убеден във великата истина и благословия за човечеството, че хомеопатичното приложение на лекарствата е единственият сигурен път, по който е възможно да се лекуват човешките болести. а,б

Публикувах първите плодове на този труд, колкото зрели можеха да бъдат по онова време, във *Fragmenta de viribus medicamentorum positivis, sive in sano corpore humano*

observatis [Фрагменти за положителната сила на лекарствата или, по-точно, за силата на лекарствата, наблюдавана в здравето човешко тяло], Лайпциг, 1805, ч. I, II, т. 8, изд. J. A. Barth; по-зрелите плодове – в Reine

Arzneimittellehre, т. I, 3-то изд.; т. II, 3-то изд., 1833; т. III, 2-ро изд., 1825; т. IV, 2-ро изд., 1825; т. V, 2-ро изд., 1826; т. VI, 2-ро изд., 1827 [английски превод: *Materia Medica Pura*, т. I и II]; както и във втората, третата и четвъртата част на *Die chronischen Krankheiten*, 1828, 1830, Дрезден, Arnold (2-ро изд., с пета част, Дюселдорф, Schaub, 1835 до 1839) [английски превод: *Chronic Diseases*].

Не би могло да има друг истински, най-добър начин за лечение на динамичните (т.е. всички нехирургични) болести освен чистата хомеопатия, точно както между две дадени точки не може да се прекара повече от една права линия.

Колко повърхностно трябва да разбира човек хомеопатията, ако си въобразява, че има и други методи за лечение на болестите, колко небрежно трябва да я практикува, колко малко истински хомеопатични излекувания трябва да е видял или да е чел за тях; и обратно, колко малко трябва да се е замислял върху безпочвеността на всяко алопатично лечение или да се е интересувал от неговите лоши и също толкова често ужасни резултати, за да поставя единственото истинско изкуство на лечението наравно с тези вредни методи с такова отпуснато безразличие или дори да ги представя като незаменими помощни средства на хомеопатията! Моите съвестни ученици, истинските, чисти хомеопати, с почти винаги свършените си, успешни излекувания, биха могли да научат такива хора на нещо по-добро.

Параграф - 110

Освен това открих от токсикологичните доклади на по-ранни автори, че ефектите от големи количества вредни вещества, погълнати от здрави хора – било по невнимание, било с намерение да убият себе си или други, било по други причини, – до голяма степен съвпадат със собствените ми резултати от опитите с тези вещества върху мен и върху други здрави хора. Тези автори записвали подобни случаи като токсикологични доклади и като доказателства за вредността на тези силнодействащи вещества, обикновено само като предупреждения, а също и за да се похвалят с умението, с което чрез собственото си лечение постигали постепенно възстановяване от тези опасни инциденти, и още – когато така засегнатите хора умирали по време на лечението – за да се оправдаят, като провъзгласявали опасността на тези вещества, които тогава наричали отрови.

Никой от тези наблюдатели не подозирал, че симптомите, които описвал единствено за да покаже вредността и отровността на тези вещества, съдържат положителното указание за силата на тези лекарства терапевтично да угасяват подобните оплаквания на естествените

болести; никой не допускал, че тези патологични нарушения са указание за тяхното лечебно хомеопатично действие или че наблюдението на промените, които лекарствата предизвикват в състоянието на здравите тела, е единственият възможен начин да се открият лечебните им свойства.

Чистите, характерни лечебни свойства на лекарствата не могат да бъдат схванати чрез привидно убедителни умозрителни разсъждения a priori, нито по мириса, вкуса или външния вид на лекарствата, нито чрез химичен анализ, нито чрез лечение на болестта с едно или повече от тях в смес (рецепта).

Никой не подозирал, че тези доклади за лекарствени болести един ден ще се окажат зачатъчното начало на истинската, чиста материя медика. От най-ранните времена до днес материя медика се е състояла само от погрешни предположения и фантазии, което е все едно да няма никаква материя медика. а

а. Вж. какво съм казал по този въпрос в „Изследване на източниците на обикновената материя медика“, поставено в началото на третия том на моята *Reine Arzneimittellehre* [преведено в *Materia Medica Pura*, т. II]

Параграф - 111

Съгласието между собствените ми наблюдения на чистите лекарствени въздействия и тези по-ранни наблюдения – макар че последните са записвани без оглед на терапевтичната им стойност – и дори съгласието между различните автори на такива доклади лесно ни убеждава, че лекарствените вещества изменят патологично здравия човешки организъм според определени, вечни природни закони и че по силата на тези закони всяко вещество може да предизвика онези специфични, неизменни, надеждни болестни симптоми, които са характерни за него.

Параграф - 112

В тези по-ранни описания на въздействията – често застрашаващи живота – на лекарства, приети по такъв неумерен начин, се срещат и състояния, които се проявяват не в началото на тези печални събития, а към края им и които по природа са напълно противоположни на онези, проявили се в началото.

Тези симптоми, противоположни на първичното (пар. 63) или истинско действие на лекарствата върху жизнената сила, са противодействието на жизнения принцип на организма, неговото вторично действие (пар. 62 до пар. 67).

При умерени дози, изпитани върху здрави организми, обаче рядко, ако изобщо, се забелязват признаци от тях, а при малки дози – никога. По време на хомеопатичното лечение противодействието на живия организъм срещу тези малки дози е само толкова голямо, колкото е необходимо, за да се възстанови естественото здравословно състояние.

Параграф - 113

Само наркотичните вещества изглежда правят изключение. В първичното си действие те отнемат усещането, чувствителността или раздразнимостта, а при умерени изпитателни дози върху здрави хора обикновено наистина се наблюдава забележимо повишаване на чувствителността и раздразнимостта по време на вторичното действие.

Параграф - 114

Освен при наркотичните вещества, при опити с умерени дози върху здрави хора се забелязват само първичните въздействия на лекарството, т.е. онези симптоми, с които то нарушава човешкото здраве и създава в него болестно състояние с по-голяма или по-малка продължителност.

Параграф - 115

В първичното действие на някои лекарства има няколко симптома, които отчасти или в определени подробности са противоположни на други, предшестващи или последващи симптоми.

Но поради това не бива да ги смятаме за истинско вторично действие или за обикновено противодействие на жизнената сила; по-скоро трябва да ги смятаме за пристъпи с редуващ се характер в рамките на първичното действие. Наричаме това редуващо се действие.

Параграф - 116

Някои симптоми се предизвикват от лекарствата често, т.е. в много организми; други – по-рядко, у малко хора; а трети – само у съвсем малко здрави организми.

Параграф - 117

Онова, което наричаме идиосинкразии, спада към последната категория.

Имаме предвид онази особена телесна предразположеност у иначе здрави хора да се разболяват в по-голяма или по-малка степен от определени неща, които изглежда изобщо не оказват никакво впечатление или изменение у много други хора. а

Това отсъствие на въздействие у някои хора е само привидно. При идиосинкразиите, както и при всички други болестни изменения в човешкото здраве, са нужни две неща: присъщата сила на действащото вещество и способността на подобната на дух динамис (жизнен принцип), която оживява организма, да реагира на него. От това следва, че поразителните заболявания, които наричаме идиосинкразии, трябва да се отдадат не само на особените телесни конституции, но и на нещата, които ги предизвикват. Последните трябва да имат силата да оказват същото влияние върху всички хора, само че едва няколко здрави телесни конституции имат склонността да бъдат така забележимо разболявани от тях.

Виждаме, че тези вещества наистина оказват това влияние върху всички, защото действат при всички болни като хомеопатични лекарства срещу болестни симптоми, подобни на онези, които могат да предизвикат, макар че видимо ги предизвикват само у т.нар. идиосинкратични хора. b

Има хора, които припадат от миризмата на рози, и други, които могат да се разболеят по много други начини, понякога опасно, от ядене на миди, раци, хайвер от мряна, от докосване на листата на някои видове смрадлика и т.н.

Принцеса Мария Порфирогенита помогнала на брат си, император Алексий, който страдал от припадъци, като го напръскала с розова вода в присъствието на леля му Евдокия (τό τῶν ρόδων στάλαγμα). [Гръцкият израз буквално означава: „Течната капка на розите.“] (Hist. byz. Alexias, lib. XV, с. 503, изд. Posser); а Хорстиус (Oper., III, с. 59) смятал, че розовият оцет помага при припадъци.

Параграф - 118

Всяко лекарство проявява в човешкия организъм специфични въздействия, които не се предизвикват по съвсем същия начин от никое друго лекарствено вещество. а

. а. Отличният А. фон Халер също е видял това, тъй като казва (предговор към неговата Hist. stirp. helv.): *Latet immensa virium diversitas in üs ipsis plantis, quarum facies externas dudum novimus. animus quasi et quodcunque caelestius habent. nondum perspeximus.* [„В самите тези растения, чиито външни черти отдавна познаваме, се крие огромно разнообразие от сили, но техните души, така да се каже, и каквото божествено има в тях, още не сме прозрели.“]

Параграф - 119

Също толкова сигурно, колкото всеки вид растение се различава от всяко друго семейство и вид растения по външната си форма, по особения начин, по който живее и расте, по вкуса и мирисата си; също толкова сигурно, колкото всеки минерал и всяка сол се различават от всички други по външните, както и по вътрешните си физически и химични свойства (което само по себе си би трябвало да предотврати всяко смесване между тях), също така е сигурно, че тези растения и минерали се различават и отличават едни от други по своите болестотворни и следователно лечебни въздействия. а

Всяко от тези вещества действа по свой собствен, определен начин, за да предизвика изменения в човешкото здраве и усещания, така че е невъзможно едното да бъде сбъркано с другото. б

Всеки, който напълно разбира колко забележително различни са въздействията на всяко отделно вещество върху човешкия организъм от въздействията на всяко друго и осъзнава значението на това, лесно вижда, че от медицинска гледна точка нито едно от тях никога не може да бъде равностойно на друго – не може да има заместители.

Само онзи, който не познава чистите, положителни въздействия на различните лекарства, би могъл да бъде толкова глупав, че да ни убеждава, че едното може да се използва вместо другото и да действа също толкова добре при същата болест. Така невежите деца бъркат съществено различни неща, защото едва ги познават отвън, а още по-малко познават тяхната стойност, истинското им значение и вътрешните им, силно отличителни свойства.

Ако това е точната истина – а то е такава, – отсега нататък никой лекар, който не иска да бъде смятан за глупец и не иска да наруши съвестта си, единствения съдник на истинското

човешко достойнство, не би могъл да лекува болест с каквото и да е лекарствено вещество, освен ако не познава точно и напълно истинската му стойност, освен ако не е изпитал достатъчно действителните му въздействия върху здрави хора, за да знае без съмнение, че то може да предизвика болестно състояние, много сходно с това, което трябва да бъде излекувано, по-сходно от това на всяко друго лекарство, което той познава. Както беше посочено по-горе, нито човекът, нито великата природа могат да лекуват съвършено, бързо и трайно по друг начин освен хомеопатично.

Никой истински лекар вече не може да се лиши от такива опити, особено върху самия себе си, ако иска да придобие това знание за лекарствата, толкова необходимо за лекуването – знание, което лекарите от всички минали векове толкова презрително са пренебрегвали. Всички минали векове – потомците едва ли ще повярват в това – са се задоволявали да предписват срещу болестите по този сляп начин, да предписват лекарства с неизвестна стойност, които никога не са били изпитани, за да се установи тяхното изключително важно, изключително отличително, чисто динамично действие върху човешкото здраве. Нещо повече, обикновено са предписвали няколко от тези неизвестни, много различни сили, смесени заедно. Какво ще стане с пациента след това, са оставяли на случайността.

Това е все едно луд човек да нахлуе в работилницата на художник и да грабне шепи различни непознати му инструменти, за да работи върху произведенията около себе си – така поне си мисли той. Едва ли е нужно да се казва, че това безумно третиране би съсипало произведенията на изкуството, вероятно безвъзвратно.

Параграф - 120

Затова лекарствата, от които зависят животът и смъртта, здравето и болестта на хората, трябва да бъдат прецизно и много точно разграничавани едно от друго и следователно изпитвани върху здрави хора чрез внимателни, чисти опити, за да се установят техните свойства и истински въздействия.

Всичко това е необходимо, за да може лекарят да ги опознае основно и да избегне всякакви грешки при използването им за лечение на болести, защото само правилно избраното лекарство може бързо и трайно да възстанови най-голямото от всички земни блага – благополучието на тялото и душата.

Параграф - 121

При изпитването на лекарствата, за да се установи тяхното въздействие върху здравия организъм, трябва да се има предвид, че силните, т.нар. героични вещества предизвикват промени в здравето дори в малки дози, дори при здрави и силни хора; по-меките трябва да се дават в по-големи дози при тези опити; най-слабите пък разкриват истинското си действие само когато се изпитват върху деликатни, възприемчиви и чувствителни хора, които са свободни от болест.

Параграф - 122

При такива опити – от които зависят сигурността на цялото лечебно изкуство и благополучието на всички бъдещи поколения на човечеството – не трябва да се приемат други лекарства освен онези, които човек познава основно, онези, за чиято чистота, автентичност и пълна сила е напълно сигурен.

Параграф - 123

Всяко от тези лекарства трябва да се приема в напълно проста, непреработена форма:

Местни растения: прясно изцеденият сок, смесен с малко винен спирт*, за да не се развали.

Чуждестранни растения: на прах или като тинктура от прясното растение във винен спирт, към която след това се добавят няколко части вода.

Соли и смоли: разтворени във вода непосредствено преди употреба.

Ако растението е налично само в изсушен вид и по природа не е особено силно, за такъв опит е достатъчно да се използва запарка, приготвена чрез заливане на счуканата билка с вряща вода. Тази запарка трябва да се приеме веднага след приготвянето, докато е още гореща, защото всички изцедени растителни сокове и всички водни запарки от растителни вещества бързо ферментират и се развалят без добавяне на алкохол и губят лечебната си сила.

*[Вж. бележката на преводачите към пар. 270.]

Параграф - 124

За тази цел всяко лекарствено вещество трябва да се използва напълно самостоятелно и в съвсем чиста форма, без примес на каквото и да е чуждо вещество. В същия ден, както и в следващите дни, през цялото време, докато човек иска да наблюдава въздействията на лекарството, не трябва да се приема нищо друго с чуждо лекарствено естество.

Параграф - 125

По време на опита диетата трябва да бъде внимателно регулирана. Тя трябва да се състои доколкото е възможно от проста, питателна храна без подправки, като трябва да се избягват зелените гарнитюри, кореноплодните, всички салати и билките за супа (всички те винаги запазват някои смущаващи лекарствени свойства, независимо как са приготвени).а

Напитките трябва да бъдат обичайните за човека и доколкото е възможно да не са стимулиращи. б

Могат да се ядат млад зелен грах в шушулки, зелен фасул, задушени картофи и при нужда моркови. Те са допустими като най-малко лекарствените зеленчуци.

Лицето, върху което се провежда опитът, не трябва да има навика да пие вино, спиртни напитки, кафе или чай и трябва отдавна да се е отказало напълно от употребата на тези стимулиращи, вредни в лекарствено отношение напитки.

Параграф - 126

Лицето, избрано за опита, трябва преди всичко да бъде надеждно и съвестно. По време на опита то трябва да се пази от всякакво пренапрягане на тялото и ума, от всякакви излишества и смущаващи страсти.

Никакви неотложни задължения не трябва да му пречат да прави необходимите наблюдения. То трябва да е готово да наблюдава себе си с голямо внимание и да му се позволи да остане необезпокоявано, докато прави това. То трябва да притежава онова, което за него е телесно здраве, а също и необходимата интелигентност, за да може ясно да назовава и описва усещанията си.

Параграф - 127

Лекарствата трябва да се изпитват както върху мъже, така и върху жени, за да се разкрият онези промени в здравето, при които полът има значение.

Параграф - 128

Най-новите открития, както и по-ранните, показват, че суровите лекарствени вещества, когато изпитващият ги приема, за да провери характерното им действие, далеч не разкриват пълния обхват на своите скрити, латентни сили така, както ги разкриват приетите във високи разреждания, правилно потенцирани чрез стриване и сукусия. Чрез този прост процес силите, скрити и сякаш дремещи в суровото им състояние, се развиват до невероятна степен и се пробуждат за действие.

Днес най-добрият начин за изследване на лекарствените свойства на веществата, дори на онези, които се смятат за слаби, е изпитваният да приема на гладно, ежедневно в продължение на няколко дни, по четири до шест много фини гранули от тридесетата потенция на веществото, навлажнени с малко вода или, още по-добре, разтворени във вода и добре разклатени.

Параграф - 129

Когато от такава доза се проявят само слаби ефекти, дозата може да се увеличава ежедневно с по няколко гранули, докато ефектите станат по-ясни и по-силни, а промените в здравето – по-осезаеми.

Не всички хора се влияят еднакво силно от едно лекарство; напротив, в това отношение има големи различия. Например човек, който изглежда слаб, понякога едва ще бъде засегнат от умерени дози на лекарство, известно като много силно, но ще бъде достатъчно силно засегнат от различни други, много по-слаби. Обратно, има много силни хора, които усещат много изразени болестни симптоми от привидно меко лекарство и по-слаби от по-силни лекарства и т.н.

Тъй като това не може да се знае предварително, силно препоръчително е при всеки да се започва с малка доза от лекарството и, когато е уместно и необходимо, тя да се увеличава ден след ден.

Параграф - 130

Ако още в самото начало и за първи път се даде доза лекарство в правилната сила, предимството е, че изпитваният ще преживее хронологията на симптомите и ще може да запише точния час, в който се появява всеки от тях. Това ни учи много за характера на лекарството, защото тогава последователността на първичните ефекти и на редуващите се ефекти е най-недвусмислена.

Дори много умерена доза често е достатъчна за опита, ако изпитваният е достатъчно чувствителен и колкото е възможно по-внимателен към начина, по който се чувства.

Продължителността на действието на едно лекарство става известна едва след като се сравнят няколко опита.

Параграф - 131

Ако при опита на едно и също лице трябва да се дава едно и също лекарство във все по-големи дози няколко последователни дни, за да се получи някакъв резултат, наистина се предизвикват многото различни болестни състояния, които това лекарство изобщо може да причини, но не и тяхната последователност; по-късна доза често премахва един или друг от симптомите, причинени от по-ранна – или лечебно, или като предизвиква противоположното състояние. Тези симптоми трябва да се отбелязват в скоби като двусмислени – докато по-късни, по-чисти опити покажат дали те са противодействия, вторични действия на организма или редуващо се действие на лекарството.

Параграф - 132

Когато обаче човек иска да изследва само самите симптоми, а не реда на появата им или продължителността на действието на лекарството, тогава – особено при вещество със слабо действие – е за предпочитане дозата да се увеличава ежедневно в продължение на няколко дни. По този начин действието на едно неизвестно лекарство, дори на най-мекото, ще се разкрие, особено ако се изпитва върху чувствителни лица.

Параграф - 133

За да се определи точно даден лекарствен симптом, полезно и дори необходимо е, докато го изпитва, човек да се поставя в различни обстоятелства и да наблюдава дали той се засилва, отслабва или изчезва при движение на засегнатата част, при ходене на закрито или на открито, при стоене, седене или лежане; дали има склонност да се връща, когато човек се върне към предишните обстоятелства; дали се изменя от неща като ядене, пиене, говорене, кашляне, кихане или други телесни дейности; по кое време на деня или нощта е особено изразен. По този начин индивидуалните характеристики на един симптом стават очевидни.

Параграф - 134

Всички външни сили, и особено лекарствата, имат склонността да предизвикват специфични промени в здравето на живия организъм по свой собствен характерен начин.

Но присъщите на едно лекарство симптоми не се проявяват всички у едно лице, нито веднага, нито при един и същ опит: у едно лице определени симптоми изпъкват при първия опит, други симптоми – при втория или третия опит, докато у други лица изпъкват различни симптоми. Някои, които се появяват у второто, шестото или деветото лице, могат да се появят отново у четвъртото, осмото или десетото и т.н., и не винаги в един и същ час.

Параграф - 135

Пълната картина на болестните симптоми, които едно лекарство може да предизвика, се доближава до завършеност едва след като са направени многобройни наблюдения върху много подходящи лица от двата пола, с различни конституции.

Човек може да бъде сигурен, че е изпитал изчерпателно едно лекарство и е разкрил болестните състояния, които то може да предизвика, т.е. чистите му сили да променя човешкото здраве, едва когато хората, които го изпитват по-късно, забелязват в него малко ново – почти винаги симптоми, вече наблюдавани от други.

Параграф - 136

Както казахме, при изпитванията върху здрави хора промените в здравето, които едно лекарство може да предизвика, не могат да се проявят всички у един човек, а само у много различни хора с различна физическа и психическа конституция. Въпреки това то има склонност да предизвиква всички тези симптоми у всекиго (пар. 117) според вечен, неизменен природен закон. Този закон гласи, че когато лекарството се даде на човек, болен с подобни симптоми, то ще прояви всичките си сили, дори онези, които рядко е разкривало у здравите.

Когато е избрано хомеопатично, то тогава безшумно предизвиква у пациента, дори в най-малка доза, изкуствено състояние, близко до естествената болест, и бързо и трайно го излекува и освобождава (хомеопатично) от неразположението му.

Параграф - 137

Ако човек се постарее да улесни изследването, като избере правдив, чувствителен изпитващ, умерен във всичко и наблюдаващ себе си с най-щателно внимание, то колкото по-умерени са дозите на лекарството при такива опити (до известна граница), толкова по-ясно се проявяват първичните действия – и само те, най-ценните за познаване, – без вторични действия или противодействия на жизнения принцип. Обратно, когато лекарството се дава в прекалено големи дози, не само сред симптомите се появяват и редица вторични действия, но и първичните действия настъпват с такава объркваща бързина и сила, че нищо не може да се наблюдава точно, да не говорим, че това е опасно – нещо, което не може да бъде безразлично на никой, който уважава човечеството и смята и най-нищожния човек за свой брат.

Параграф - 138

Ако посочените по-горе изисквания за добър, чист опит са изпълнени (пар. 124 до пар. 127), всички оплаквания, симптоми и промени в здравето на изпитващия по време на действието на лекарството произлизат само от лекарството и трябва да се смятат и записват като характерно принадлежащи на него – трябва да се смятат за негови симптоми, дори ако човекът е забелязвал подобни симптоми у себе си доста време преди това. Повторната им поява по време на изпитването на лекарството показва само, че изпитващият е особено предразположен към тях поради своята конкретна физическа конституция. Що се отнася до нас, това става заради лекарството: симптомите, които се появяват по това време, докато мощното лекарство владее организма на изпитващия, произлизат от лекарството, а не спонтанно.

Параграф - 139

Ако лекарят не е приел сам лекарството с цел опит, а го е дал на някой друг, тогава този човек трябва да записва ясно всичките си усещания, оплаквания, пристъпи и промени в здравето в момента, в който настъпят, като отбелязва времето, изминало от приемането на лекарството до появата на всеки симптом, а също и – ако симптомът трае дълго – неговата продължителност.

Лекарят преглежда записа в присъствието на изпитващия веднага след приключване на опита – или всеки ден, ако той продължава няколко дни – и го разпитва, докато всичко е още свежо в паметта му, за точното естество на всяко записано твърдение, за да може да го уточни или поправи според казаното от изпитващия. а

а. Всеки, който публикува резултатите от такива опити за медицинския свят, става отговорен за надеждността на изпитващия и за точността на неговите съобщения, и с право, тъй като е заложено благо на страдащото човечество.

Параграф - 140

Ако изпитващият не може да пише, лекарят трябва всеки ден да научава от него какво му се е случило и по какъв начин. Този разказ трябва да бъде, доколкото е възможно, собствен спонтанен разказ на изпитващия. Нито една от записаните констатации не бива да бъде догадка или въображение и те трябва колкото може по-малко да се получават чрез настойчиво разпитване: всичко трябва да се подложи на вече посочените предпазни мерки (пар. 84 до пар. 99) при снемането на случаи и съставянето на картини на естествените болести.

Параграф - 141

Но от всички изпитвания на чистите действия на простите лекарства върху човешкото здраве и на изкуствените болестни състояния и симптоми, които те могат да предизвикат у здравите, най-добри винаги ще бъдат онези, които здравият, безпристрастен, съвестен и чувствителен лекар предприема върху себе си с всички предпазни мерки и грижи, на които съм го научил тук. Той знае с най-голяма сигурност онова, което е възприел у себе си. а

а. Тези самоизпитвания имат и други незаменими предимства за лекаря. Първо, те му доказват неопровержимо великата истина, че лечебното във всички лекарства – основата на тяхната терапевтична стойност – се състои в болестните състояния и промените в здравето, които той е изпитал, докато ги е изпитвал.

Второ, такива забележителни наблюдения върху самия себе си го водят към разбиране на собствените му усещания, на начина, по който мисли и чувства (същността на цялата истинска мъдрост: γνῶσι σεαυτόν [„познай себе си“]); освен това – нещо, без което никой лекар не може – те го правят наблюдател. Никое от наблюденията, които правим върху другите, не е и наполовина толкова интересно, колкото онези, които правим върху себе си. Когато наблюдаваме другите, винаги трябва да се опасяваме, че изпитващият може да не е усетил напълно ясно онова, което казва, или че може да не е описал усещането си с точно подходящите думи. Никога не можем да сме сигурни, че не сме били заблудени поне донякъде. Тези пречки пред познаването на истината, които никога не могат да бъдат напълно преодоляни, когато изследваме изкуствените болестни симптоми на лекарствата у другите, изчезват изцяло при самоизпитванията. Самоизпитващият знае без всякакво съмнение какво е усетил самият той и всяко изпитване е за него нов подтик да изследва силата на други лекарства.

Като продължава да наблюдава себе си – по-надежден, неизмамващ изпитващ, – той става все по-умел в изкуството на наблюдението, толкова важно за лекаря, и ще се отдава на него с още по-голямо въодушевление, тъй като тези опити върху самия него обещават надеждно познание за истинската стойност и значение на лечебните средства, повечето от които все още са непълно познати.

Нека не си въобразява, че неразположенията, преживени при изпитването на лекарства, биха могли изобщо да навредят на здравето му. Напротив, опитът показва, че тези повтарящи се въздействия върху здравия организъм на изпитващия само правят организма му по-способен да отблъсква всичко враждебно в средата му – всички изкуствени и естествени болестотворни агенти – и по-устойчив на всякакви вредни ефекти от контролираните самоизпитвания; здравето му става по-постоянно; той става по-крепък. Целият опит показва това.

Параграф - 142

Различаването на симптомите, предизвикани от едно просто лекарство, от симптомите на болестта, за чието лечение то е било прието, изисква най-висока проникателност и трябва да се оставя строго на изтъкнати наблюдатели, особено ако болестта е бавна, хронична. а

а. Симптоми, които никога преди не са били забелязвани или които може би са били забелязани много по-рано в хода на болестта, са нови и принадлежат на лекарството.

Параграф - 143

Ако по този начин са изпитани върху здрави хора значителен брой прости лекарства и са записани грижливо и вярно всички прояви и симптоми, които те могат сами по себе си да предизвикат като изкуствени болестотворни агенти, тогава за първи път имаме истинска *materia medica*: сбирка на автентичните, чисти, надеждни а действия на простите лекарствени вещества сами по себе си; естествена фармакопея; обширен списък на специфичните симптоми и промени в здравето, предизвикани от всяко така изследвано действено лекарство, записани по начина, по който са привлекли вниманието на изпитващите; болестни прояви, подобни (хомеопатични) на редица естествени болести, които те един ден ще лекуват – с една дума, изкуствени болестни състояния, които за подобните им естествени са единствените истински, хомеопатични, т.е. специфични средства за бързо, сигурно и трайно излекуване.

а. Напоследък на непознати хора се възлага да извършват изпитвания на лекарства някъде надалеч с цел публикуване. Но по този начин изключително важната работа, която трябва да бъде единствената истинска основа на лечебното изкуство и изисква най-голяма морална сигурност и надеждност, за съжаление става двусмислена и несигурна в резултатите си, а следователно и безполезна. Всяко от погрешните твърдения, които могат да се очакват от такива процедури и които по-късно хомеопатичните лекари приемат за истина, със сигурност ще доведе до най-вредни последици за пациентите.

Параграф - 144

Всички догадки, всичко само твърдяно или изцяло измислено, трябва да бъдат напълно изключени от такава *materia medica*: всичко трябва да бъде чистият език на природата, грижливо и честно разпитана.

Параграф - 145

Разбира се, само един много обширен запас от лекарства, чиито чисти въздействия върху човешкото здраве са точно известни, може да ни даде възможност да намерим подходящ

аналог, изкуствена (лечебна) болестотворна сила, за всяко от безбройните болестни състояния в природата, за всяка хронична болест на света. а

Но междувременно, още сега, благодарение на надеждността на симптомите и богатството от болестни прояви, вече наблюдавани при всяко от тези мощни лекарствени вещества в чистото им действие върху здравите, остават съвсем малко болестни случаи, за които да не може да се намери сравнително подходящо хомеопатично средство сред досега изпитаните лекарства.

b.

Такова средство възстановява здравето леко, кротко, сигурно и трайно – безкрайно по-сигурно от всички досегашни общи или специализирани алопатични терапии, които само изменят и влошават хроничните болести с неизвестните си смесени средства и не могат да ги излекуват, които пречат на излекуването на острите болести, вместо да го подпомагат, и които често застрашават живота.

В началото (преди около четиридесет години) аз бях единственият, за когото изпитването на чистите сили на лекарствата беше най-важното занимание. Оттогава ми помагат няколко млади мъже, които правят опити върху себе си и чиито наблюдения аз проверявам критично. Оттогава и няколко други са свършили известна стойностна работа в тази област. Но какво ли не бихме могли да постигнем в терапията из безкрайното поле на болестите, когато множество внимателни и надеждни наблюдатели заслужат честта да обогатят тази единствено истинска *materia medica* чрез грижливи самоизпитвания! Тогава лечебното изкуство ще се доближи по сигурност до математическите науки.

Вж. бележка а към пар. 109.

Параграф - 146

Третата точка от действията [пар. 72 и пар. 105] на истинския лекар се отнася до най-ефективното използване на изкуствените болестотворни агенти, чието чисто действие върху здравите е изпитано – лекарствата за хомеопатичното излекуване на естествените болести.

Параграф - 147

Сред лекарствата, изследвани за силата им да променят човешкото здраве, онова, чиито наблюдавани симптоми са най-сходни с цялостта от симптоми на дадена естествена

болест, ще бъде, трябва да бъде, най-подходящото, най-сигурното хомеопатично средство за тази естествена болест: то е специфичното средство за този случай.

Параграф - 148

Естествената болест никога не трябва да се разглежда като вредно вещество, намиращо се някъде вътре в човека или извън него (пар. 11 и пар. 13), а като нещо, предизвикано от духоподобна враждебна сила, която, като чрез своего рода зараза (бележка, пар. 11), разстройва духоподобния жизнен принцип в инстинктивното му управление на целия организъм, измъчва го като зъл дух и го принуждава да поражда в хода на живота особени страдания и разстройства, наречени болест (симптоми).

Ако жизненият принцип бъде накаран да престане да усеща действието на този враждебен агент, който се стреми да предизвика и да поддържа разстройството, т.е. ако лекарят въздейства върху пациента с изкуствен болестотворен агент (хомеопатично лекарство), който може патологично да разстрои жизнения принцип и който в дозата си винаги е по-енергичен от подобната естествена болест (пар. 33 и пар. 279), тогава под действието на тази по-силна подобна изкуствена болест усещането за първоначалния болестотворен агент се изгубва за жизнения принцип; от този момент нататък страданието вече не съществува за него и е унищожено.

Както казахме, ако добре избраното хомеопатично лекарство се използва правилно, острата естествена болест, която трябва да бъде преодоляна, изчезва заедно с всички следи от болестта – незабелязано, ако е скорошна, често за няколко часа, а ако е малко по-стара (след прилагането на още няколко дози от същото лекарство в по-висока потенция или след още по-внимателен избор на някое още по-сходно хомеопатично лекарство), а малко по-късно. Следват само здраве и възстановяване в незабележим, често бърз преход. Жизненият принцип отново се чувства свободен и способен да поддържа здравия живот на организма както преди; жизнеността се завръща.

а. Но това трудно, понякога много трудно търсене и избор на средството, във всяко отношение хомеопатично най-подходящо за дадено болестно състояние, е процедура, която въпреки всички похвални книги, които я улесняват, все още изисква изучаване на самите източници, както и голяма предпазливост и сериозен размисъл. Съзнанието, че този дълг е изпълнен добросъвестно, е най-добрата му награда. Защо тази трудна, грижлива работа, единственото нещо, което ни позволява да лекуваме болестите по най-добрия начин, би се харесала на онези господа от новата смесена секта, които самохвално претендират за почетното звание хомеопат и дават за показ лекарства, които приличат на хомеопатични средства, но разбира се са избрани само повърхностно

(quidquid in buccam venit – каквото им дойде на устата)? Ако това неправилно лекарство не помогне веднага, те хвърлят вината не върху собствената си непростима мързеливост и лекомислие, с които набързо се разправят с тази най-сериозна и най-важна от всички човешки грижи, а върху хомеопатията, която обвиняват в голямо несъвършенство (в действителност единственото несъвършенство е, че най-подходящото хомеопатично средство за всяко болестно състояние не им пада в скута без усилие!). Сръчни, каквито са, те бързо се утешават за неефективността на своите по-малко от наполовина хомеопатични лекарства, като повикват по-познатия им алопатичен лакей, при когото една или няколко дузини пиявици върху засегнатата част или малки, невинни кръвопускания от по осем унции правят своята истински царствена поява. Ако въпреки всичко това пациентът оцелее, те възхваляват кръвопусканията, пиявиците и т.н., без които, казват те, той никога не би се оправил, и дават ясно да се разбере, че тези операции, заимствани без много умствено усилие от пагубната рутина на старата школа, в крайна сметка са постигнали най-много в лечението. Но ако пациентът умре, което не се случва рядко, те се опитват да успокоят неутешимите близки, като казват: „Нали сами видяхте, че беше направено всичко възможно за скъпия покойник.“ Кой би искал да удостои такава лекомислена и пагубна сган, като я нарече, по името на онова много трудоемко, но благотворно изкуство, хомеопатични лекари? Би им се паднало да бъдат лекувани по същия начин, когато се разболеят!

Параграф - 149

Излекуването на стари хронични болести, особено на усложнените, изисква съответно повече време. По-специално хроничните лекарствени болести, причинени от алопатичното нелечебно изкуство и толкова често съществуващи съвместно с естествените болести, останали неизлекувани от него, изискват много повече време за възстановяване; те често са дори неизлечими поради безсрамното ограбване на силите и жизнеността на пациента (с кръвопускания, очистителни и т.н.), поради често продължителната употреба на големи дози силни средства въз основа на празни, погрешни предположения за полезността им в случаи, които изглеждат сходни, и поради предписването на неподходящи минерални бани и т.н. – „всички обичайни героични подвизи на алопатичната така наречена терапия“.

Параграф - 150

Ако някой се оплаква от един или няколко незначителни симптома, които е забелязал едва наскоро, лекарят не трябва да счита това за истинска болест, изискваща сериозна

медицинска намеса. Едно леко коригиране на диетата и на начина на живот обикновено е достатъчно, за да премахне това неразположение.

Параграф - 151

Ако обаче пациентът се оплаква от няколко силни симптома, при изследването лекарят обикновено открива няколко други симптома, които, макар и незначителни, допълват картината на болестта.

Параграф - 152

Колкото по-тежка е острата болест, толкова по-многобройни и по-поразителни са обикновено нейните симптоми, но толкова по-сигурно може да се намери подходящо средство за нея, ако разполагаме с достатъчен брой лекарства с известно положително действие, между които да избираме. Сред списъците със симптоми на многото лекарства без затруднение може да се намери онова, от чиито отделни болестни прояви може да се състави картината на лечебна изкуствена болест, много сходна с цялостта от симптоми на естествената болест. Това е търсеното средство.

Параграф - 153

При това търсене на хомеопатично специфично средство, т.е. при сравняването на цялостта от симптоми на естествената болест със списъците от симптоми на наличните лекарства, за да се намери болестотворен агент, подобен на лекуваното страдание, по-поразителните, странни, необичайни, особени (характерни) признаци и симптоми на случая са особено, почти изключително онези, на които трябва да се обърне голямо внимание, защото именно те преди всичко трябва да съответстват на много сходни симптоми в списъка на симптомите на търсеното лекарство, ако то трябва да бъде най-подходящото за излекуване. а По-общите и неопределени симптоми, като загуба на апетит, главоболие, слабост, неспокоен сън, неразположение и т.н., ако не са по-точно описани, заслужават малко внимание, защото нещо общо от този род се среща при почти всяка болест и почти всяко лекарство.

а. Барон фон Бьонингхаузен е заслужил нашето уважение с представянето на характерните симптоми на хомеопатичните лекарства в своя реперторий, а също и д-р Г. Х.

Г. Яр със своя наръчник „Haupt-Anzeigen“, сега в трето издание под заглавието „Grand Manuel“.

Параграф - 154

Ако съответната картина, намерена в списъка със симптоми на най-близкото лекарство, съдържа в най-голям брой и в най-сходна форма единичните, необичайни, наистина отличителни

(характерни) симптоми, които трябва да бъдат покрити в лекуваната болест, тогава това лекарство е най-подходящото, специфичното хомеопатично средство за този случай, и една негова доза обикновено ще премахне и угаси сравнително скорошна болест без значителни неблагоприятни ефекти.

Параграф - 155

Повтарям: без значителни неблагоприятни ефекти. Защото, когато се използва това най-подходящо хомеопатично лекарство, действат само онези лекарствени симптоми на средството, които съответстват на симптомите на болестта; те изместват последните (по-слабите) в организма, т.е. в усещането на жизнения принцип, и ги унищожават, като ги надвишават. Често многобройните останали симптоми на хомеопатичното лекарство, които не се отнасят до конкретния случай, остават напълно безмълвни. Почти никаква следа от тях не може да се забележи в състоянието на пациента, което се подобрява с всеки час, защото лекарствената доза, необходима в толкова високо разреждане за хомеопатична употреба, е твърде слаба, за да изяви в незасегнатите от болестта части на тялото своите останали симптоми, които не са подобни на случая. Тя позволява да действат само хомеопатичните симптоми върху частите на организма, вече силно раздразнени и възбудени от подобните болестни симптоми, така че болният жизнен принцип усеща само подобната, но по-силна лекарствена болест, чрез която първоначалната болест се угасява.

Параграф - 156

Въпреки това едва ли има хомеопатично лекарство, дори привидно добре избрано, което по време на действието си да не предизвика у много възприемчиви, чувствителни пациенти някакво съвсем леко, непривично оплакване или малък нов симптом, особено ако дозата не е достатъчно разреждана, защото е почти невъзможно симптомите на лекарството и тези на болестта да съвпадат толкова точно, колкото два еднакви триъгълника. Всяко несъответствие, обикновено незначително, обаче лесно се угасява от присъщата сила (автократията) на живия организъм и не става забележимо за пациенти, които не са свръхчувствителни; възстановяването продължава въпреки него, ако не бъде възпрепятствано от чужди лекарствени влияния върху пациента, от грешки в начина на живот или от страсти.

Параграф - 157

Но колкото и сигурно да е, че хомеопатично избраното средство, поради своята уместност и малката доза, нежно премахва и унищожава аналогичната си остра болест, без да проявява останалите си нехомеопатични симптоми, т.е. без да предизвиква нови значителни оплаквания, все пак обичайно е (но само когато дозата не е подходящо разреждана) то да предизвика известно малко влошаване през първия час или първите няколко часа след приемането му, а при твърде голяма доза — и за няколко часа. Това влошаване е толкова подобно на първоначалната болест, че на пациента изглежда като влошаване на собственото му оплакване. Всъщност това е силно подобна лекарствена болест, малко по-силна от първоначалното оплакване.

Параграф - 158

Това леко хомеопатично влошаване през първите часове е добро предзнаменование, че острата болест вероятно ще бъде излекувана от първата доза, и не е необичайно, тъй като лекарствената болест естествено трябва да бъде малко по-силна от лекуваното оплакване, за да го преодолее и угаси, точно както една естествена болест трябва да бъде по-силна, за да премахне и унищожи друга подобна (пар. 43 до пар. 48).

Параграф - 159

Колкото по-малка е дозата на хомеопатичното средство при лечението на остри болести, толкова по-леко и по-кратко е това привидно засилване на болестта през първите часове.

Параграф - 160

Но тъй като дозата на хомеопатичното средство едва ли някога може да бъде толкова малка, че да не може да облекчи и преодолее, а дори напълно да излекува и унищожи наскоро възникнала, аналогична, неувредена естествена болест (пар. 249, бележки а и б), може да се разбере защо правилното хомеопатично лекарство, дадено в доза, която не е възможно най-малката, предизвиква през първите няколко часа забележимо хомеопатично влошаване от този вид. а

а. Това надмощие на лекарствените симптоми над аналогичните им болестни симптоми, което изглежда като влошаване, е наблюдавано и от други лекари, когато неволно им се е случвало да използват хомеопатично средство. Когато пациентът със краста се оплаква от влошен обрив след приемане на сяр, лекарят го утешава с уверението, че крастата трябва напълно да излезе навън, преди да бъде излекувана, макар че не знае защо е така; той не знае, че това е серен обрив, който само изглежда като влошаване на крастата. „Обривът по лицето, който *Viola tricolor* излекува, отначало бил влошен от него“, както свидетелства Лъоръ (Heilk. für Mütter, с. 406); но той не знаел, че привидното влошаване идва от даването на това средство, тук до известна степен хомеопатично, в твърде голяма доза. Лайсънс казва (Med. Transact., Лондон, 1772, т. II): „Брястовата кора най-сигурно лекува онези кожни обриви, които отначало влошава.“ Ако той беше дал кората не в чудовищно големите дози, обичайни в алопатичната школа, а в много малките дози, необходими, когато лекарството се предписва въз основа на сходството на симптомите, т.е. хомеопатично, той щеше да лекува без или почти без това привидно изостряне на болестта (хомеопатично влошаване).

Параграф - 161

Когато казвам, че т.нар. хомеопатично влошаване, или по-скоро първичното действие на хомеопатичното лекарство, което изглежда малко засилва симптомите на първоначалната болест, настъпва през първия час или първите няколко часа, това със сигурност е вярно при по-остри, наскоро възникнали оплаквания; но когато дълго действащи лекарства трябва да преодолеят стара или много стара хронична болест, нито едно от тези привидни изостряния на първоначалната болест не бива да се допуска по време на лечението. Те не се появяват, ако точно избраното лекарство, прилагано в подходящо малки дози, които се увеличават само постепенно, всеки път бъде малко видоизменено чрез допълнителна

динамизация (пар. 247).а Когато това се прави, тези изострения на първоначалните симптоми на хроничната болест могат да се появят само в края на лечението, когато излекуването е завършено или почти завършено.

а. Ако дозите на лекарството, динамизирано по най-добрия начин (пар. 270), са достатъчно малки и ако всяка доза бъде видоизменена по този начин чрез разклащане, тогава дори дълго действащи лекарства могат да се повтарят на кратки интервали, дори при хронични болести.

Параграф - 162

Тъй като все още има само ограничен брой лекарства, чиито истински, чисти действия са точно известни, понякога се случва в списъка със симптоми на засега най-подходящото лекарство да могат да бъдат открити само част от симптомите на лекуваната болест. Такъв по-малко свършен лекарствен болестотворен агент трябва да се използва поради липса на по-свършен.

Параграф - 163

В такива случаи, разбира се, не може да се очаква пълно, неусложнено излекуване от лекарството, защото по време на употребата му се появяват няколко симптома, които не са били наблюдавани по-рано при болестта; това са странични ефекти на лекарство, което не е било съвсем подходящо. Но те не пречат значителна част от оплакването да бъде премахната от лекарството — болестните симптоми, които са подобни на тези на лекарството, — нито възпрепятстват доброто начало към излекуването. При подходящо малки дози от средството такива неизбежни странични ефекти са само леки.

Параграф - 164

Когато обаче в най-добре подбраното лекарство могат да бъдат открити само ограничен брой хомеопатични симптоми, това не уврежда излекуването, ако тези няколко лекарствени симптома са в по-голямата си част необичайни, особено характерни за болестта; тогава излекуването следва без необичайни неблагоприятни ефекти.

Параграф - 165

Ако обаче нито един от симптомите на избраното лекарство не е точно подобен на отличителните (характерни), особени, необичайни симптоми на случая и ако лекарството съответства на болестта само по неясни, общи симптоми, които не са по-точно определени (гадене, слабост, главоболие и т.н.), и ако сред известните лекарства не може да се намери по-подходящо хомеопатично средство, тогава лекарят не трябва да очаква непосредствено благоприятен резултат от употребата на това нехомеопатично лекарство.

Параграф - 166

Въпреки това, тъй като днес са известни чистите действия на по-голям брой лекарства, такава ситуация възниква много рядко, а когато все пак възникне, лошите ѝ последици се смекчават веднага щом бъде намерено точно подобно лекарство, което да последва първото.

Параграф - 167

С други думи, ако първото избрано лекарство е несъвършено хомеопатично и е предизвикало доста значителни странични действия, то при острите болести не се оставя то да изтече напълно и пациентът да бъде подложен на пълната продължителност на неговото действие. Изследва се отново вече измененото болестно състояние и се записва нова картина на болестта, състояща се от първоначалните симптоми заедно с новопоявилите се.

Параграф - 168

След като направи това, лекарят по-лесно ще намери сред известните лекарства аналог, който съответства на картината и който още с първата доза ще унищожи напълно болестта или поне ще я доближи значително до излекуване. Ако това лекарство не е съвсем достатъчно, за да възстанови здравето на пациента, се продължава по същия начин с последователни преоценки на остатъчното болестно състояние, като всеки път се избира възможно най-подходящото хомеопатично лекарство, докато се постигне пълното възстановяване на здравето на пациента.

Параграф - 169

Ако при изследването на даден случай и при първия избор на лекарство се установи, че симптомокомплексът на болестта не е достатъчно покрит от симптомите на нито едно лекарство, тъй като не са известни достатъчно лекарства, и че две лекарства си съперничат по пригодност – първото хомеопатично покрива една част от симптомите повече, а второто – друга част, не е препоръчително след даването на по-доброто от двете да се прибегне към другото, без да се преоцени случаят, а защото лекарството, намерено в началото за второ по пригодност, може вече да не отговаря на симптомите, останали при променените обстоятелства.

В такива случаи вместо второто лекарство трябва да се избере друго, хомеопатично подходящо средство за новооценения набор от симптоми.

а. И още по-малко е препоръчително да се дават и двете заедно (вж. параграф 273).

Параграф - 170

Затова тук, както и във всички други случаи, когато е настъпила промяна в болестното състояние, останалият набор от симптоми трябва да се установи наново и трябва да се избере хомеопатично лекарство, възможно най-подходящо за това ново състояние, независимо от лекарството, което преди това е изглеждало второ по пригодност.

Ако се случи лекарството, което преди това е изглеждало второ по пригодност, все пак да се окаже подходящо за останалото болестно състояние (което е рядкост), то толкова повече ще заслужава доверие, че е правилното.

Параграф - 171

При невенерическите хронични болести, следователно при онези, които най-често произлизат от псората, за постигане на излекуване често е нужно да се използват последователно няколко антипсорични лекарства, всяко от които се избира, защото е хомеопатично на групата симптоми, останали след като предишното е завършило действието си.

Параграф - 172

Подобна трудност възниква, когато в лекуваната болест няма достатъчно симптоми. Този проблем заслужава вниманието ни, защото като го преодолеем, сме премахнали почти всички трудности в този най-съвършен от всички възможни методи на лечение (освен че запасът от хомеопатично познати лекарства все още е непълен).

Параграф - 173

При болестите, които изглеждат по-трудно лечими поради привидна оскъдност на симптомите, преобладават един или два симптома, които засенчват почти всички останали. Наричаме ги непълни (едностранчиви) болести и те обикновено са хронични.

Параграф - 174

Основният им симптом може да бъде или вътрешно оплакване (например многогодишно главоболие или диария, стара кардиалгия и т.н.), или по-външно оплакване. Последните обикновено се наричат локални болести.

Параграф - 175

При непълните болести от първия вид често е въпрос само на невнимание от страна на лекаря-наблюдател, ако не открие напълно симптомите, които са налице и които биха му позволили да допълни очертанията на картината на болестта.

Параграф - 176

Въпреки това определено има някои неразположения от този вид, които дори след цялото първоначално изследване (параграфи 84 до 98) показват само няколко силни, интензивни симптома, докато останалите са неясни.

Параграф - 177

За да се доведат до успешен край такива случаи, които са много редки, се избира за начало, ръководейки се от тези няколко симптома, лекарството, което доколкото може да се прецени е най-хомеопатично подходящо.

Параграф - 178

Наистина понякога ще се случи това лекарство, избрано при стриктно спазване на хомеопатичния закон, да създаде подходящо сходната изкуствена болест, която да унищожи естествената болест, особено ако малкото симптоми на болестта са много поразителни, определени и своеобразни или особено отличителни (характерни).

Параграф - 179

Но по-често първото избрано лекарство ще бъде само отчасти подходящо поради липсата на значителен брой симптоми, които да водят до точния избор.

Параграф - 180

Тук лекарството, избрано възможно най-добре, но само непълно хомеопатично поради посочената по-горе причина, ще предизвика странични ефекти при действието си върху болестта, която е само отчасти аналогична на него, и ще примеси в организма на пациента няколко симптома от собствения си комплекс от симптоми, както в случая по-горе, където изборът е бил несъвършен поради оскъдността на хомеопатичните средства (пар. 162). Но тези симптоми същевременно са оплаквания, принадлежащи на самата болест, дори ако преди са били усещани рядко или изобщо не са били усещани.

Ще се проявят симптоми, които малко преди това пациентът не е усещал; или такива, които е усещал само неясно, ще се развият по-силно.

Параграф - 181

Не бива да се възразява, че тези странични ефекти и новопоявили се симптоми на болестта трябва да се припишат на лекарството. Те идват като резултат от употребата му, а не са само симптомите, които тази болест е била склонна да произведе сама по себе си и в този организъм, а лекарството само ги извиква и изважда наяве чрез силата си да произвежда сходни. С една дума, цялата група от симптоми, видими сега, трябва да се разглежда като принадлежаща на самата болест, като нейното истинско настоящо състояние, и по-нататъшното лечение трябва да се води съобразно с това.

а. Когато не са причинени от значителна грешка в ежедневиия начин на живот, силно възбуждане или бурна промяна в организма, като настъпване или спиране на менструацията, зачеване, раждане и т.н.

Параграф - 182

Така несъвършеният избор на лекарство, тук почти неизбежен, защото има твърде малко симптоми, служи за допълване на симптоматичното съдържание на болестта и улеснява избора на второ, по-хомеопатично лекарство.

Параграф - 183

Затова, щом дозата на първото лекарство вече няма благоприятно действие (освен ако новопоявилите се оплаквания не изискват по-спешно облекчаване поради своята сила – нещо, което почти никога не се случва при много хроничните болести, понеже дозата на хомеопатичното лекарство е толкова малка), случаят трябва да се смене наново, като се запише *status morbi* такъв, какъвто е сега, и въз основа на него трябва да се избере второ хомеопатично лекарство, точно съответстващо на настоящото състояние. То може да се избере толкова по-точно, тъй като групата от симптоми е станала по-многобройна и по-пълна. а

а. Когато обаче пациентът се чувства много зле, въпреки че симптомите му са незначителни (нещо, което е много рядко при хроничните болести и по-малко рядко при острите), така че състоянието може да се отдаде по-скоро на притъпяване на нервите му, което пречи ясно да възприема болките и оплакванията си, опиумът премахва тази вътрешна безчувственост и при вторичното си действие симптомите на болестта се проявяват ясно.

Параграф - 184

След като всяко лекарство е завършило действието си, ако се установи, че вече не е подходящо и полезно, случаят се сменя наново, като се записва групата от оставащи симптоми и отново се избира най-подходящото хомеопатично средство за тях, и така се продължава, докато пациентът се излекува.

Параграф - 185

Сред непълните болести важно място заемат т.нар. локални болести, под което разбираме промени и оплаквания, появяващи се по външните части на тялото. Досега се учеше, че само тези части са болни, без участието на останалата част от организма – абсурдна теоретична доктрина, довела до най-пагубно медицинско лечение.

Параграф - 186

Т.нар. локални състояния, възникнали съвсем наскоро и дължащи се само на външно нараняване, на пръв поглед биха заслужавали името локални болести. Но това би било така само ако нараняването е толкова незначително, че да няма никакво значение, защото външните наранявания на тялото с каквото и да е значение ангажират съучастието на целия жив организъм: появява се треска и т.н. Такива неща са истинска област на хирургията само дотолкова, доколкото се налага да се помогне на страдащите части чрез механично премахване на външните пречки пред излекуването (което само жизнената сила може да осигури), напр. чрез наместване на изкълчвания, затваряне на рани с шевове и превръзки, механично спиране на кървенето от отворени артерии, изваждане на чужди тела, проникнали в живите части, отваряне на телесна кухина за отстраняване на вещество, причиняващо безпокойство, или за изтичане на излили се или събрани течности, наместване на краищата на счупена кост и закрепването им с подходяща превръзка и т.н.

Когато обаче при такива наранявания целият жив организъм изисква ефективна динамична помощ, за да може да осъществи излекуването, както винаги става, когато силната треска, възникнала от обширни контузии, от разкъсана плът, сухожилия и съдове, трябва да се премахне с вътрешно лекарство, или когато външната болка на изгорена или ожулена част трябва да се премахне хомеопатично, тогава идва ред на услугите на лекаря и неговата динамична хомеопатична помощ.

Параграф - 187

Но неразположенията, промените и оплакванията по външните части, които изобщо не са причинени от външно нараняване или са предизвикани само от малко такова, възникват по съвсем различен начин: те възникват от вътрешно заболяване. Да се представят само като локални неразположения и да се лекуват изключително или почти изключително с местни средства или други подобни, като че ли са рани, както медицината е правила през вековете досега, е толкова абсурдно, колкото са пагубни резултатите от това.

Параграф - 188

Тези оплаквания се смятат за чисто локални и затова се наричат локални болести – сякаш се появяват единствено на места, в които организмът не участва или участва съвсем малко, или сякаш са страдания на отделни видими части, за които останалата част от живия организъм, така да се каже, не знае нищо.

а. Това е една от многото пагубни безсмислици на старата школа.

Параграф - 189

И все пак още при най-малко размисъл е очевидно, че никое външно страдание, което не се дължи на някакво особено външно нараняване, не може да възникне и да се задържи на мястото си, нито пък да се влоши, без вътрешна причина, без участието на целия организъм (който следователно е болен). Такива страдания изобщо не биха могли да се появят без съгласието на цялата останала икономия на организма и без участието на останалото живо цяло (т.е. на жизнения принцип, който прониква всички останали чувстващи и реагиращи части на организма). Всъщност те не биха могли дори да виреят, ако не са били приведени в движение от целия разстроен живот, толкова тясно са свързани помежду си всички части на организма, образувайки неделимо цяло на усещане и функция. Няма обрив по устните, няма панариций, без човекът да е болен вътрешно преди него и докато той трае.

Параграф - 190

Затова всяко правилно медицинско лечение на страдание, възникнало по външните части на тялото при малко или никакво външно нараняване, трябва да бъде насочено към цялото – към унищожаването и излекуването на общото заболяване чрез вътрешни лекарства, ако иска да бъде ефективно, сигурно, успешно и цялостно.

Параграф - 191

Това категорично се потвърждава от опита, който показва във всички случаи, че веднага след приемането му всяко активно вътрешно лекарство предизвиква при т.нар. локални болести, дори в най-отдалечените крайници на тялото, значителни промени – особено в засегнатите външни части (части, смятани от старата школа за изолирани), а също и във всяка друга част от икономията на пациента.

Ако вътрешното лекарство, предписано според съвкупността, е правилно хомеопатично, тези промени ще бъдат от най-благоприятен вид; те представляват излекуване на целия човек, заедно с изчезването на външното му страдание (без употребата на каквото и да било външно средство).

Параграф - 192

Това може да се постигне най-добре, ако при снемането на случая точните характеристики на локалното заболяване се разглеждат заедно с всички промени, оплаквания и симптоми, забележими в останалата част от икономията на пациента (включително онези, забелязани по-рано, докато той не е приемал лекарства), така че да се очертае пълната картина на болестта, преди да се избере – измежду лекарствата, чието характерно болестотворно действие е известно – хомеопатичното, което съответства на тази съвкупност от симптоми.

Параграф - 193

Това лекарство, дадено само вътрешно, едновременно премахва и излекува както локалната болест, така и съпътстващото болестно състояние на организма, и ако неразположението е възникнало наскоро, често прави това още с първата доза. Това доказва, че локалното страдание зависи изключително от болест на останалия организъм

и трябва да се разглежда само като неотделима част от цялата болест, като един от най-важните ѝ и най-изразени симптоми.

Параграф - 194

Нито при локалните болести, които са остри и възникват бързо, нито при онези, които съществуват от дълго време, е полезно да се втрива или прилага върху мястото външно средство, дори и специфичното, което би било хомеопатично лечебно, ако се употреби вътрешно, и дори ако едновременно се дава и вътрешно. Това е така, защото острите местни страдания (напр. възпаления на отделни части, еризипел и т.н.), които дължат произхода си не на външно нараняване със съответна сила, а на динамични, вътрешни причини, отговарят най-надеждно (обикновено без друга помощ) на вътрешни лекарства, избрани от общия запас на изпитаните средства и хомеопатично подходящи за явните в момента вътрешни и външни състояния на организма. Но ако тези болести не отстъпят напълно пред тях и ако, макар пациентът да живее правилно, в страдащата част и в целия организъм все още остава остатък от болест, който жизнената сила не може да преодолее, тогава, както нерядко се случва, остро локално неразположение се дължи на избухване на псориаза, която досега е дремела вътре и сега е на път да се развие в явна хронична болест.

Параграф - 195

В такива случаи, които не са редки, след като остро състояние бъде преодоляно доколкото е възможно, трябва да се предприеме подходящо антипсорично лечение на тези остатъчни оплаквания и на предишното болестно здравословно състояние, обичайно за пациента, за да се постигне пълно излекуване. При хроничните локални болести, които не са явно венерически, антипсоричното вътрешно лечение във всеки случай е преди всичко онова, което се изисква. а

а. Както съм посочил в книгата си „Хроничните болести“.

Параграф - 196

Човек би могъл да помисли, че излекуването на такива болести би се ускорило, ако лекарството, намерено за хомеопатично правилно за съвкупността от симптомите, се

употребява не само вътрешно, но и външно, с довода, че прякото действие на лекарството върху мястото, където е локализирана болестта, би предизвикало по-бърза промяна в нея.

Параграф - 197

Но такова лечение е напълно укоримо не само при локалните симптоми, произлизащи от псорния миазм, но и при онези, произлизащи от сифилитичния или сикозния миазм, защото употребата на лекарство локално едновременно с вътрешната му употреба, при болести, чийто главен симптом е упорито местно страдание, има сериозния недостатък, че чрез локалното прилагане този главен симптом (локалната болест) а обикновено изчезва от погледа, преди вътрешната болест да е унищожена, и така ни заблуждава с привидност за пълно излекуване. Най-малкото преждевременното изчезване на този локален симптом затруднява, а в някои случаи дори прави невъзможно да се прецени дали цялата болест е била унищожена от едновременно употребеното вътрешно лекарство.

а. Скорошен обрив от краста, шанкър, кондилом.

Параграф - 198

По същата причина е напълно укоримо лекарство, което има силата да лекува, когато се дава вътрешно, да се прилага само външно върху локалните симптоми на хронични миазматични болести. Защото ако локалният симптом на хроничната болест бъде премахнат само с външни, непълноценни средства, човек остава в неведение относно вътрешното лечение, което е съществено за пълното възстановяване на здравето. Главният симптом (локалната болест) е изчезнал и са останали само други, по-трудно различими симптоми, които са по-малко устойчиви и постоянни от него и често не са достатъчно особени и характерни, за да дадат ясен и пълен облик на болестната картина.

Параграф - 199

Освен това, ако хомеопатично подходящото за болестта лекарство все още не е намерено към момента, когато локалният симптом бъде унищожен с разяждащо или изсушаващо външно средство или хирургически, а случаят става много по-труден, защото останалите

симптоми са твърде неопределени (нехарактерни) и непостоянни и защото вече не виждаме външния главен симптом, който най-вече би могъл да определи правилното лекарство и да ни накара да го използваме вътрешно, като така унищожим болестта напълно.

а. Както се случваше, преди да открия лекарствата за кондиломатозната болест (и антипсоричните лекарства).

Параграф - 200

Ако той все още беше налице по време на вътрешното лечение, би могло да се намери хомеопатичното лекарство за цялата болест. След като то бъде намерено и докато се прилага само вътрешно, продължаващото присъствие на локалната болест би показвало, че излекуването още не е завършено; от друга страна, ако локалната болест заздравее без никаква потискаща външна намеса, това би показвало неоспоримо, че злото е изкоренено и че желаното излекуване на цялата болест е постигнато – така че той е безценна, незаменима помощ за постигане на пълно излекуване.

Параграф - 201

Изглежда, че когато е обременена с хронична болест, която не може да преодолее със собствени средства, жизнената сила решава (инстинктивно) да образува локална болест на някоя външна част с единствената цел да успокои вътрешната болест, която иначе би застрашила жизненоважните органи и живота. Тя създава и поддържа болест на външна, несъществена за живота част, като че ли отклонява и прехвърля вътрешната болест към заместваща я локална. По този начин локалната болест заглушава вътрешната болест за известно време, без обаче да може да я излекува или съществено да я намали. а

Локалната болест никога не е нищо друго освен част от цялостта на болестта, но част, непропорционално развита от органичната жизнена сила и прехвърлена към по-малко опасна (външна) част на тялото, за да успокои вътрешната болест.

Както казахме, жизнената сила постига толкова малко за намаляването или излекуването на цялата болест чрез този заглушаващ я локален симптом, че напротив – тъй като вътрешната болест постепенно нараства, природата трябва все повече да разширява и

засилва локалния симптом, за да продължи той да служи като заместител, който успокоява нарастващата вътрешна болест. Старите язви на краката се влошават при неизлекувана вътрешна псора, шанкърът се увеличава при неизлекуван сифилис, кондиломите се умножават и растат при неизлекувана сикоза, докато цялата вътрешна болест сама нараства с времето.

а. Фонтанелите на лекарите от старата школа имат подобно действие. Тези изкуствени язви на външна част успокояват някои вътрешни хронични оплаквания, но само за много кратко време (докато предизвикват в болния организъм непривично болезнено дразнене), и не са в състояние да ги излекуват; вместо това те отслабват и рушат целия организъм много повече, отколкото инстинктивната жизнена сила прави с повечето си метастази.

Параграф - 202

Ако лекарят от старата школа унищожи локалния симптом с някакво външно средство, мислейки, че така лекува цялата болест, природата компенсира това, като събужда вътрешното страдание и другите симптоми, които са дремели досега наред с локалната болест, т.е. тя засилва вътрешната болест. В такива случаи обикновено се казва, неправилно, че локалната болест е била прогонена обратно в тялото или към нервите чрез външни средства.

Параграф - 203

Всяко външно лечение, което премахва тези локални симптоми от повърхността на тялото, без да е излекувана вътрешната миазматична болест – например премахването на обрива при краста с всякакви мазила, изгарянето на шанкъра с разяждащи вещества, унищожаването на кондиломите само чрез изрязване, превързване или каутеризация – такова пагубно външно лечение, досега толкова широко разпространено, се е превърнало в най-честия източник на безбройните хронични страдания, с имена и без имена, под които човечеството така всеобщо стене. Това е едно от най-големите престъпления, които медицинското съсловие би могло да извърши, и въпреки това досега то е било общоприетата процедура и университетите са учили, че тя е единствената. а

а. Тъй като всички лекарства, които биха могли да дадат в допълнение към това външно лечение, само влошават болестта, защото техните средства нямат специфична лечебна сила спрямо цялостта на болестта, но със сигурност атакуват и отслабват организма и му причиняват други хронични лекарствени болести.

Параграф - 204

Освен всички хронични неразположения, оплаквания и болести, произтичащи от продължителен нездравословен начин на живот (параграф 77), и безбройните хронични лекарствени болести (параграф 74), произтичащи от неразумното, упорито, насилствено и пагубно лечение, което старата школа прилага често дори при незначителни оплаквания, повечето хронични болести се развиват от тези три хронични миазми: вътрешен сифилис, вътрешна сикоза, но най-вече и в несъразмерно голяма степен – вътрешна псора.

Всяка от тези миазми вече е обхванала целия организъм и е проникнала във всичките му части преди появата на първичния, заместващ локален симптом (обрива при краста при псората, шанкъра или ингвиналния бубон при сифилиса и кондилите при сикозата), който възпрепятства пълното ѝ проявление.

Ако чрез външни средства тези миазми бъдат лишени от заместващите локални симптоми, които успокояват общото вътрешно страдание, рано или късно неизбежно трябва да се развият и напълно да се проявят характерните болести, които Създателят на природата е предопределил за всяка от тях, и така да разпространят цялата безименна мизерия, невероятното множество хронични болести, които измъчват човешкия род от стотици и хиляди години.

Никоя от тях не би се проявявала толкова често, ако лекарите мъдро се бяха стремили да излекуват тези три миазми из основи и да ги угасят в организма изключително чрез вътрешно приложение на подходящите за всяка от тях хомеопатични лекарства, без да нарушават външните им симптоми с локално лечение (бележка към параграф 282).

Параграф - 205

Хомеопатичният лекар никога не лекува с локални средства нито един от тези първични симптоми на хроничните миазми, нито някой от вторичните, възникващи при тяхното развитие (нито с външни динамично действащи, нито с механични средства). а Вместо това той лекува само голямата основна миазма, след което и първичните (с изключение на някои случаи на дълготрайна сикоза), и вторичните ѝ симптоми също изчезват от само себе си. Но тъй като това никога не е бил методът на лечение, следван преди хомеопатичният лекар да се появи, той обикновено установява, че първичните симптоми б за съжаление вече са били унищожени външно от предишни лекари, и сега му се налага да се занимава по-скоро с вторичните, т.е. с онези, които произтичат от пълното проявление и развитие на вътрешно обитаващите миазми – най-често с хроничните болести на вътрешната псора. В книгата си за хроничните болести, към която тук насочвам

читателя, съм изложил вътрешното лечение на тези миазми толкова изчерпателно, колкото може да го направи един лекар след много години размисъл, наблюдение и опит.

а. Затова не мога например да препоръчам т.нар. рак на устната или лицето (продукт, може би, на напреднала псора, нерядко съчетана със сифилис) да се отстранява с арсеновия препарат на Козмо – не само защото това лечение е изключително болезнено и често се проваля, но особено защото, когато все пак отстрани злокачествената язва от мястото, основното страдание ни най-малко не е намаляло; затова съхраняващата живота сила трябва да премести огнището на общата вътрешна болест към по-важна част на организма (както прави при всички метастази), така че следват слепота, глухота, лудост, астма, воднянка, апоплексия и т.н. Освен това тази съмнителна процедура за отстраняване на локалната злокачествена язва с локалния арсенов препарат успява само когато язвата не е твърде голяма, когато не е сифилитична и когато жизнената сила е все още много енергична; но тъкмо в такива случаи пълното вътрешно излекуване на цялата основна болест е все още възможно.

Подобни резултати настъпват, ако без предварително излекуване на вътрешно обитаващата миазма ракът на лицето или гърдата се отстрани само хирургически или се изрязват капсулирани тумори. Последва нещо по-лошо; най-малкото смъртта идва по-бързо. Това се е случвало в безброй случаи, но въпреки това при всеки нов случай старата школа продължава сякаш да причинява същото нещастие.

б. Обрив при краста, шанкър (ингвинален бубон), кондиломи.

Параграф - 206

Преди да започне лечението на хронична болест, лекарят трябва най-грижливо да разпита дали пациентът е имал сифилитична инфекция (или кондиломна гонорея). а Ако е имал, тъкмо тя трябва да се лекува, и ако симптомите са изключително сифилитични (или на по-рядката кондиломна болест), само тя – но в последно време такива чисти случаи са много редки. Във всеки случай на псора с предишна история на такава инфекция последната трябва да се вземе предвид, защото ще е усложнила псората. Това винаги се е случило, когато има венерически симптоми, които не са чисти.

Когато лекарят смята, че пред него е стар случай на сифилис, той винаги или почти винаги е комбиниран (усложнен) главно с псора, защото вътрешната хронична болест на крастата (псората) е далеч най-честата основна причина за хроничните болести. Понякога той ще се сблъска и с двата миазъма, допълнително усложнени със сикоза, при хронични случаи, които са имали и тази инфекция. Но далеч по-често единствено псората е основната причина за всички останали хронични оплаквания (каквото и име да носят) – оплаквания,

които обикновено са били изострени и чудовищно обезобразени от предишна алопатична непохватност.

а. При такива разпитвания човек не бива да се заблуждава от по-обичайните обяснения на пациентите или близките им, които приписват произхода на хроничните болести, дори на най-тежките и застарели, или на настинка, хваната преди много години (от намокряне или от студена напитка, изпита в разгорещено състояние), или на уплаха, или на вдигане на тежест, или на силно вълнение (дори понякога на магия) и т.н. Такива неща са твърде незначителни, за да предизвикат хронична болест у здрав човек, да я поддържат в продължение на много години и да я карат да расте от година на година, както става при всички хронични болести, принадлежащи към развилата се псора. Много по-важна причина от тези припомнени злополуки трябва да стои в основата на началото и продължаването на едно значително застаряло страдание. Такива предполагаеми възбуждащи причини могат да посочат само момента, в който един хроничен миазъм е бил пробуден.

Параграф - 207

След като получи горната информация, хомеопатичният лекар трябва още да разпита за предишните алопатични лечения, на които е бил подложен хронично болният пациент – основните и най-често използваните лекарства, които са се намесили в случая, минералните бани и техните резултати, – за да разбере до известна степен израждането на първоначалното болестно състояние и доколкото е възможно да коригира това изкуствено влошаване или поне да избегне лекарствата, с които вече е било злоупотребено.

Параграф - 208

След това трябва да се вземат предвид възрастта на пациента, начинът му на живот, храненето, заниманията, домашната обстановка, социалното положение и т.н., за да се установи дали тези неща влошават страданието му и до каква степен биха могли да подпомогнат или да попречат на лечението. По същия начин не бива да се пренебрегва и неговото емоционално и душевно разположение, за да се установи дали то не би могло да бъде пречка за лечението и дали не е необходимо психологическо внимание, за да бъде то насочено, насърчено или променено.

Параграф - 209

Едва тогава лекарят трябва в многократни разговори с пациента да се постарее да проследи болестната му картина възможно най-пълно, по указания по-горе начин, за да запише най-поразителните, най-особените (характерни) симптоми. Въз основа на тази информация той започва лечението, като избира първото (антипсорно и т.н.) средство според възможно най-голямото сходство на симптомите.

Параграф - 210

Към псората спадат почти всички онези болести, които нарекох непълни (едностранчиви) и които поради своята непълнота изглеждат по-трудни за излекуване – болести, при които всички останали симптоми са някак скрити зад един-единствен, главен, преобладаващ симптом. Такива са така наречените емоционални и душевни болести. Те обаче не образуват клас болести, напълно отделен от всички останали, защото дори при така наречените физически болести емоционалното и душевното състояние винаги е засегнато.а При всички лекувани болести психичното състояние на пациента трябва да се записва сред съвкупността от симптоми като един от най-важните, ако човек иска да има вярна картина на болестта, въз основа на която да постигне успешно хомеопатично излекуване.

а. Колко често например при най-мъчителни, продължаващи от много години болести се среща кротък, мек нрав, който предизвиква у лекаря нежна загриженост и състрадание? Но когато той надвие болестта и възстанови пациента, както често се случва при хомеопатично лечение, нерядко бива изненадан и потресен от ужасната промяна в характера на пациента: често се проявяват неблагодарност, коравосърдечие, необичайна злоба и нрав, който е най-позорен и унизителен за човечеството. Това са точно качествата, които този пациент е имал, преди да се разболее.

Често се случва хора, които са били търпеливи, докато са били здрави, да стават упорити, буйни, припрени или непоносими и своенравни – дори нетърпеливи или отчаяни – когато са болни; онези, които са били сдържани и скромни, стават неприлични и безсрамни; онези, които са имали бистър ум, стават тъпоумни; онези, които са били склонни към слабоумие, изглеждат станали някак по-умни и по-разумни; онези, които са се решавали бавно, придобиват голямо присъствие на духа и решителност и т.н.

Параграф - 211

Това е толкова важно, че психичното състояние на пациента често е решаващият фактор при избора на хомеопатичното средство, защото то е особено характерен симптом и такъв, който най-малко от всички може да остане скрит от внимателно наблюдаващия лекар.

Параграф - 212

Създателят на лечебните сили е взел специални мерки и по отношение на този главен аспект на всички болести – промененото емоционално и душевно състояние, защото в света няма мощно лекарствено вещество, което да не променя много осезаемо емоционалното и душевното състояние на здравия човек, който го изпитва, и всяко лекарство прави това по свой собствен, отличителен начин.

Параграф - 213

Затова човек никога няма да лекува в съгласие с природата – т.е. хомеопатично, – ако при всички случаи на болест, дори при острите, не взема предвид душевните и емоционалните промени заедно с останалите симптоми и ако за лечение не избере измежду средствата такъв болестотворен агент, който може да предизвика собствено емоционално или душевно състояние, подобно на това на болестта, а както и други симптоми, подобни на тези на болестта.

а. Така *Aconitum napellus* рядко или никога няма да излекува нито бързо, нито трайно, ако нравът е спокоен и невъзмутим; нито *Nux vomica*, ако е кротък и флегматичен; нито *Pulsatilla*, ако е весел, жизнерадостен и своенравен; нито *Ignatia*, ако е уравновесен и без боязливост или раздразнителност.

Параграф - 214

Това, което имам да предам относно лечението на душевните и емоционалните болести, се свежда до съвсем малко; те трябва да се лекуват точно по същия начин като всички други болести, а не по различен – т.е. със средство, с болестотворен агент, способен да предизвика в тялото и психиката на здрави хора симптоми, възможно най-подобни на тези на случая.

Параграф - 215

Почти всички така наречени душевни и емоционални болести не са нищо друго освен физически болести, при които характерният за всяка от тях симптом на душевно и емоционално разстройство се засилва повече или по-малко бързо, докато физическите симптоми намаляват, докато накрая болестта достигне най-поразителното състояние на непълнота – почти като местна болест, пренесена в невидимо фините душевни или емоционални органи.

Параграф - 216

Има много случаи, при които една застрашаваща живота така наречена физическа болест – нагнояване на белите дробове или разрушаване на някой друг жизненоважен орган, или някое друго бурно (остро) страдание (напр. по време на родилния период и т.н.) – се изразжда в лудост или в някакъв вид меланхолия или мания чрез бързото засилване на психичния симптом и по този начин напълно премахва заплахата за живота, причинена от физическите симптоми, които междувременно се подобряват почти до здраве или по-скоро дотогава, докато тяхното неясно продължаващо присъствие може да бъде доловено само от лекар, който наблюдава упорито и отблизо. По този начин случаите се изразждат в непълна, така да се каже, местна болест, при която психичният симптом, преди само слабо изразен, е нараснал дотолкова, че да стане главен симптом, който в голяма степен измества останалите (физически) симптоми и палиативно смекчава тяхната сила; с една дума, засягането на по-грубите физически органи е, така да се каже, пренесено и отклонено към почти духовните душевни и емоционални органи, които завинаги остават извън обсега на анатомичния скалпел.

Параграф - 217

В тези случаи лекарят трябва внимателно да изследва съвкупността от симптоми – преди всичко, разбира се, за да разбере точно особения характер на главния симптом, т.е. специфичното душевно и емоционално състояние, преобладаващо във всеки отделен случай, – но също и за да открие физическите симптоми, така че измежду средствата, чието чисто действие е известно, да намери хомеопатичен лекарствен болестотворен агент, който да угаси болестта в нейната съвкупност – средство, което съдържа сред своите симптоми с възможно най-голяма степен на сходство не само физическите симптоми на случая, но и преди всичко неговото душевно и емоционално състояние.

Параграф - 218

Първото, което принадлежи към симптоматичната картина на тези болести, е точното описание на всички симптоми на предишната така наречена физическа болест, преди тя да се изроди в душевна или емоционална болест чрез непропорционалното нарастване на душевния симптом. Това може да се научи от разказите на близките.

Параграф - 219

Продължаващото прикрито присъствие на тези по-ранни физически симптоми се потвърждава от факта, че от тях остават следи – следи, които не са очевидни, но които изпъкват в моменти на просветление, когато душевната болест временно отстъпва.

Параграф - 220

Ако към тези симптоми се добави душевното и емоционалното състояние, точно наблюдавано от близките и от самия лекар, а се получава пълна картина на болестта, за която измежду (антипсорните и др.) средства може да се избере лекарство, способно да предизвика точно подобни симптоми и особено подобно душевно разстройство, така че болестта да бъде излекувана хомеопатично. Така постъпваме, когато душевната болест е продължила известно време.

а. Често то изглежда, че се редува периодично, напр. след няколко дни на буйна лудост или ярост следват други дни на мълчалива меланхолична потиснатост и т.н., или пък състоянието се връща само през определени месеци от годината.

Параграф - 221

Ако обаче лудостта или манията (предизвикана от уплаха, яд, алкохол и т.н.) внезапно избухне като остра болест от обичайно спокойното състояние на пациента, макар че почти винаги възниква от вътрешната псора (като пламък, лумнал от нея), в този начален, остър стадий тя трябва незабавно да се лекува не с антипсорни средства, а с лекарства като Aconite, Belladonna, Stramonium, Hyoscyamus, Mercurius и т.н., избрани от другата група изпитани средства и давани във високопотенцирани, фини хомеопатични дози, така че да бъде овладяна дотам, че псората временно да се върне в предишното си, почти латентно състояние, в което пациентът изглежда здрав.

Параграф - 222

Но такъв пациент, избавен от остра душевна или емоционална болест с тези непсорни средства, никога не бива да се смята за излекуван; напротив, не бива да се губи време, за да бъде той напълно освободен чрез продължително антипсорно (евентуално и антисифилитично) лечение от хроничния миазм на псората, а който сега отново е в покой, но е много склонен да се възобнови в пристъпи на същата душевна или емоционална болест. След това не е нужно да се опасяваме от подобни бъдещи пристъпи, при условие че пациентът спазва предписания му режим.

а. Много рядко се случва една душевна или емоционална болест, която вече е донякъде хронична, да отшуми спонтанно (т.е. вътрешната хронична болест да се върне в по-грубите физически органи). Понякога това става, например когато пациент на психиатрично заведение бъде изписан като привидно излекуван. Иначе всички психиатрични заведения досега са оставали препълнени, така че множеството душевноболни, чакащи да бъдат приети, почти никога не намират свободно място, освен ако някой не умре. Нито един от пациентите там не е истински и трайно излекуван от старата школа! Това е убедително доказателство (сред много други) за пълната безполезност на нелекуващото изкуство на старата школа, което алопатите, колкото и да е смешно, самохвално почитат, наричайки го рационална медицина. От друга страна, колко често истинското лечебно изкуство (истинската, чиста хомеопатия) е възвръщало на тези нещастни хора тяхното душевно и физическо здраве и ги е връщало на близките им и на света!

Параграф - 223

Но без антипсорно (евентуално и антисифилитично) лечение почти със сигурност може да се очаква скорошен, по-упорит и по-тежък нов пристъп на лудост, предизвикан от възбуждаща причина, още по-незначителна от онази, която е предизвикала първия пристъп. По време на този нов пристъп псората обикновено достига пълното си развитие и се превръща в периодично или постоянно душевно разстройство, което е по-трудно да се излекува антипсорно.

Параграф - 224

Ако душевната болест все още не е напълно развита и ако все още има известно съмнение дали тя действително произлиза от физическа болест, или от лошо възпитание,

лоши навици, извратен морал, липса на душевна дисциплина, суеверие или невежество, следното ще помогне да се реши.

В последния случай тя ще намалее и ще се подобри от разбиране, добронамерени увещания, утешителни доводи, сериозни и разумни обяснения. От друга страна, истинската емоционална или душевна болест, дължаща се на физическа болест, бързо се влошава при такъв подход: меланхолията става по-дълбока, по-жаловита, по-неутешима и по-затворена; злобната лудост става по-злостна; глупавото бърборене става забележимо по-безсмислено.^а

а. Изглежда, че тук душата на пациента се чувства разстроена и опечалена от истината на тези разумни съвети и въздейства върху тялото, сякаш иска да възстанови изгубената хармония; но тялото в своята болест реагира твърде силно върху душевните и емоционалните органи и ги хвърля в още по-голям смут, като отново прехвърля своите страдания обратно върху тях.

Параграф - 225

Обратно, както казахме, съществуват, разбира се, и някои психични болести, които не са се изродили просто от физически; вместо това, при съвсем леко физическо неразположение, те възникват и произтичат от психиката – от продължителна скръб, огорчение, гняв, унижение и многократно излагане на страх и уплаха. С времето такива психични болести често силно увреждат физическото здраве.

Параграф - 226

Само тези емоционални болести, които възникват и се поддържат чрез ума, и само онези, които са все още пресни и не са увредили твърде много физическото здраве, могат бързо да бъдат превърнати в психично благополучие чрез психологически средства като доброта, приятелско увещание и призив към разума, а често и чрез умела измама. В тези случаи, при правилен начин на живот, изглежда, че последва и физическо благополучие.

Псорният миазм обаче лежи и в основата на тези болести; просто той все още не е близо до пълното си развитие. За да се увери, че пациентът няма да рецидивира в подобна душевна болест, което би могло да се случи твърде лесно, лекарят трябва да му приложи основно антипсорно (евентуално и антисифилитично) лечение.

Параграф - 228

При душевните и емоционалните болести, които възникват от физическа болест и които могат да бъдат излекувани само с хомеопатични средства срещу вътрешния миазм (заедно с внимателно регулиран начин на живот), близките и лекарят, разбира се, трябва също грижливо да поддържат правилното психологическо отношение към пациента, като го обграждат с емоционална подкрепа. Те трябва да посрещат буйното безумие със спокойно безстрашие и твърда, хладна решителност; мъчителните вопли – с мълчаливо състрадание в изражението и държанието; безсмисленото бърборене – с мълчание, което не е съвсем безразлично; отвратителното, противно поведение и говор – с пълно невнимание. Те трябва да вземат мерки да предотвратят повреждането на имущество, без да укоряват пациента за това, и да уредят всичко така, че телесните наказания и мъченията да бъдат напълно изключени.а

Даването на лекарствата е единственото нещо, за което би могло да се оправдае използването на сила, но в хомеопатията това е улеснено от факта, че малките дози, необходими за излекуването, никога не се усещат на вкус и затова могат да се дават на пациента в питието му, напълно без негово знание, което прави всякаква сила ненужна.

а. Коровосърдечното безразсъдство на лекарите в много заведения от този вид е поразително; без да търсят единствения правилен начин за лечение на такива болести чрез хомеопатичния лекарствен (антипсорен) метод – единствения, който действа, – те имат безчовечността да измъчват тези най-жалки пациенти с жестоки побоища и други мъчителни изтезания. С това безсъвместно и позорно поведение те се унижават далеч под нивото на тъмничарите, които налагат такива наказания на престъпниците само защото това е тяхно задължение. Тези хора, напротив, унижени от чувството за собствената си медицинска некадърност, изглежда си изкарват яда за предполагаемата nelечимост на душевните и емоционалните болести, като проявяват жестокост към самите жалки, невинни страдащи. Те са твърде невежи, за да помогнат, и твърде мързеливи, за да възприемат терапия, която действа.

Параграф - 229

От друга страна, противореченето, готовото съгласие, суровото порицание, обидите, слабостта и плахото отстъпване са напълно неуместни – всички еднакво вредни за ума и духа на такива хора. Но най-много ги огорчават и влошават болестта им присмехът, лъжата и прозрачните измами.

Лекарят и придружителите винаги трябва да се държат така, сякаш вярват, че такива пациенти са с ума си.

Трябва да се опитаме да отстраним всичко външно, което дразни техните сетива или чувства. За помрачения им ум няма развлечение, няма здравословна забава, няма поука, няма начин – чрез слово, книга или каквото и да било друго – да се успокоят душите им, които тънат или беснеят в оковите на болното тяло, няма начин да се оживи духът им освен чрез излекуване. Едва когато физическото им здраве се подобри, покоят и утехата отново огряват духа им.а

а. Излекуването на луди, буйстващи и меланхолични пациенти може да се постигне само в заведение, специално предназначено за тази цел, а не у дома при семействата им.

Параграф - 230

При всеки отделен случай на душевна или емоционална болест (а те са невероятно разнообразни), ако избраните средства са в пълно хомеопатично съответствие с вярно начертаната картина на болестта, често най-малките възможни дози са достатъчни, за да предизвикат доста бързо най-поразително подобрение.

Това никога не се постига с огромните, чести дози на всички останали неподходящи (алопатични) лекарства, използвани, докато не убият пациента.

Ако има достатъчно голям избор от хомеопатични лекарства, чието чисто действие е известно, неуморното търсене на най-подходящото от тях става по-лесно в тези случаи поради факта, че техният главен симптом – емоционалното и душевното състояние – се проявява с несъмнена яснота.

Наистина, въз основа на богат опит мога да заявя, че голямото превъзходство на хомеопатията над всяка друга мислима терапия никъде не се разкрива така тържествуващо, както при застарелите емоционални и душевни болести, възникнали от физическа болест или съпътстващи я.

Параграф - 231

Сега трябва да разгледаме интермитентните болести – не само онези, които се повтарят през определени интервали, като многобройните интермитентни трески и привидно нетрескавите повтарящи се оплаквания, но и онези, при които определени болестни състояния се редуват с други от различно естество през неопределени интервали.

Параграф - 232

Последните, редуващите се болести, също са много многобройни.а Но всички те принадлежат към хроничните болести; обикновено те са продукт само на развилата се псора, рядко усложнена със сифилитичен миазъм. Затова в първия случай те трябва да се лекуват с антипсорни средства, а във втория – с антипсорни, редувани с антисифилитични, както е обяснено в моята книга за хроничните болести.

а. Две или дори три различни състояния могат да се сменят едно след друго: напр. при двойно редуващите се болести може да се случи постоянни болки в краката и т.н. да се появят веднага щом възпалението на окото отшуми, а то отново да се прояви веднага щом болката в крайниците отшуми; спазми и гърчове могат да се редуват непосредствено с всяко друго оплакване на тялото или на част от него; а при тройно цикличните болести може да се открие, сред постоянна болнавест, внезапни периоди на привидно благополучие и напрегнато увеличаване на душевните и физическите сили (прекомерна веселост, прекалено възбудена телесна живост, преувеличено чувство за благополучие, неумерен апетит и т.н.), последвани от също толкова внезапно мрачно, меланхолично настроение, непоносимо хипохондрично емоционално състояние с нарушения на много жизнени функции като храносмилане, сън и т.н., последвани на свой ред и също толкова внезапно от обичайното неразположение. Подобни неща се случват и при много други циклични болести с множество фази. Често при появата на новата фаза не може да се забележи и следа от предишната; в други случаи няколко симптома от предишното състояние остават по време на началото и продължаването на следващото. Понякога последователните болестни състояния са напълно противоположни по природа, напр. меланхолия, периодично редуваща се с весела лудост или бяс.

Параграф - 233

Интермитентните болести са такива, при които едно и също болестно състояние се връща през доста определени интервали сред привидно благополучие и отминава след също толкова определен период. Това се среща както при привидно нетрескави състояния, които въпреки това идват и си отиват през определени интервали, така и при трескавите – различните интермитентни трески.

Параграф - 234

Споменатите привидно нетрескави болестни състояния, които се повтарят през определени интервали у един и същ пациент (те обикновено не се появяват спорадично или епидемично), винаги принадлежат към хроничните болести (в повечето случаи чисто псорни, само рядко усложнени със сифилис) и могат успешно да се лекуват като такива.

Понякога обаче е необходимо междинно прилагане на много малка доза потенциран разтвор от хининова кора (Cinchona), за да се угаси напълно периодичността на болестта.

Параграф - 235

Що се отнася до интермитентните трески, които са спорадични или епидемични (а не ендемичните за блатистите местности), а често откриваме, че всеки пристъп също се състои от две редуващи се, противоположни една на друга фази (студ – горещина, горещина – студ), но още по-често, че се състои от три фази (студ – горещина – пот). Затова средството за тях, избрано от групата на изпитаните средства (обикновено не антипсорни), в идеалния случай трябва да може да предизвика у здрав човек по подобен начин и двете, или и трите последователни състояния, или поне да съответства възможно най-хомеопатично на най-силното и най-характерното от последователните състояния – студа, горещината или потта – заедно с придружаващите го симптоми.

Въпреки това изборът на най-точното хомеопатично средство трябва да се определя преди всичко от симптомите, които пациентът има извън пристъпите си.^b

Досега общоприетата патология, все още в своето неразумно детство, е признавала само една-единствена интермитентна треска, която нарича също малария, и не прави други разграничения освен интервалите, през които пристъпите се повтарят (ежедневна, тридневна, четиридневна и т.н.). Съществуват обаче много по-значими разлики между тези трески, отколкото интервалите им на повторение. Има безброй различни видове от тези трески: много от тях изобщо не могат да се нарекат малария, защото пристъпите им се състоят само от горещина; други се характеризират само със студ, със или без последваща пот; при трети пациентът е обективно студен навсякъде, но има усещане за горещина, или е обективно горещ, докато изпитва студ; при други един пристъп се състои само от тръпки или обикновена зиморничавост, последвани от чувство на благополучие, докато следващият се състои само от горещина, последвана или не от пот; при други първо идва горещината, а студът – едва по-късно; при други след студен и горещ стадий следва безтрескав период, а при втори пристъп, често много часове по-късно, има само пот; при други изобщо няма пот или има само пот, без горещина или студ, или пот само по време на горещината. Има безброй други разлики, главно в придружаващите симптоми – особен вид главоболие, лош вкус в устата, гадене, повръщане, диария, прекомерна жажда или липса на жажда, особени болки в крайниците или корема, нарушения на съня, делириум, емоционални разстройства, гърчове и т.н. – всички те появяващи се преди, по време или след студа, горещината или потта. Всички това очевидно са интермитентни трески от много различни видове и очевидно всяка от тях изисква собствено (хомеопатично) лечение.

Вярно е, че почти всяка от тях може да бъде потисната (както толкова често се случва) с чудовищно големи дози хининова кора или нейното производно – хининов сулфат: хининът угасва периодичността, но пациентите с интермитентни трески, за които хининовата кора не е показана (като всички онези интермитентни трески, които епидемично нахлуват в цели области, дори планински), не са излекувани, когато тази периодичност бъде угасена. Напротив! Те са просто болни по друг начин, често много по-болни отпреди, от особената хронична болест, причинена от хинина, която по правило едва ли може да бъде изкоренена дори след продължително лечение с истинското лечебно изкуство. Това ли е тяхната представа за излекуване?

Барон фон Бьонингхаузен пръв изясни по най-добрия начин тази тема, която изисква толкова голяма предпазливост, и улесни избора на средство за тези различни епидемични трески в своя труд *Versuch einer homöopathischen Therapie der Wechselfieber*, Мюнстер, Регенсберг, 1833 г.

Параграф - 236

В такива случаи лекарството е най-полезно и ефективно, ако бъде дадено веднага след или поне много скоро след края на пристъпа, когато пациентът донякъде се е възстановил от него. По този начин средството има време да предизвика в организма всички лечебни промени, на които е способно, без смут и насилие.

От друга страна, ако лекарството бъде дадено непосредствено преди пристъп, колкото и специфично показано да е то, действието му съвпада с новия пристъп и предизвиква такава реакция, такова силно противодействие в организма, че се превръща в нападение, което най-малкото изразходва голяма част от силите на пациента, ако не застрашава направо живота му.а

а. Това се вижда в случаите – не съвсем редки, – когато умерена доза опиум, дадена по време на тръпките, бързо е завършила със смърт.

Параграф - 237

Но ако интервалът между пристъпите е много кратък, както се случва при някои много тежки трески, или ако е замъглен от остатъци от предишния пристъп, хомеопатичното средство трябва да се даде, когато потенето или последните симптоми на отминаващия пристъп започнат да отшумяват.

Параграф - 238

Доста често подходящото лекарство заличава няколко пристъпа с една-единствена малка доза и може дори да бъде достатъчно, за да възстанови здравето. Но в повечето случаи трябва да се дава нова доза след всеки пристъп. При благоприятното обстоятелство, че естеството на симптомите не се е променило, това ще бъде същото лекарство.

Неотдавнашното откритие на най-добрия метод за повтаряне на дозите прави възможно това да става без вредни последици (вж. бележките към § 270). Всяка следваща доза се динамизира с десет или дванадесет сукусии на шишенцето, съдържащо лекарствения разтвор.

Въпреки това интермитентната треска понякога (макар и рядко) се връща, след като пациентът се е чувствал добре няколко дни. Но това завръщане на същата треска след период на здраве е възможно само ако болестотворният агент, който първоначално е предизвикал интермитентната треска, продължава непрекъснато да упражнява влиянието си върху оздравяващия, както се случва в блатистите местности. В такива случаи трайно излекуване често е възможно само чрез отстраняване на тази възбуждаща причина (например чрез престой в планината, ако става дума за блатна треска).

Параграф - 239

Тъй като почти всяко лекарство в своето чисто действие предизвиква собствена особена треска (дори вид интермитентна треска, различна от всички останали), в голямото царство на лекарствата съществуват хомеопатични средства за многобройните естествени интермитентни трески, а средства за много от тях могат да бъдат намерени още сега сред умерения брой средства, които вече са изпитани върху здрави хора.

Параграф - 240

Но ако средството, установено като хомеопатично специфично за дадена преобладаваща епидемия от интермитентна треска, не постигне пълно излекуване при някой пациент и ако излекуването не е било попречено от живеенето му в блатиста местност, това винаги означава, че на заден план стои псорният миазъм и че трябва да се прилагат антипсорни лекарства до постигане на пълно излекуване.

Параграф - 241

Епидемиите от интермитентни трески, възникващи извън местата, където интермитентните трески са ендемични, имат естеството на хронични болести, съставени

от отделни остри пристъпи. Всяка отделна епидемия има собствен постоянен характер, общ за всички засегнати индивиди. Ако той бъде установен от съвкупността от симптоми, общи за всички пациенти, той разкрива правилното хомеопатично средство – специфичното за епидемията; това средство почти винаги помага на пациентите, които са били сравнително здрави преди епидемията и не са били хронично болни от развита псора.

Параграф - 242

Ако при такава епидемия от интермитентна треска първите пристъпи са останали неизлекувани или ако пациентите са били отслабени от алопатично лошо лечение, тогава псората, която за съжаление обитава толкова много хора, макар и латентно, се развива, приема периодичността и по всичко личи, че изиграва ролята на тази епидемична интермитентна треска, така че лекарството, което би било полезно при първите пристъпи, вече не е подходящо и не може да помогне. Сега имаме случай само на псорна интермитентна треска; тя обикновено се овладява с много малки дози Sulphur и Hepar sulphuris във висока потенция.

Параграф - 243

При онези често много злокачествени интермитентни трески, които сполетяват отделни индивиди извън блатистите области, трябва (както при острите болести изобщо, на които те приличат по своя псорен произход), разбира се, да се започне лечението, като в продължение на няколко дни се използва средство, хомеопатично избрано за конкретния случай от другата (не антипсорна) група изпитани лекарства, докато то помогне доколкото може. Но ако след това възстановяването не е пълно, това означава, че имаме случай на псора, която е на път да се прояви, и че само антипсорни лекарства могат да помогнат из основи.

Параграф - 244

Интермитентните трески в блатистите области и в местата, където често има наводнения, създават на старата школа много работа. Но един млад и здрав човек може да свикне дори с такава среда и да остане здрав, при условие че начинът му на живот е съвсем правилен и че не е потиснат от лишения, тежък труд или разрушителни страсти; най-малкото, ендемичните за такива места интермитентни трески ще го обхванат само ако е новодошъл, но една или две от най-малките дози високопотенциран разтвор от хининова кора и споменатият подреден начин на живот бързо ще го освободят от тях.

Но ако хората не могат да бъдат освободени от блатните трески с няколко такива малки дози хинин, заедно с подходящо движение и здравословна душевна и физическа дисциплина, това винаги означава, че в основата на състоянието им стои псора, която се стреми да се прояви, и че техните интермитентни трески не могат да бъдат излекувани в блатистата област без антипсорно лечение.а

Ако те все още не са твърде дълбоко болни, т.е. ако псората все още не се е развила напълно у тях и следователно може да се върне в латентното си състояние, тези пациенти понякога изглежда, че се възстановяват, ако незабавно напуснат блатистата област и отидат в суха планинска местност – треската отминава. Но те никога няма да станат истински здрави без антипсорно лечение.

а. По-големи, често повтаряни дози хининова кора, както и концентриран хининов препарат като хининов сулфат, могат, разбира се, да освободят такива пациенти от периодичността, типична за блатната треска, но хората, заблудени по този начин, че са излекувани, продължават да страдат по друг начин от хининова кахексия, която понякога е нелечима (вж. бележка б към § 276).

Параграф - 245

След като видяхме вниманието, което при хомеопатичното лечение трябва да се отдели на основните разновидности на болестите и на особените обстоятелства във всяка разновидност, сега преминаваме към въпроса за средствата: начина на тяхното използване и режима, който трябва да се спазва при приемането им.

Параграф - 246

Докато по време на лечението има ясно изразено, очевидно напредващо подобрене, не бива да се дава никакво друго лекарство, защото всичкото добро, което приетото лекарство може да постигне, бърза към своето завършване.

Това нередко е така при острите болести.

Ако обаче болестта е донякъде хронична, единична доза от правилно избраното хомеопатично лекарство понякога наистина довършва доброто, което това средство според природата си може да постигне в случая, но бавно – за период от 40, 50, 60 или 100 дни. Но, първо, това се случва много рядко, и второ, за лекаря и за пациента трябва да е от голямо значение този период да се съкрати наполовина, с три четвърти или повече, ако е възможно, за да се постигне много по-бързо излекуване.

Както ме научиха най-новите и многократно проверени опити, това може да се постигне много успешно, ако се изпълнят следните условия: първо, ако лекарството е избрано много внимателно, така че да е точно хомеопатично; второ, ако е високопотенцирано, разтворено във вода и давано в подходящо малки дози през интервали, които опитът е показал като най-подходящи за възможно най-бързото излекуване. Но степента на потенция на всяка доза трябва да бъде малко по-различна от тази на предишната и на следващата доза, така че жизненият принцип, който трябва да бъде пренасочен към подобна лекарствена болест, никога да не бъде раздразнен и подтикнат към нежелани реакции, както винаги се случва, когато се повтарят непроменени дози, особено през кратки интервали.

а. Това, което казах в петото издание на Органона в дълга бележка към този параграф с цел да предотвратя тези нежелани реакции на жизнената сила, беше всичко, което опитът ми позволяваше да кажа по онова време. Но през последните четири или пет години, благодарение на промените, с които усъвършенствах предишните процедури, всички тези трудности бяха напълно отстранени. Същото добре избрано лекарство сега може да се дава ежедневно, дори в продължение на месеци, ако е необходимо. При лечението на хроничните болести, ако по-ниската степен на потенция бъде изразходвана за една или две седмици, по подобен начин се преминава към по-високата степен. (При новия метод на динамизиране, който ще бъде обяснен по-късно, лекарството се прилага, като се започне от най-ниските степени.)

Параграф - 247

Недопустимо е да се повтаря дори веднъж абсолютно същата доза лекарство, без тя да бъде променена, а още по-малко многократно (и през кратки интервали, защото не искаме излекуването да се забави).

Жизненият принцип не приема такива еднакви дози без противодействие, т.е. без да изведе наяве други симптоми на лекарството – симптоми, които не са подобни на тези на лекуваната болест. Предишната доза вече е завършила очакваната от нея промяна на жизнения принцип и следователно втора, непроменена доза от същото лекарство в същата степен на динамизация вече не е в състояние да окаже абсолютно същото въздействие върху жизнения принцип. Сега пациентът може само да бъде направен болен по друг начин от такава непроменена доза, всъщност по-болен отпреди, защото сега единствените симптоми, които остават да действат, са лекарствените, които не са хомеопатични на болестта. Затова не може да последва никакъв напредък към излекуване, а само истинско влошаване на случая.

Но ако потенцията на всяка нова доза бъде леко променена чрез динамизирането ѝ до малко по-висока степен (§ 269 и § 270), болният жизнен принцип позволява да бъде променян по-нататък от същото лекарство без вредни последици (усещането му за естествената болест да бъде още повече намалено) и по този начин да бъде приближен до излекуването.

а. Ето защо на пациента не бива скоро след това да се дава втора или трета доза дори от най-добре избраното хомеопатично лекарство на сухо, напр. още едно глобуле от същата степен на потенция, която е помогнала толкова много първия път. И ето защо, ако средството, помогнало толкова много първия път, е във воден разтвор, даването на пациента на втора или трета доза, в същото или по-малко количество, от шишенцето, без то да бъде разклатено, няма да му помогне отново, дори ако дозите са през няколко дни. Няма значение дали първоначалният препарат е бил потенциран с десет сукусии, или – според едно мое по-ново предложение за избягване на споменатите по-горе вредни последици – само с една или две.

Но когато всяка доза бъде променена в степента си на динамизация, както обяснявам тук, тогава дозите не представляват сътресение за организма, дори ако се повтарят често, колкото и високо да е потенцирано лекарството, с колкото и сукусии. Почти може да се каже, че дори най-съвършено избраното хомеопатично лекарство може да премахне и угаси патологичното разстройство на жизнения принцип при хроничните болести по възможно най-добрия начин само ако бъде използвано в няколко различни форми.

Параграф - 248

За тази цел лекарственият разтвор се потенцира наново всеки път преди приемането му (с около осем, десет или дванадесет сукусии на шишенцето).а Пациентът трябва да приема от него една или (с постепенно увеличаване) повече кафени или чаени лъжички, както следва: при хроничните болести – ежедневно или през ден; при острите болести – на всеки шест, четири, три или два часа; а в най-спешните случаи – на всеки час или още по-често. При хроничните болести всяко правилно избрано хомеопатично лекарство, дори такова с продължително действие, може да се повтаря по този начин ежедневно в продължение на месеци с все по-голяма полза. Ако разтворът бъде изразходван (за седмица или две), за следващия разтвор от същото лекарство, ако то все още е показано, се използва едно или (рядко) няколко глобулета от различна (по-висока) степен на потенция.

Така се процедира, докато пациентът продължава да чувства постоянно подобрене и не изпитва никакъв значим симптом, който никога преди не е имал. Защото ако изпита нови

симптоми, ако оставащата болест се прояви сред група нови, различни симптоми, тогава на мястото на предишното трябва да се избере друго лекарство, сега по-хомеопатично подходящо, и то също да се дава в повтарящи се дози – разбира се, винаги по описания по-горе начин, т.е. никога без разтворът да бъде леко променен преди всяка доза с необходимите силни сукусии, за да се промени и леко повиши степента на потенциата му.

Но ако така нареченото хомеопатично влошаване (§ 161) се появи към края на лечението на хронична болест след почти ежедневното повтаряне на точно правилното хомеопатично лекарство, т.е. ако оставащите симптоми на болестта изглеждат отново малко по-зле (защото лекарствената болест, толкова подобна на естествената, сега е почти единствената, която действа), тогава дозите трябва да се намалят още и да се повтарят през по-дълги интервали или пък да се спрат напълно за няколко дни, за да се види дали може би вече не е необходимо лекарство за излекуването – в който случай тези привидни симптоми, причинени само от излишък на хомеопатично лекарство, ще изчезнат сами, оставяйки след себе си безоблачно здраве.

Ако при лечението се използва едно-единствено малко шишенце, в което едно глобуле от средството е разтворено и разклатено в около една драхма разреден винен спирт* за ежедневно вдишване или на всеки два, три или четири дни, то пак трябва да бъде силно разклатено десет или дванадесет пъти преди всяка употреба.

а. Този разтвор се приготвя с четиридесет, тридесет, двадесет, петнадесет или осем супени лъжици вода с добавяне на малко винен спирт или парченце въглен, за да не се развали разтворът. Ако се използва въглен, той се окачва в шишенцето на конец и се изважда всеки път, когато шишенцето трябва да бъде разклатено.

Вместо да се разтваря лекарственото глобуле (рядко е нужно повече от едно-единствено глобуле от подходящо динамизирано лекарство) в голямо количество вода, то може да се разтвори например само в седем или осем супени лъжици вода, шишенцето да се разклати енергично, една супена лъжица от това да се налее в чаша за пиене, съдържаща осем до десет супени лъжици вода, това да се разбърка енергично и на пациента да се даде определена доза от него.

[*Т.е. четири грама алкохол, разреден до 40 процента.]

Ако пациентът е изключително възбудим и чувствителен, от тази чаша се взема чаена или кафена лъжичка от разтвора, след като той бъде енергично разбъркан, и отново много енергично се разбърква във втора чаша вода, а на пациента се дава кафена лъжичка или малко повече от нея.

Има пациенти, които са толкова чувствителни, че за тях разтворът трябва да се разрежи по този начин в трета или четвърта чаша.

Всеки ден след всяка доза от средството останалото в чашата или чашите се изхвърля; всяка чаша с разтвор се приготвя наново при всяка употреба.

Най-добре е глобулето от високопотенцираното лекарство да се стрие в няколко грана* прахообразна млечна захар, така че на пациента да остане само да го сложи в шишенцето, съдържащо правилното количество вода.

*[Вж. бележката на преводачите към § 270]

Параграф - 249

Всяко лекарство, което по време на действието си предизвиква нови и може би неприятни симптоми, нехарактерни за случая, не може да доведе до истинско подобрение и не бива да се смята за хомеопатично избрано.а Ако влошаването е сериозно, то трябва да бъде донякъде смекчено с антидот възможно най-скоро, преди да се даде следващото средство, по-точно избрано според сходството на действието му. Но ако неблагоприятните симптоми не са твърде силни, правилно избраното средство трябва да се даде незабавно, за да замени неправилно избраното.

Тъй като според целия опит почти никоя доза от високопотенцирано, специфично подходящо хомеопатично лекарство не може да бъде твърде малка, за да доведе до ясно подобрение на болестта, за която е подходящо (§ 161, § 279), би се лекувало погрешно и вредно, ако, както се случва в старата школа, дозата на това лекарство се повтаря или дори увеличава, когато няма подобрение или когато има леко влошаване, в погрешното убеждение, че лекарството не е могло да помогне, защото количеството (размерът на дозата) е било твърде малко. Всяко влошаване с нови симптоми – ако не е имало грешка в душевния или физическия режим на пациента – винаги означава само, че предишното средство е било неподходящо за случая: то никога не означава, че дозата е била твърде слаба.

В практиката на един добре подготвен, педантично внимателен лекар никога не може да има случай, в който той да трябва да дава антидот, ако започне – както трябва – с възможно най-малката доза от добре избраното си лекарство, защото една също толкова малка доза от по-добре избрано лекарство би поправила всяка грешка, която би могъл да допусне.

Параграф - 250

Така при спешен случай, когато наблюдателният лекар, който обръща грижливо внимание на състоянието на своя пациент, забележи след шест, осем или дванадесет часа, че последното му средство е било неправилно избрано, защото пациентът несъмнено се влошава с всеки час, колкото и слабо да е това, и че възникват нови симптоми и оплаквания, на него не само му е позволено да поправи грешката си, но той е длъжен да го направи; той трябва да намери и да даде хомеопатично средство, което не просто е сравнително добре показано за болестното състояние, каквото е сега, а е възможно най-добре показано (§ 167).

Параграф - 251

Има няколко лекарства, като *Ignatia*, *Bryonia* и *Rhus toxicodendron* и до известна степен *Belladonna*, чиято способност да променят човешкото здраве се състои главно в редуващи се действия – симптоми на първичното действие, донякъде противоположни един на друг. Ако след като предпише едно от тях по строго хомеопатични принципи, лекарят установи, че няма подобрение, в повечето случаи той бързо ще постигне целта си (при острите болести – след няколко часа), като даде втора, също толкова малка доза от същото лекарство.а

а. Както подробно съм обяснил във въведението към *Ignatia* в моята *Materia Medica Pura*.

Параграф - 252

Но ако, освен при тези лекарства, при хроничен случай се установи, че най-добре избраното хомеопатично лекарство, дадено в правилната (най-малка) доза, не води до подобрение, това е сигурен знак, че все още продължава да действа някакво влияние, поддържащо болестта, и че в начина на живот или в обкръжението на пациента има нещо, което трябва да бъде отстранено, ако искаме да постигнем трайно излекуване.

Параграф - 253

При всички болести, особено при бързо възникващите (острите), от всички признаци, които показват малко начало на подобрение или влошаване, невидимо за всеки, психичното състояние на пациента и цялостното му държание са най-сигурните и най-показателните. Самото начало на подобрението се проявява с чувство на по-голяма лекота, спокойствие, душевна свобода, повишено настроение и завръщаща се естественост. Самото начало на влошаването, от друга страна, се проявява с обратното –

по-скована, безпомощна, жалка картина по отношение на неговите емоции, ум, цялостно държание, нагласа, стойка и действия, която лесно може да се види и посочи, ако човек е внимателен, но не може да се опише с думи.а

а. Признаците на подобрение в емоциите и ума могат да се очакват веднага след приемането на лекарството само ако дозата е била достатъчно малка (т.е. възможно най-малка); една ненужно по-голяма доза дори от най-хомеопатично подходящото средство, освен другите си вредни последици (§ 276), действа твърде силно и в началото смущава ума и емоциите твърде силно и твърде дълго, за да може подобрението на пациента да бъде забелязано веднага.

Тук бих искал да кажа, че самонадеяните начинаещи в хомеопатията и преминалите към нея от старата школа са тези, които най-често нарушават това съществено правило. Поради вкоренени предразсъдъци те се въздържат да използват най-малките дози от повисоките динамизации и затова трябва да се лишат от големите предимства и благодат на тази процедура, която опитът е показал хиляди пъти като най-лечебната; те не постигат онова, което истинската хомеопатия може да направи, и затова неоснователно претендират, че са нейни последователи.

Параграф - 254

За наблюдателния и проникателен лекар или появата на други симптоми, нови и чужди на лекуваната болест, или пък отслабването на първоначалните симптоми без никакви нови скоро ще разсее всяко съмнение, което може да остане относно влошаването или подобрението, макар че има пациенти, които не са в състояние да кажат или не желаят да признаят дали общото им състояние е по-добро или по-лошо.

Параграф - 255

Дори при такива пациенти може да се стигне до заключение, като се прегледат заедно с тях записите на случаите им и симптомите се разгледат един по един. Ако освен вече наблюдаваното душевно и емоционално подобрение се установи, че те не могат да се оплачат от никакви нови, непознати симптоми, докато нито един от старите не се е влошил, тогава лекарството трябва да е довело до съществено намаляване на болестта или, ако не е имало достатъчно време, скоро ще го направи. Ако очевидното подобрение не настъпи бързо, вината е в поведението на пациента или в някакви други обстоятелства, които пречат на подобрението.

Параграф - 256

От друга страна, ако пациентът се оплаква от някакви значими нови симптоми – симптоми, принадлежащи на средството, което не е било хомеопатично правилно, – дори ако добродушно ни уверява, че се чувства по-добре, а не бива да се вслушваме в това уверение, а трябва да смятаме състоянието му за влошено, което скоро ще стане ясно видимо.

а. Това не е рядкост при туберкулозно болните с белодробно нагнояване.

Параграф - 257

Истинският лекар ще внимава да не превръща в любимци определени средства, които случайно е намирал за показани доста често и е имал възможност да използва с добри резултати. Иначе по-рядко използваните средства, които може да са по-хомеопатично подходящи и следователно по-полезни, често ще бъдат пренебрегвани.

Параграф - 258

Обратно, при лечението на нови случаи истинският лекар няма да бъде прекалено подозрителен и няма да пренебрегва средства, които от време на време е използвал с лоши резултати поради неправилен избор (и следователно по своя вина). Той няма да избягва тези средства по друга причина освен тази, че те не са хомеопатични за случая, като има предвид, че единственият лекарствен болестотворен агент, заслужаващ внимание и предпочитание при всеки случай на болест, винаги е онзи, който е най-подобен на съвкупността от характерните симптоми, и че никакво дребнаво пристрастие не бива да се намесва в този сериозен избор.

Параграф - 259

Като се има предвид малкият размер на дозата, която в хомеопатията е толкова малка, колкото е и ефективна, лесно е да се разбере, че по време на лечението от храната и ежедневиения режим трябва да се премахне всичко, което би могло да има някакво лекарствено действие, така че фината доза да не бъде заглушена и угасена, нито дори смутена от някакво чуждо лекарствено влияние.а

а. Нежните, далечни звуци на флейтата в тишината на полунощ, които биха издигнали чувствителното сърце до божествен екстаз и биха го разтопили в религиозен плам, биват заглушени до безрезултатност в шумната врява на деня, която им е чужда.

Параграф - 260

За хронично болните е още по-необходимо грижливо да се издирват такива пречки за излекуването, защото болестта обикновено е била влошена от такива вредни лекарствени влияния и от други грешки в начина на живот, които често остават незабелязани.а

а. Кафе, фин китайски чай и други билкови чайове; бира, подправена с лекарствени растителни вещества, неподходящи за състоянието на пациента; така наречените фини ликьори, приготвени от лекарствени подправки; всякакви сиропи и наливки; подправен шоколад; тоалетни води и всякакви парфюми; силно миришещи цветя в стаята; лекарствени пасти и прахове за зъби; ароматни торбички; силно подправени ястия и сосове; подправени сладкиши и сладолед, приготвени с лекарствени вещества като кафе и ванилия; сурови лекарствени билки в супите; зеленчукови ястия от билки, корени и кълнове (като аспержи с дълги зелени върхове); кълнове от хмел и всички лекарствени зеленчуци, включително целина, магданоз, киселец, естрагон, всички видове лук и т.н.; старо сирене и месо, което не е прясно или има лекарствено действие (месото или мазнината на свине, патици и гъски, твърде младо телешко, мариновани меса и всякакви предястия) – всички тези неща трябва да се държат далеч от такива пациенти.

По същия начин те трябва да избягват всякакви излишества в неща като захар и сол; неразредени алкохолни напитки; отопление на стаята; вълнено бельо; заседнал живот в затворени помещения; честото чисто пасивно движение (езда, возене, люлеене); прекомерно кърмене; продължителен следобеден сън; четене в легнало положение; късно лягане; нечистоплътност; противоестествена разпуснатост; изтощение от сладострастно четиво; онанизъм или, в брака, прекъснат полов акт или пълно въздържание – било от суеверие, било за предотвратяване на зачеване; среда, в която има гняв, скръб, раздразнение; прекомерно увлечение по игри; пренатоварване на ума и тялото, особено след хранене; живеене в блатиста местност и във влажни стаи; бедност и т.н. Всички тези неща трябва да бъдат отстранени или избягвани колкото е възможно повече, ако не искаме излекуването да бъде предотвратено или затруднено. Някои от моите подражатели ненужно затрудняват още повече режима на пациента и забраняват много други доста маловажни неща, което не може да бъде одобрено.

Параграф - 261

При хроничните болести най-добрият начин на живот по време на приемането на лекарството се постига чрез отстраняване на тези пречки за оздравяването и, когато е необходимо, чрез включване на тяхната противоположност: невинни развлечения за ума

и емоциите, движение на открито при почти всякакво време (ежедневни разходки, лек физически труд), подходяща, питателна, нелекарствена храна и напитки и т.н.

Параграф - 262

При острите болести, от друга страна – освен ако пациентът не е в делириум, – финият, надежден, вътрешен животоподдържащ инстинкт (тук много активен) говори толкова ясно и недвусмислено, че лекарят трябва само да инструктира семейството и придружителите да не осуетяват този глас на природата, като отказват на пациента храната, която той жадува, или му натрапват това, което той не иска.

Параграф - 263

Разбира се, острият болен желае предимно храни и напитки, които му носят палиативно облекчение, които задоволяват само нуждите на момента и всъщност не са лекарство. Ако задоволяването на тези желания остава в границите на умереността, незначителните пречки, които те евентуално биха могли да поставят на пътя на истинското излекуване, а ще бъдат напълно преодолены и надвишени от силата на подходящото хомеопатично лекарство и на жизнения принцип, който то е освободило, както и от облекчението, което пациентът е получил от задоволяването на желанието си. При острите болести топлината на стаята и на леглото също трябва да бъде изцяло според желанието на пациента. Той трябва да бъде пазен от всякакво умствено напрежение и емоционално смущение.

а. Те обаче са редки. Така например при чисто възпалителни болести, при които Aconite е незаменим, но би бил неутрализиран от растителни киселини, пациентът почти винаги жадува само чиста студена вода.

Параграф - 264

Истинският лекар трябва да разполага с истински лекарства в отлично състояние, ако иска да разчита на тяхната лечебна сила. Той трябва сам да знае, че те са истински.

Параграф - 265

За него е въпрос на съвест да бъде абсолютно сигурен, че пациентът винаги получава правилното лекарство. Затова той самият трябва да снабди пациента с правилно избраното средство, което сам е приготвил.а

а. За да отстоявам този много важен основен принцип на моето учение, търпя много преследвания, откакто го открих.

Параграф - 266

Веществата от животинското и растителното царство са най-лекарствено активни в суровото си състояние.а

а. Всички сурови животински и растителни вещества имат по-голяма или по-малка лекарствена сила и могат да променят състоянието на човешкото здраве, всяко по свой начин.

Растенията и животните, които най-просветените народи използват за храна, имат предимството да са по-питателни и се отличават от останалите по това, че лекарствените качества на суровото им състояние, и без това не много силни, се намаляват чрез готвене и домашна обработка: чрез изцеждане на вредния сок (както при корена на маниоката в Южна Америка); чрез ферментация – на брашното в тестото при правенето на хляб, на киселото зеле, приготвено без оцет, на краставиците в саламура; чрез опушване; чрез действието на топлината (при варене, задушаване, печене, скара или фурна, а при картофите – чрез основно задушаване на пара).

По тези начини лекарствената част на много такива вещества до известна степен се унищожава и разсейва. Животинските и растителните вещества наистина губят голяма част от лекарствената си вредност чрез добавянето на сол (при мариноване) и оцет (в сосове и салати), но придобиват други недостатъци от тези добавки.

Дори най-лекарствено силните растения отчасти или дори изцяло губят силата си при такава обработка. При пълно изсушаване корените на ириса, хряна, змиарника (Arum) и божура губят почти цялата си лекарствена сила. Сокът на най-отровните растения често се превръща в напълно инертна, катранена маса от топлината при приготвянето на обикновените екстракти. Изцеденият сок на най-смъртоносните растения, оставен при умерена температура на въздуха, скоро ферментира спонтанно като вино и по този начин губи голяма част от лекарствената си сила, а веднага след това преминава през стадий, подобен на оцетна ферментация, след което загнива и губи всичките си лекарствени свойства; ако утаилото се нишестено вещество бъде промито, то е напълно безвредно като всяко друго нишесте; дори запарването, което настъпва, когато зелени билки се натрупат една върху друга, отнема по-голямата част от лекарствената им сила.

Параграф - 267

За да се използва по най-пълния и сигурен начин силата на местните растения, които могат да се набавят пресни, сокът им веднага след изцеждането се смесва основно с равно количество винен спирт, достатъчно силен, за да може в него да гори гъба. След това сместа се оставя да престои двадесет и четири часа в плътно затворено шише, бистрата течност се отлива от утаилите се влакнести и белтъчни вещества и се съхранява грижливо за лекарствена употреба.^a Виненият спирт незабавно спира всякаква ферментация на сока и прави последваща ферментация невъзможна. По този метод лекарствената сила на сока може да бъде трайно запазена съвършена и неразвалена, ако се съхранява далеч от слънчева светлина в шишета, добре затворени и запечатани с разтопен восък, за да се предотврати изпаряването.^b

Бухолц (Taschenb. f. Scheidek. u. Apoth. a. d. J., Ваймар, 1815, т. I, VI) уверява читателите си (и неговият рецензент в *Leipziger Literaturzeitung*, 1816, № 82, не му възрази), че дължим този превъзходен метод за приготвяне на лекарства на руската кампания от 1812 г., откъдето той е достигнал до Германия. Но както е обичайно сред германците да отричат заслугите на своите сънародници, той премълчава факта, че това откритие и тези указания, които цитира с моите собствени думи от първото издание на *Органон* на рационалната медицина (§ 230 и бележката), идват от мен и че аз ги дадох на света за първи път в тази книга две години преди руската кампания (*Органонът* излезе през 1810 г.). Тези хора по-скоро биха се престорили, че едно откритие е дошло от пустошите на Азия, отколкото да признаят заслуженото на един германец. О, нрави и обичаи на нашето време!

Разбира се, и преди това понякога са смесвали сока на растенията с винен спирт, за да го съхраняват известно време, преди да приготвят екстракт от него, но никога с намерението да го прилагат в тази форма.

Равни части винен спирт и прясно изцеден сок обикновено представляват правилното съотношение за утаяване на влакнестите и белтъчните вещества.

За растения, които съдържат много слуз (напр. корените на *Symphytum officinale* и *Viola tricolor* и т.н.) или излишък на белтък (напр. *Aethusa cynapium*, *Solanum nigrum* и т.н.), обикновено е необходимо двойно количество алкохол.

Много сухите растения, като *Oleander*, *Buxus*, *Taxus*, *Ledum*, *Sabina* и т.н., трябва първо сами да се стрият на фина влажна каша и след това да се разбъркат в двойно количество винен спирт, с който сокът се съединява, така че, извлечен по този начин, да може да бъде изцеден. Те могат също така след изсушаване да бъдат доведени до милионната тритурация в млечна захар (ако при тритурирането се прилага достатъчна сила), а след

това, като се разтвори един гран от нея,* може да се направи по-нататъшна течна динамизация (§ 271). *[Вж. бележката на преводачите към § 270]

Параграф - 268

Екзотичните растения, кори, семена и корени, които не могат да се набавят пресни, никога не бива да се приемат на прах; лекарят трябва да се увери, че те са истински, докато са още в сурова, нестрита форма и преди да ги използва по какъвто и да е лекарствен начин.

а. За да ги съхраним на прах, трябва да вземем една предпазна мярка, която досега беше почти непозната на фармацевтите, поради което те не можеха да съхраняват без разваляне дори прахове от добре изсушени животински и растителни вещества в добре затворени шишета.

Дори напълно изсушените цели, сурови растителни вещества по необходимост съдържат известно количество влага, която да задържа структурата им; тя не е достатъчна, за да позволи на лекарството да се развали, когато е цяло и нестрито, но е напълно достатъчна, когато е фино стрито. Така животинските и растителните вещества, които са били напълно изсушени, докато са още цели, при стриването дават донякъде влажен прах, който не може да се съхранява в плътно затворени шишета, без бързо да мухляса и да се разложи, освен ако този излишък на влага не бъде предварително отстранен.

Най-добрият начин да се направи това е прахът да се разстеле в плоска тенекиена тава с високи стени, плаваща в съд с вряща вода (т.е. на водна баня), и да се суши с разбъркване, докато частиците му вече не се слепват, а лесно се разделят и разпръсват като фин сух пясък. В това сухо състояние финият прах може да се съхранява трайно с първоначалната си лекарствена сила в добре затворено и запечатано шише, без да се развали и без никога да бъде нападнат от акари или мухъл. За предпочитане е да се пази от светлина в затворена кутия, сандъче или съд. Всички животински и растителни вещества постепенно губят лекарствената си сила дори когато са цели, и много повече, когато са стрити, ако не се съхраняват в херметически затворени съдове далеч от светлина.

Параграф - 269

За своята особена цел и чрез своята особена процедура, никога неизпробвана преди мен, хомеопатията развива вътрешните, подобни на дух лекарствени сили на суровите вещества до степен, нечувана дотогава, и прави всички тях изключително, дори неизмеримо проникващи, активни и ефективни – дори онези, които в

суровото си състояние не оказват и най-малкото лекарствено действие върху човешкия организъм.а

Тази забележителна промяна на свойствата на природните тела чрез механичното действие на тритурацията и сукусията върху най-малките им частици (докато тези частици са разпределени в инертно сухо или течено вещество) развива латентните динамични (§ 11) сили, преди това недоловими и сякаш скрити и заспали в тях.б Тези сили избирателно въздействат върху жизнения принцип на животинския живот.с Този процес се нарича динамизация или потенциране (развиване на лекарствената сила) и създава това, което наричаме динамизации или потенции от различни

d.

степени.

Много преди да направя това откритие, хората са знаели от опит за различните промени, които могат да бъдат предизвикани в различни природни вещества чрез триене – например топлина, горещина, огън; намагнитването на стоманата и т.н. Но всички тези свойства, получени чрез триене, се проявяваха само на неживо, физическо ниво, докато съществува природен закон, по силата на който физиологични и патогенни сили, способни да променят здравето на живите организми, се пораждат в суровото вещество на едно средство чрез тритурация и сукусия – дори в вещество, което никога преди не е било смятано за лекарствено, – при условие че то е разпределено в определени съотношения в инертна, нелекарствена среда. Този чудесен закон, който е физически, но най-вече физиологичен и патогенен, не е бил известен преди мен.

Затова не е чудно, че естествоизпитателите и лекарите на нашето време (все още непознаващи това) досега не са вярвали в магическите лечебни сили на средствата, приготвени по хомеопатичния метод (динамизирани) и прилагани в толкова малки дози!

По същия начин не може да се отрече, че в една желязна пръчка или стоманен прът има заспала следа от магнитна сила. Когато някой от тях бъде оставен изправен веднага след изковаването, долният му край отблъсква северния полюс на магнитната стрелка и привлича южния, а по същия начин горният край се оказва южен полюс. Но това е само латентна сила; дори най-фините железни стърготини не могат да бъдат магнитно привлечени или задържани от който и да е край на такъв прът. Едва когато динамизираме стоманения прът, като го търкаме силно в една посока с тъпа пила, той става истински, активен, мощен магнит, способен да привлича желязо и стомана и да предава магнетизъм на друг стоманен прът не само чрез допир, но дори от известно разстояние; колкото повече е бил търкан, толкова по-силно става това.

По подобен начин чрез тритурацията на едно лекарствено вещество и сукусията на неговия разтвор (динамизация, потенциране) скритите в него лекарствени сили се развиват и разкриват все повече и повече, а самата материя, ако мога да използвам този израз, се одухотворява.

Следователно тази промяна е само увеличаване и по-голямо развитие на силата, която тези природни тела имат да въздействат върху хората и животните в здравето им състояние, когато в своето пречистено състояние те докосват или се доближават плътно до чувствителната жива тъкан (чрез поглъщане или вдишване); точно както магнитът (още повече, ако магнетизмът му е бил увеличен, динамизиран) ще предизвика в стоманена игла близо до полюса му или допряна до него само магнетизъм, без да промени стоманата в което и да е от другите ѝ физични или химични свойства. И точно както магнитът няма да предизвика никаква промяна в други метали, като месинга, така и динамизираниите лекарства не въздействат върху неживите неща.

Всеки ден все още се чува как хомеопатичните лекарствени потенции биват наричани обикновени разреждания, докато всъщност те са точно обратното: тритурацията и сукусията отключват природните вещества, разкриват и проявяват специфичните лекарствени сили, скрити в тяхната душа. Нелекарственият разреждател е само спомагателен, макар и незаменим, фактор.

Простото разреждане, например на едно зрънце сол, не води до нищо друго освен чиста вода. Зрънцето сол изчезва, когато бъде разрежено в голямо количество вода, и никога по този начин не се превръща в лекарствената сол, която нашите правилно приготвени динамизации са издигнали до такава чудесна сила.

Параграф - 270

[Бележка на преводачите: Ханеман говори за гран. Стандартният тройски гран от онова време съответства на точно 0,064798918 грама в нашата метрична система. Но според второто издание на Германската фармакопея от 1950 г. Ханеман е използвал нюрнбергската мярка: един гран е бил 0,062 грама в нашата система. Ако Ханеман живееше днес, почти сигурно би посочил 0,05 грама като практично количество, с което е лесно да се работи.

Ханеман говори за Brantwein, което сме превели като „ракия“ (brandywine): това съответства на нашия 90-градусов зърнен алкохол. Когато говори за gutter Weingeist, което сме превели като „ректифициран винен спирт“, това съответства на нашия 95-градусов зърнен алкохол.]

Сега, за да се развие тази сила най-ефективно, малко количество от веществото, което ще се динамизира, около един гран, се довежда до милионната атенюация на прах [трета центезимална тритурация, или 3 C] чрез три едночасови тритурации с

а. по 100 грана млечна захар всеки път, както е обяснено по-долу.

По причини, обяснени в бележка f, един гран от тази тритурация първо се разтваря в 500 капки смес от една част ракия и четири части дестилирана вода и една-единствена капка от нея се поставя в шишенце. Към нея се добавят 100 капки ректифициран винен спирт и плътно затвореното шишенце се разтърсва силно 100 пъти на ръка в твърд, но еластичен предмет. Това е лекарството в първа степен на динамизация. С него се навлажняват основно мънички захарни глобули, след което те бързо се разстилат върху филтърна хартия, изсушават се и се съхраняват в плътно затворено шише с надпис I – първа степен на потенцията. От него се взема една-единствена глобула за по-нататъшна динамизация и се поставя (с 1 капка вода, за да се разтвори) в друго, второ шишенце, след което се динамизира в 100 капки ректифициран винен спирт чрез 100 силни сукусии, както преди. Отново с този лекарствен спирт се навлажняват глобули, бързо се разстилат върху филтърна хартия, изсушават се, съхраняват се в плътно затворено шише, защитено от топлина и светлина, и се надписват II – втора степен на потенцията. Продължава се по този начин, докато една разтворена глобула от XXIX (двадесет и девета степен на потенцията) се разтърси със 100 капки ректифициран винен спирт чрез 100 силни сукусии, за да се получи лекарствен спирт, а навлажнените с него и изсушени глобули се надписват XXX – тридесета степен на динамизацията.

Едва след като суровите лекарствени вещества бъдат обработени по този начин, се получават препарати, които са достигнали пълната си сила да въздействат върху страдащите части на болния организъм с подобна изкуствена болест, така че да отнемат от обитаващия жизнен принцип усещането му за естествената болест. Ако този механичен процес се извършва правилно според тези указания, лекарственото вещество, което в суровото си състояние ни изглежда само материя, понякога дори нелекарствена материя, накрая бива напълно преобразено и пречистено чрез тези последователни динамизации, за да се превърне в подобна на дух лекарствена сила. Тази подобна на дух лекарствена сила сама по себе си вече не е доловима за сетивата, но лекарствената глобула служи като неин носител и проявява лечебната си сила в болния организъм дори когато се използва суха, но много повече, когато е разтворена във вода.

а. Поставя се една трета от 100 грана стрита на прах млечна захар в глазирано порцеланово хаванче, чието дъно предварително е задебелено чрез търкане с фин влажен пясък, и върху този прах се добавя 1 гран от стритото лекарствено вещество, което ще се приготвя (1 капка живак, петрол и т.н.). Млечната захар, която ще се използва за динамизация, трябва да бъде от особеното, чисто качество, което се продава на кръгли

пръчки, кристализирали върху конци. Лекарството и прахът се смесват за момент с порцеланова шпатула и сместта се тритурира доста силно в продължение на шест-седем минути с порцеланово чукало, чието дъно също е задебелено; след това в продължение на около три-четири минути масата се изстъргва основно от дъното на хаванчето и от чукалото, за да стане хомогенна; отново шест-седем минути се тритурира със същата сила, без да се добавя нищо, и след това в продължение на три-четири минути тритурацията се изстъргва от дъното на хаванчето и от чукалото. В този момент се добавя последната трета от млечната захар, разбърква се с шпатулата, отново силно се тритурира шест-седем минути, всичко се изстъргва заедно в продължение на три-четири минути и накрая се завършва с тритуриране през последните шест-седем минути и много внимателно изстъргване.

Приготвеният по този начин прах се съхранява в плътно затворено шишенце, защитено от светлина, и се надписва с името на веществото и числото $1/100$ [стотна атенюация, или първа центезимална тритурация, 1C].

За да се издигне този продукт до десетохилядната атенюация [втора центезимална тритурация, или 2C], един гран от този прах от първата центезимална атенюация се поставя в хаванчето заедно с една трета от 100 грана стрита на прах млечна захар, всичко се смесва с шпатулата и се процедира както по-горе. Трябва да се внимава всяка трета да бъде силно тритурирана два пъти, преди да се добави следващата, и всеки път в продължение на около шест-седем минути, последвани от три-четири минути изстъргване. Прахът се поставя в плътно затворено шишенце и се надписва $1/10\ 000$.

Ако се продължи отново по същия начин с един гран от този последен прах, той се издига до милионната атенюация [трета центезимална тритурация, или 3C], така че всеки гран от този прах съдържа една милионна от грана от първоначалното вещество.

Всяка от трите степени на такова приготвяне на прах изисква шест пъти по шест-седем минути тритуриране и шест пъти по три-четири минути изстъргване, което прави общо един час.

След първата едночасова тритурация всеки гран от препаратата съдържа една стотна от грана от използваното вещество; след втората едночасова тритурация той съдържа една десетохилядна от грана от веществото; след третата и последна едночасова тритурация той съдържа една милионна от грана от веществото.*

Хаванчето, чукалото и шпатулата трябва да бъдат основно почистени, преди да се използват за приготвянето на друго лекарство. Те трябва да се измият добре с гореща вода и грижливо да се изсушат, след което основно да се варят половин час в съд с вода;

може дори да се вземе предпазната мярка тези пособия да се поставят върху въглени, които тъкмо започват да се разжаряват.

Шишенцето за потенциране се напълва до две трети с тази течност.

Например книга с кожена подвързия.

Глобулите, които ще се навлажняват с лекарството, се поставят в малък съд с форма на напръстник, направен от стъкло, порцелан или сребро, с малък отвор на дъното; навлажняват се с малко от лекарствено динамизирания винен спирт, разбъркват се и след това съдчето се обръща върху лист филтърна хартия и мъничките глобули се изтръскват върху него, за да изсъхнат бързо.

Те трябва да бъдат направени от нишестено брашно и тръстикова захар от сладкар под собствения надзор на лекаря. Първо от тези мънички глобули се отсяват финичките прахообразни частици; след това те се прекарват през сито с отвори, през които могат да преминат само онези, от които 100 тежат 1 гран. Това е най-полезната големина за нуждите на хомеопатичния лекар.

Според предишните ми указания за по-нататъшно потенциране винаги трябваше да се добавя цяла капка от течността с по-ниската потенция към 100 капки винен спирт. Но щателни опити ме убедиха, че това съотношение между количеството на разреждателя и това на динамизираното лекарство (100:1) е твърде ниско, за да развие лекарственото вещество правилно и във висока степен с голям брой сукусии, освен ако не се използва сила. Докато ако се вземе една-единствена глобула, от които 100 тежат един гран, и се динамизира със 100 капки винен спирт, съотношението става 500 000:1, дори по-високо, защото 500 такива глобули не могат напълно да поемат 1 капка. При това много по-високо съотношение между разреждател и лекарствено вещество голям брой сукусии на шишенцето, напълнено до две трети с винен спирт, могат да доведат до много по-голямо развитие на силата.

*Това са трите степени на тритуриране на сух прах, които, когато са добре изпълнени, вече са поставили добро начало в развитието на силата на лекарственото вещество (динамизацията).

Когато съотношението между разреждател и лекарство е толкова ниско като 100:1, ако в него, така да се каже, бъдат насилствено вкарани твърде много сукусии от мощна машина, получаваме лекарства, които, особено във високите степени на динамизация,

действат почти мигновено, но с интензивна, дори опасна сила, особено при чувствителни пациенти, без да предизвикват трайното, меко противодействие на жизнения принцип.

Но моят нов метод произвежда лекарства с най-висока сила и най-меко действие, които, ако са добре избрани, лекуват всички болни части на организма.*

С тези много по-съвършено динамизирани лекарства при острите трески могат да се повтарят малките дози от най-ниските степени на динамизация дори на кратки интервали, и то дори с лекарства с продължително действие, като *Belladonna*. А при хроничните болести най-добре е лечението да започне с най-ниските степени на динамизация и, ако е необходимо, да се продължи към по-високите степени, които са все по-силни, но винаги действат меко.

g. Това твърдение няма да изглежда неправдоподобно, ако се вземе предвид, че при този метод на динамизация (чиито продукти след много старателни опити и контраопити установих като най-силни и същевременно най-меки, т.е. най-съвършени) материалното количество на лекарството се намалява 50 000 пъти с всяка степен на динамизация, а въпреки това силата му нараства невероятно. Ако умножаваме по основното число 50 000 при всяка следваща динамизация, материалното вещество още при третата потенция вече е намалено 125×10^{18} пъти [милионната от първоначалната трета центезимална тритурация, умножена по 50 000³]. Следователно тридесетата степен на динамизация представлява дроб, която едва ли би могла да бъде изписана.

Много вероятно е по време на такава динамизация (развиване на истинската, вътрешна лекарствена природа) материалното вещество в крайна сметка да се разтваря напълно в своята индивидуална, подобна на дух същност и неговото сурово състояние може да се разглежда като състоящо се всъщност само от тази подобна на дух същност, все още неразвита.

*Само в много редките случаи, когато някое упорито, застаряло местно страдание продължава, макар здравето да е вече почти напълно възстановено и жизнената сила да е силна, е позволено, дори абсолютно необходимо, да се прилагат постепенно увеличаващи се дози от лекарството, установено като хомеопатично благотворно, но само след като то е било потенцирано до много висока степен чрез многократно разтърсване на ръка. Тогава такова местно страдание често чудодейно изчезва много бързо.

Параграф - 271

Ако лекарят сам приготвя своите хомеопатични лекарства, което той трябва да прави, ако иска да освободи човечеството от болестите, а той може да използва самите пресни растения, тъй като е необходимо само малко количество сурово вещество – освен ако не му се случи да се нуждае от извлечения сок за целите на лечението. Той поставя няколко грана от пряното растение в хаванчето и го довежда до милионната атенюация [трета центезимална тритурация] (§ 270) с три пъти по 100 грана млечна захар, а след това продължава с по-нататъшно потенциране, като разтваря малка част от тази тритурация и я разтърсва. По същия начин се процедира и с всички други сурови лекарствени вещества от суха или маслениста природа.

а. Докато държавата, осъзнала необходимостта от съвършено приготвени хомеопатични лекарства, не възложи приготвянето им на способно и безпристрастно лице, така че те да се дават безплатно на хомеопатичните лекари в страната, които са били обучени да лекуват в хомеопатични болници, изпитани в теорията и практиката и по този начин удостоверени. Така лекарят не само ще бъде уверен в качеството на тези божествени инструменти за лечение, но и ще може да ги дава безплатно на пациентите – богати и бедни.

Параграф - 272

Една такава глобула, поставена суха на езика, е една от най-малките дози при лека, наскоро възникнала болест. а Тук лекарството докосва само няколко нервни окончания. Но същата глобула, стрита с малко млечна захар и разтворена в голямо количество вода (§ 247) и добре разклащана преди всяка доза, дава далеч по-силно лекарство за употреба в продължение на няколко дни. Всяка доза от него, колкото и малка да е, веднага докосва много нервни окончания.

а. Тези глобули (вж. § 270) запазват лекарствената си сила в продължение на много години, ако са защитени от слънчева светлина и топлина.

Параграф - 273

В нито един лекуван случай не е необходимо на пациента да се дава повече от едно-единствено просто лекарствено вещество наведнъж и само поради тази причина това е недопустимо. Немислимо е да може да има и най-малко съмнение дали е по-естествено и разумно на пациента да се предписва едно-единствено просто, а добре познато лекарствено вещество, или смес от много различни вещества наведнъж. В хомеопатията,

единствената истинска и проста природосъобразна терапия, е абсолютно забранено на пациента да се дават две различни лекарствени вещества наведнъж.

а. Неутралните и средните соли, образувани чрез химично сродство от две противоположни вещества в определени съотношения; естествено срещащите се серни съединения на металите и изкуствено образуваните в определени съотношения съединения на сярата с алкални соли и земи (например натриеви или калциеви съединения на сярата); етерите, образувани чрез съчетаване на алкохол и киселини посредством дестилация; както и фосфорът – всички те могат да бъдат приети от хомеопатичните лекари като прости лекарствени вещества и да се използват за лечение на пациенти.

От друга страна, така наречените алкалоиди, извлечени от растенията с помощта на киселини (например хинин, стрихнин, морфин), са подложени на големи вариации при приготвянето си и затова не могат да бъдат приети от хомеопатичния лекар като прости, непроменливи лекарства, особено тъй като той вече разполага в самите растения в естественото им състояние (хининова кора, *Nux vomica*, опиум) с всичко, от което се нуждае от тях за лечение. Освен това алкалоидите не са единствените лекарствени съставки на растенията.

Параграф - 274

Истинският лекар вече намира в простите лекарства, използвани несмесени и самостоятелно, всичко, което би могъл да пожелае – изкуствени болестотворни агенти, които чрез своята хомеопатична сила могат напълно да надвият естествените болести, да ги заличат в усещанията на жизнения принцип и трайно да ги излекуват. Затова никога няма да му хрумне да дава повече от едно просто лекарствено вещество наведнъж – в съгласие с мъдрата поговорка, че е погрешно да се използват сложни средства, когато простите са достатъчни. Защото дори всяко лекарство да е било напълно изпитано самостоятелно, за да се определят чистите му характерни въздействия върху здравите, ако две или повече от тях се дадат заедно, все пак е невъзможно да се предвиди как точно биха могли да си пречат и да се променят взаимно в своите въздействия върху човешкия организъм. И защото в случаите, когато съвкупността от симптоми е точно известна, едно просто лекарствено вещество само по себе си вече лекува напълно, ако е хомеопатично.

Дори в най-лошите случаи, когато лекарството не е могло да бъде избрано в точно съответствие със съвкупността от симптоми и затова не е излекувало, новите оплаквания, които то предизвиква, все пак служат за разширяване на познанията ни за лекарствата, като потвърждават симптомите, които това вещество е предизвикало в здравия човешки

организъм – предимство, от което сме лишени, когато се използва повече от едно лекарство едновременно.а

а. След като разумният лекар внимателно е обмислил даден случай и е дал вътрешно правилното хомеопатично лекарство, да накара пациента да пие отвари от други лекарствени вещества, да поставя лапи или компреси от различни билки, да му се прави различна клизма или да се втрива някакъв мехлем – това той оставя на неразумната рутина на алопатите.

Параграф - 275

Правилността на едно лекарство за даден случай на болест зависи не само от точния му хомеопатичен избор, но и от правилната големина (или по-скоро малкост) на дозата. Лекарство, дадено в твърде голяма доза, макар и напълно хомеопатично за случая и само по себе си с благотворна природа, все пак ще навреди на пациента чрез количеството си и ненужно силното си действие върху жизнената сила, а чрез нея – тъй като лекарството е хомеопатично – точно върху онези части на организма, които са най-чувствителни и вече са най-силно засегнати от естествената болест.

Параграф - 276

Поради тази причина едно лекарство, макар и хомеопатично за случая, вреди, когато се даде в свръхдоза. В силни дози колкото по-хомеопатично е лекарството и колкото по-висока е потенцията му, толкова повече вреда причинява; а всъщност то е далеч по-вредно от също толкова големи дози нехомеопатично лекарство – алопатично, несвързано с болестното състояние. Прекомерно големите дози от точно избрано хомеопатично лекарство, особено ако се повтарят често, като правило са много разрушителни. Нерядко те застрашават живота на пациента или правят болестта му почти нелечима. Разбира се, те заличават естествената болест в усещанията на жизнения принцип – пациентът преставя да страда от нея веднага щом свръхдозата хомеопатично лекарство започне да действа върху него; но тогава той е по-тежко болен от напълно подобната, но далеч по-силна лекарствена болест, която е изключително трудно да бъде изкоренена.б

Голямата похвала, която някои хомеопатични лекари напоследък отдават на по-големите дози, произтича отчасти от факта, че те използват по-ниски потенции, динамизирани според моя по-ранен метод (горе-долу както правех и аз преди много години поради липса на по-добро знание), отчасти от факта, че лекарствата им не са били избрани хомеопатично, и отчасти защото производителят ги е приготвил много несъвършено.

По този начин възникват почти нелечими живачни кахексии от продължителни големи, силни, алопатично предписани дози живачни лекарства срещу сифилис, когато една или няколко дози от меко, но ефективно живачно лекарство без съмнение биха излекували напълно цялата венерическа болест в рамките на няколко дни, включително шанкъра, ако той не е бил потиснат с външни средства (което алопатията прави винаги).

Алопатът също така дава големи дози хининова кора и хинин ден след ден при интермитентни трески, често когато те наистина са хомеопатично показани и когато една много малка доза силно потенцирана China със сигурност би помогнала (при блатната треска, когато пациентът наистина не страда от явна псора). С това той предизвиква хронична хининова кахексия (и събужда псората), която, ако не убие постепенно пациента, поне го кара да страда в продължение на години от мрачно здравословно състояние, като разрушава жизненоважните му органи, особено черния дроб и далака. Хомеопатичен антидот за такова състояние, причинено от прекомерната употреба на големи дози хомеопатично лекарство, едва ли може да се измисли.

Параграф - 277

По същата причина и тъй като, ако дозата е подходящо малка, едно добре динамизирано лекарство става все по-лечебно и почти чудотворно полезно, колкото по-хомеопатично е избрано, следва, че ако едно лекарство е точно хомеопатично, то трябва да става все по-благоприятно, колкото повече дозата му се доближава до идеалната степен на малкост за меко действие.

Параграф - 278

Сега възниква въпросът каква е степента на малкост на дозата, която е сигурна и мека в лечебното си действие: колко малка трябва да бъде дозата на дадено правилно избрано хомеопатично лекарство, за да излекува един случай на болест по най-добрия начин? Решаването на този проблем – определянето за дадено лекарство, използвано в хомеопатичната практика, каква доза би била достатъчна и същевременно достатъчно малка, за да осъществи най-мекото и най-бързо излекуване – не е въпрос на теоретични предположения, както лесно може да се разбере. Теоретизирането и мнимите умувания не могат да ни просветлят по този въпрос, нито всяка възможна ситуация може да бъде предварително таблично описана. Само чистият опит, щателното наблюдение на чувствителността на всеки пациент и здравият опит могат да определят това във всеки отделен случай.

Би било глупаво да се пренебрегва това, на което ни учи чистият опит относно малкостта на дозата, необходима за хомеопатично излекуване, и да се предпочитат големите дози

от неподходящите (алопатични) лекарства на старата школа, които не въздействат хомеопатично върху болната част на организма, а атакуват само частта, която болестта не е обхванала.

Параграф - 279

Чистият опит абсолютно доказва, че дори при хронична или усложнена болест, когато няма обширно увреждане на някой жизненоважен орган и макар всяко друго чуждо лекарствено влияние да е било спряно на пациента, дозата на силно потенцираното хомеопатично лекарство, с което започва лечението на една значителна (хронична) болест, като правило не може да бъде направена толкова малка,

че да не е по-силна от естествената болест, че да не може поне отчасти да я надвие, че да не може поне отчасти да я заличи в усещанията на жизнения принцип, че да не може да започне процеса на излекуване.

Параграф - 280

Лекарството се дава дотогава, докато продължава да е от полза за пациента и не предизвиква нови неприятни оплаквания, като дозата постепенно се увеличава, докато пациентът, чувствайки се като цяло по-добре, започне отново да изпитва в умерена степен един или повече от старите си, първоначални симптоми. Ако лекарството е било променяно всеки път чрез сукусия (§ 247) и много умерените дози са били постепенно увеличавани, това завръщане на старите симптоми показва, че излекуването е близо и че жизненият принцип почти няма повече нужда да бъде засяган от подобната лекарствена болест, за да престане да усеща естествената болест (§ 148), и че сега, по-свободен от естествената болест, той започва да страда донякъде от хомеопатичната лекарствена болест, иначе известна като хомеопатично влошаване.

Параграф - 281

За да се потвърди това, пациентът се оставя без лекарство за седмица или две и през това време му се дава само малко стрита на прах млечна захар. Ако последните няколко симптома идват само от това, че лекарството имитира предишните, те ще изчезнат в рамките на няколко дни или часа и ако, при условие че пациентът продължава да живее правилно, през периода без лекарство не се появят повече следи от първоначалната болест, това означава, че пациентът по всяка вероятност е излекуван.

Но ако, от друга страна, в края на този период без лекарство все още се проявяват следи от предишните болестни симптоми, те са остатъци от първоначалната болест, която все още не е напълно заличена; лечението трябва да се поднови с по-високи степени на динамизация по начина, описан по-горе.

Първите, най-малки дози трябва, разбира се, както преди, да се увеличават постепенно, за да се постигне излекуване. Но при пациенти, у които се наблюдава значителна чувствителност, дозите се увеличават много по-бавно и с много по-малки количества, отколкото при по-малко чувствителните пациенти, при които дозите могат да се увеличават по-бързо. Има пациенти, които са необичайно чувствителни – хиляда пъти по-чувствителни от най-малко чувствителните.

Параграф - 282

Ако по време на лечението, особено на хронична болест, още първите дози предизвикат така нареченото хомеопатично влошаване, т.е. забележимо засилване на първоначално наблюдаваните болестни симптоми, макар всяка повторена доза да е била донякъде променена (по-високо динамизирана) чрез сукусия (§ 247), това е сигурен знак, че дозите са били твърде големи.а

а. Съществува едно много важно изключение от правилото, че хомеопатичното лечение на хроничните болести трябва да започва с възможно най-малките дози и че тези дози трябва да се увеличават само много постепенно: когато трите големи миазма все още се проявяват на кожата (наскоро възникнала краста, необезпокоявани сифилитични шанкри по половите органи, срамните устни, устните и т.н., и фигови брадавици), те не само могат, но всъщност трябва да бъдат лекувани още в самото начало с големи дози от специфичното им лекарство, давано във възходящи степени на динамизация веднъж, а дори може би и няколко пъти на ден. В такива случаи не е нужно да се страхуваме, че една прекомерно голяма доза, макар да заличава болестта, би могла да предизвика лекарствена болест, а ако се повтаря – хронична. Това се случва, когато по този начин се лекува болест, скрита вътре в организма, но не се случва, когато първичните прояви на тези три миазма са открито видими, тъй като в тяхното ден след ден подобрение може действително да се види доколко дневната голяма доза е отстранила болестта от усещанията на жизнения принцип. Нито един от тези три миазма не може да бъде излекуван, без чрез изчезването на първичните си симптоми да покаже на лекаря, че не е необходимо повече лекарство.

Тъй като всички болести са само динамични нарушения на жизнения принцип и не са причинени от нищо материално, от никаква *materia peccans* (измислица, която старата школа в своята заблуда е проповядвала и с която е лекувала в продължение на хиляди

години, винаги за гибел на пациентите си), то и в тези случаи няма нищо материално, нищо, което да може да бъде отстранено, изтъркано или изгорено, превързано или отрязано, без да направи пациента до края на живота му безкрайно по-болен и неизлечим, отколкото е бил някога с ненарушените първични прояви на тези три големи миазъма (вж. „Хронични болести“, т. I).

Тези външни признаци на вътрешните, вирулентни миазми са причинени от динамично въздействие, враждебно на жизнения принцип; те могат да бъдат угасени само от хомеопатично лекарство, което действа върху жизнения принцип по сходен, но по-силен начин. Хомеопатичното лекарство отнема от жизнения принцип усещането му за вътрешния и външния духоподобен болестотворен агент, който след това вече не съществува за него (за организма), така че пациентът остава излекуван и свободен от болестта.

Опитът показва, че краста заедно с нейния обрив и сифилисът заедно с неговия шанкър могат и трябва да се лекуват единствено със специфичното лекарство, прилагано вътрешно; кондиломите обаче, когато са останали известно време нелекувани, изискват за пълното си излекуване специфичното им лекарство да се прилага външно едновременно с вътрешното му приемане.

Параграф - 283

За да постъпи по най-естествения начин – и дори само поради тази причина – истинският лекар предписва своите лекарства, които е избрал във всяко отношение по най-хомеопатичния начин, в най-малките възможни дози. И тъй като тези дози са толкова малки, ако поради човешка слабост той избере лекарство, по-скоро неподходящо за болестта, причинената вреда би била толкова незначителна, че бързо би била преодоляна и поправена от самата жизнена сила и от противодействието на по-сходно лекарство, приложено незабавно (§ 249) в същата минимална доза.

Параграф - 284

Освен езика, устата, а и стомаха – мястото, чрез което лекарството най-често въздейства върху организма – носът и дихателните органи са особено чувствителни към лекарствата в течна форма, ако те бъдат помирисани или ако техните изпарения се вдишват през устата. Кожата и епидермисът на цялото тяло също са чувствителни към действието на лекарствени разтвори, особено ако те се втриват, докато същевременно се приемат вътрешно.

а. Лекарствата упражняват удивително благотворно въздействие върху кърмачетата чрез млякото на тяхната майка или кърмачка. Всяка болест на кърмачето отстъпва пред хомеопатичното лекарство, правилно избрано за кърмачето, но дадено в много умерена доза на жената, която го кърми; по този метод болестите при тези малки същества се преодоляват далеч по-лесно и сигурно, отколкото би било възможно някога по-късно.

Тъй като повечето кърмачета обикновено се заразяват с псора чрез млякото на кърмачката, ако вече не са я наследили от майката, лекарят може да ги предпази от нея по същия начин – като медикаментира млякото на кърмачката с антипсорно лекарство. Абсолютно необходимо е обаче майките да се лекуват по време на (първата) си бременност с меко антипсорно лекарство, особено с новите динамизации на сярата, описани в настоящото издание (§ 270). Това изкоренява у тях и у плода псората, която е причина за повечето хронични болести и почти винаги присъства у тях по наследство. По този начин тяхното потомство ще бъде предварително защитено от нея. Това е толкова вярно, че децата на така лекуваните жени обикновено се раждат далеч по-силни и по-здрави, за всеобщо удивление – още едно потвърждение на голямата истина на моята теория за псората.

Параграф - 285

Излекуването на много стари болести може да бъде ускорено чрез ежедневно втриване (по гърба, бедрата, подбедриците) на същия лекарствен разтвор, който е бил установен като благотворен при вътрешно приемане. Но, разбира се, трябва да се избягва третирането по този начин на части, засегнати от болки, спазми или кожни обриви. а

а. Оттук може да се разберат онези редки чудодейни излекувания, при които хронично осакатени пациенти, чиято кожа обаче е била цяла и свободна от болест, бързо и трайно оздравяват след няколко къпания в минерални бани, чиито лекарствени съставки по случайност са били хомеопатични на хроничното им страдание. От друга страна, минералните бани много често влошават състоянието на пациентите, като потискат кожните им обриви; когато това се случи, след кратък период на добро самочувствие жизненият принцип обикновено кара неизлекуваното вътрешно страдание да избие в друга част на организма, далеч по-важна за живота и здравето, в резултат на което например зрителният нерв се парализира и настъпва амавроза, или лещата се помътнява, или слухът се губи, или се появяват лудост или астма, или удар отнася нещастния пациент.

Основен принцип, който отличава хомеопатичния лекар от всички така наречени лекари на старата школа, е това, че той никога не използва при никого от своите пациенти лекарство, чиито патологични ефекти не е определил предварително чрез внимателно изпитване върху здрави хора (§ 20 и § 21). Да се даде на пациент лекарство, чието

положително действие върху здравето е неизвестно, въз основа на просто предположение за ползата, която то може би е донесло в някой сходен случай, или защото някой казва: „Това лекарство е помогнало при еди-коя си болест“ – такъв безсъвестен хазарт хомеопатът, който обича човечеството, оставя на алопатите. Поради тази причина истинският лекар, практикуващ нашето изкуство, никога няма да изпрати пациентите си в някоя от безбройните минерални бани, тъй като в почти всички случаи тяхното точно положително действие върху човешкото здраве е напълно неизвестно, а при неправилна употреба те са сред най-силно опасните средства. Така от хиляда пациенти, изпратени слепешком в най-известните от тези бани от невежите алопати, които не са успели да ги излекуват, един или двама се връщат случайно излекувани, често само привидно излекувани, и възхваляват чудото до небесата, докато много стотици тихомълком се прибират у дома повече или по-малко влошени, а някои от тях остават там, за да се приготвят за вечния покой – факт, за който свидетелства големият брой добре напълнени гробища около най-известните курорти.*

* Затова истинският хомеопатичен лекар, който никога не лекува освен по правилни принципи, който никога не рискува живота на пациента в хазарт, при който шансовете за печалба са едно към петстотин или едно към хиляда, а загубата означава влошаване или смърт, никога не излага на опасност никого от своите пациенти, като ги изпраща да опитат късмета си в минерална баня, както алопатите често учтиво правят, за да се отърват от случаи, които те самите или други са провалили.

Параграф - 286

Динамичните сили на минералния магнетизъм, електричеството и галванизма действат не по-малко хомеопатично и мощно върху нашия жизнен принцип, отколкото лекарствата, наричани действително хомеопатични, които преодоляват болестите, когато се приемат през устата, втриват се в кожата или се помирисват. Тези други сили могат да лекуват болести, особено такива, при които са нарушени чувствителността и раздразнимостта, и такива с необичайни усещания и неволеви мускулни движения. Но все още знаем твърде малко за правилния начин на използване на електричеството, галванизма и така наречената електромагнитна машина, за да ги приложим хомеопатично. Във всеки случай досега те са били използвани само палиативно, с голяма вреда за пациентите. Положителните, чисти ефекти на електричеството и галванизма върху здравия човешки организъм все още не са основно изпитани.

Параграф - 287

Магнитната сила може да се използва в лечението по-надеждно от преди, като се използват положителните ефекти на северния и южния полюс на силен магнитен прът,

описани в моята „Чиста материя медика“. Двата магнитни полюса са еднакво мощни, но са противоположни един на друг в терапевтичното си действие. Дозите могат да се регулират чрез увеличаване или намаляване на продължителността на прилагане на полюса, посочен от симптомите. Ако ефектът е твърде силен, прилагането на пластина от полиран цинк ще послужи като антидот.

Параграф - 288

Тук бих искал да спомена така наречения животински магнетизъм или месмеризъм (както по-скоро би трябвало да се нарича в знак на признателност към неговия създател Месмер), който по своята природа се различава от всички други лекарства. Тази лечебна сила, която в продължение на цял век често глупаво е била отричана или хулена, е чудесен, безценен Божи дар за човека, чрез който един добронамерен човек упражнява силната си воля върху пациента със или без докосване, или дори от известно разстояние, по такъв начин, че жизнената сила на здравия месмеризатор, надарен с тази способност, динамично се влива в пациента (както полюсът на силен магнитен прът действа върху прът от ненамагнитена стомана). Тази лечебна сила действа по различни начини: от една страна, тя замества жизнената сила на различни места, където тя е недостатъчна; от друга страна, тя я отвежда, намалява и по-равномерно разпределя там, където тя се е концентрирала толкова силно в определени части, че е причинила и поддържа неясни нервни състояния. Тя премахва общото болестно разстройство на жизнения принцип на пациента и го замества с нормалния жизнен принцип на месмеризатора, който действа силно върху него, при такива състояния като застарели язви, амавроза, парализа на отделни крайници и т.н. Много внезапни излекувания, постигнати във всички епохи от историята от животински магнетизатори, надарени с голяма природна сила, спадат към тази категория. Най-впечатляващите сред тях са онези редки случаи, в които човек, преливащ от жизнена енергия, а използва изключително силната си и благосклонна воля, за да предаде човешка сила на целия организъм и да съживи някого, който привидно е бил мъртъв от известно време – своего рода възкресяване на мъртвите, за което историята ни дава много неопровержими примери.

Ако месмеризаторът – от който и да е пол – е способен на благосклонен ентусиазъм (или дори на изродена форма на такъв, като фанатична набожност, фанатизъм, мистицизъм или преувеличено човеколюбие), той е още по-способен в своята милосърдна саможертва не само да насочи мощната си благосклонност изключително към човека, който се нуждае от нея, но и да я съсредоточи там и така понякога да извършва привидни чудеса.

а. Особено един от онези малцина, които, като са много благосклонни и в отлично здраве, имат само много слабо полово желание или изобщо нямат такова. Фините жизнени енергии, които у всички мъже се използват за производството на семенна течност, са в изобилие налични у тях и са готови да бъдат предадени на други чрез силата на волята посредством докосване. Всички лечители месмеризатори, които съм срещал, са имали тази особена характеристика.

Параграф - 289

Всички тези начини на практикуване на месмеризма включват динамично вливане на по-голямо или по-малко количество жизнена енергия в пациента и се наричат положителен месмеризъм. а Начинът на практикуване на месмеризма, който прави обратното, се нарича отрицателен месмеризъм. Към тази категория спадат пасовете, които се използват за събуждане на човек от сомнамбулизъм, както и всички движения на ръцете, наричани успокояващи и проветряващи пасове. Най-сигурните и прости от тях са пасовете на отрицателния месмеризъм, които отвеждат излишъка от жизнена енергия, натрупан в една-единствена част от организма на неотслабнал индивид; те се извършват чрез много бързо движение на изпънатата дясна ръка, държана плоско, приблизително успоредно на повърхността на тялото и на около един инч над нея, от темето до върховете на пръстите на краката. b Колкото по-бързо се прави този пас, толкова по-силно отвежда той. Например при привидна смърт на жена, преди това здрава, c когато менструацията ѝ внезапно бъде потисната точно преди началото ѝ от силен емоционален шок, жизнената сила, вероятно натрупана в прекордиалната област, се отвежда чрез такъв бърз отрицателен пас и се преразпределя равномерно по целия организъм, така че по правило незабавно настъпва съживяване. d По-мек, по-малко бърз отрицателен пас понякога може също да облекчи безпокойството и тревожното безсъние, причинени от положителен пас, направен твърде силно върху много чувствителен индивид, и т.н.

Когато споменавам тук решителната, сигурна лечебна сила на положителния магнетизъм, в никакъв случай нямам предвид онова най-плачевно негово преувеличаване, при което се правят повтарящи се пасове в продължение на половин час или често дори цял час наведнъж, ден след ден, за да се предизвика у пациенти със слаба нервна система онова чудовищно разстройство на цялото същество, наречено ясновидски транс – състояние, при което човекът е откъснат от света на сетивата и изглежда, че принадлежи на духовния свят; едно изключително опасно и неестествено състояние, с което хората често напразно са се опитвали да лекуват хронични болести.

Добре известно правило е, че човекът, който ще бъде месмеризиран положително или отрицателно, не трябва да носи коприна никъде по себе си; по-малко известно е обаче, че

месмеризаторът може да предаде жизнената си енергия по-силно на пациента, ако стои върху коприна, отколкото ако стои на голия под.

Отрицателният пас, особено много бързият, във всеки случай е изключително вреден за човек, който е хронично слаб и с недостиг на жизненост.

Една жена, самозвана магнетизаторка, направила една сутрин няколко много силни паса на едно здраво десетгодишно селско момче заради някакво леко неразположение, като прокарвала върховете на палците си по долния ръб на ребрата му от ямката под гръдната кост към хълбоците. То веднага пребледняло смъртно и изпаднало в такова състояние на безсъзнание и неподвижност, че по никакъв начин не можело да бъде свестено, и едва не го сметнали за мъртво. Накарах най-големия му брат да направи върху него отрицателен пас възможно най-бързо от темето до стъпалата и то веднага дойде в съзнание и беше напълно здраво и бодро.

Параграф - 290

Към това спада до известна степен и масажът, извършван от силен и благосклонен човек на пациент, който бавно се възстановява след излекуване от хронична болест и все още страда от изтощение, слабо храносмилане и безсъние. Отделните мускули на крайниците, гърдите и гърба се обхващат и месят с умерен натиск. Жизненият принцип реагира на това, като възстановява тонуса на мускулите и на техните кръвоносни и лимфни съдове. Разбира се, месмеризиращото действие е основното в тази процедура и тя не бива да се прекалява при пациенти, които все още са психически свръхчувствителни.

Параграф - 291

Баните с чиста вода са се оказали полезни помощни средства – както палиативно, така и хомеопатично – за възстановяване на здравето при остри заболявания и по време на възстановяването на пациенти, току-що излекувани от хронична болест, когато състоянието на възстановяващия се, както и температурата, продължителността и честотата на баните, се вземат правилно предвид.

Но дори когато се използват правилно, баните носят само физически ползи на болния организъм и сами по себе си не са истински лекарства. Хладките бани от 25 до 27 градуса по Реомюр [31 до 34 градуса по Целзий] събуждат спряната раздразнимост на тъканите при привидна смърт от измръзване, удавяне или задушаване, при които нервната чувствителност е била притъпена. Макар че тук такива бани са само палиативни, те често са достатъчни, особено ако едновременно с това се дава кафе и пациентът се разтрива с ръка; а в случаите, когато раздразнимостта е неравномерно разпределена и се е

натрупала в определени органи, например при някои истерични и детски гърчове, те помагат хомеопатично.

По същия начин при лица с недостиг на жизнена топлина след медикаментозно излекуване от хронична болест моментното потапяне в студени бани от 10 до 6 градуса по Реомюр [13 до 7 градуса по Целзий] се е оказало хомеопатично помощно средство. По-късно, по време на възстановяването, повтарящите се, сравнително чести потапяния са се оказали способни да възстановяват палиативно общия тонус на отпуснатите тъкани. За тази цел те трябва да се правят за повече от миг – за минути – и при все по-ниска температура. Това е палиатив, но тъй като действа само физически, не е нужно да се опасяваме от обратното действие, което следва динамичните лекарствени палиативи.

Задна корица

Справочна литература/Медицина
\$16.95

В началото на XIX век Самуел Ханеман, германски лекар, открива, че може дълбоко да стимулира оздравяването, като дава на пациентите си много малки количества внимателно подбрани вещества. Той използва тези успехи, за да създаде дисциплината хомеопатия, и излага нейните принципи в тази книга – „Органон на медицината“. Сега, близо 200 години по-късно, хората намират в тези учения мощно оръжие срещу острите и хроничните болести на съвременната цивилизация.

„„Органон на медицината“ е най-важната книга в хомеопатията. Преводът на Кюнцли, Ноде и Пендълтън е единственият цялостен английски превод на окончателното издание на този труд. Той е блестящо преведен. Тази книга е незаменима.“

– Даниел Кук, д-р по медицина, Journal of the American Institute of Homeopathy

„Няма и не може да има друг автентичен източник за принципите и практиката на хомеопатията, нито труд, който да улавя по-добре духа и силата на полемиката на Ханеман.“ – Роджър Кутър, Times Literary Supplement

„... тази нова книга очевидно е уникална с това, че е пряк превод на английски на VI издание. ... Стандартната английска версия досега беше V издание с допълнения от VI, но този труд е преведен директно от оригиналния текст на VI издание. ... Бих препоръчал този нов превод на VI издание на всички, които изучават хомеопатията – независимо дали тепърва започват, или са напреднали в практиката ѝ.“

– Д-р Андрю Локи, British Homoeopathic Journal